ทยฺยรฏฺฐสฺส
เตปิฏกํ

๒๕๔๙ พุทฺธวสฺเส

อภิธมฺมปิฏเก
ยมกปาลิ
[ทุติโย ภาโค]
ปาลิวิโสธกตฺเถเรหิ วิโสธิตา

ภูมิพลสฺส ปรมินฺทมหาราชวรสฺส
ปริปุณฺณสฏฺฐิวสฺเส สิริรชฺชมงฺคลมหกมฺมกาเล
ทยฺยสงฺฆมหาเถรสมาคเมน มุทฺทาปิตา

๓๙

ที่ระลึกในโอกาสพิธีรายสมบัติครบ ๖๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๔๙

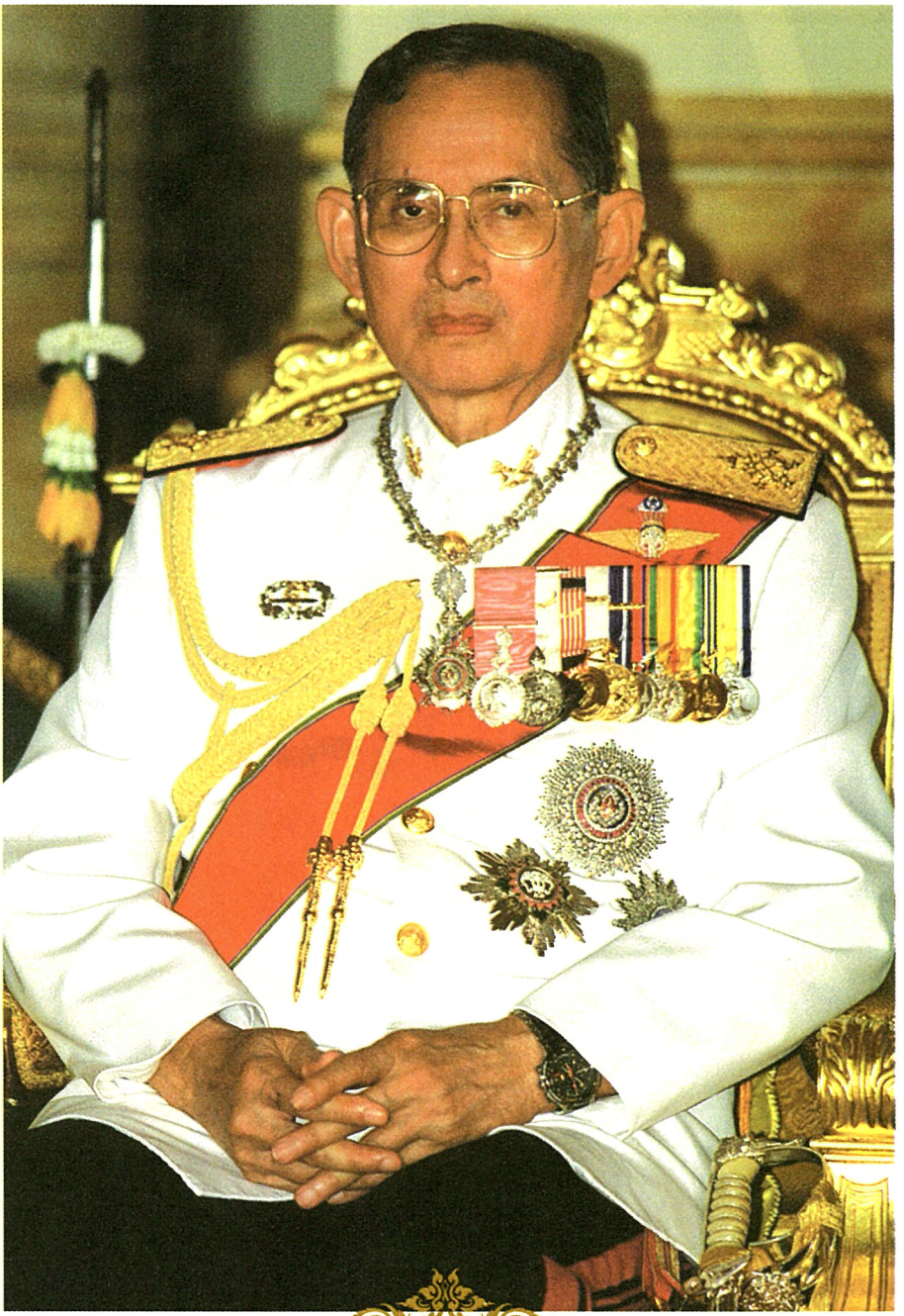

คำนำ

มหาเถรสมาคม ได้ปรารภการจัดกิจกรรมร่วมงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๙ แล้วมีมติให้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการผู้มีความรู้และทรงธรรมวินัยพิจารณาตรวจสอบแก้ไขต้นฉบับให้ถูกต้อง โดยใช้พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ เป็นต้นฉบับ เพราะได้ตระหนักถึงความสำคัญของพระไตรปิฎกในฐานะเป็นพระบรมศาสดาแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยและประชาชนชาวไทยได้นับถือพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติไทย และพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะและเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกมาโดยตลอด ดังที่ปรากฏเป็นหลักฐาน เช่น

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หลักที่ ๑ ด้าน ๒ *"คนเมืองสุโขทัยนี้มักทาน มักทรงศีล มักโอยทาน พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองสุโขทัยนี้ ทั้งชาวแม่ชาวเจ้า ท่วยปั่ว ท่วยนาง ลูกเจ้าขุน ทั้งสิ้นทั้งหลาย ทั้งผู้ชาย ทั้งผู้หญิง ฝูงท่วย มีศรัทธาใน***พระพุทธศาสนา** *ทรงศีลเมื่อพรรษาทุกคน เมื่อออกพรรษากรานกฐินเดือนหนึ่งจึงแล้ว..."*

พระบรมสัตยาธิฏฐานของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ที่ตรัสประกาศแก่เทพยดาทั้งปวงว่า *"ให้บังเกิดมาในประยูรมหาเศวตฉัตร จะให้บำรุง***พระพุทธศาสนา** *ไฉนจึงมิช่วยให้สว่างแลเห็นข้าศึกเล่า"* พอตกพระโอษฐ์ลง *พระพายก็พัดควันอันเป็นหมอกมืดนั้นสว่างไป...*

น้ำพระราชหฤทัยและพระราชดำรัสของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช *"พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ จะให้เราเข้ารีตดังนั้นหรือ เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่มาก เพราะในราชวงศ์ของเราก็นับถือ***พระพุทธศาสนา***มาช้านานแล้ว จะให้เปลี่ยน*

ศาสนา อย่างนี้เป็นการยากอยู่ และถ้าพระเจ้าผู้สร้างฟ้าสร้างดินจะต้องการให้คนทั่วโลกได้นับถือศาสนาอันเดียวกันแล้ว พระเจ้ามิจัดการให้เป็นเช่นนั้นเสียแล้วหรือ?" "จริงอยู่ เมื่อฟอลคอนในเวลาหมอบอยู่ข้างพระบาทเจ้ากรุงสยามได้แปลคำชักชวนที่พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ได้รับสั่งมากับราชทูตนั้น ฟอลคอนก็กลัวจนตัวสั่น และสมเด็จพระนารายณ์ทรงพระกรุณาโปรดให้อภัยแก่ฟอลคอน แต่ก็ได้รับสั่งว่า **ได้ทรงนับถือศาสนาอันได้นับถือต่อ ๆ กันมาถึง ๒,๒๒๕ ปีแล้ว เพราะฉะนั้น ที่จะให้พระองค์เปลี่ยนศาสนาเสียนั้นเป็นการที่พระองค์จะทำไม่ได้"**

พระราชปณิธานของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

"อันตัวพ่อ ชื่อว่า พระยาตาก
ทนทุกข์ยาก กู้ชาติ พระศาสนา
ถวายแผ่นดิน ให้เป็น พุทธบูชา
แด่พระศาสนา สมณะ พระพุทธโคดม
ให้ยืนยง คงถ้วน ห้าพันปี
สมณะพราหมณ์ชี ปฏิบัติ ให้พอสม
เจริญสมถะ วิปัสสนา พ่อชื่นชม
ถวายบังคม รอยบาท พระศาสดา
คิดถึงพ่อ พ่ออยู่ คู่กับเจ้า
ชาติของเรา คงอยู่ คู่พระศาสนา
พุทธศาสนา อยู่ยง คู่องค์กษัตรา
พระศาสดา ฝากไว้ ให้คู่กัน"

พระราชปณิธานของพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

"ตั้งใจจะอุปถัมภก ยอยกพระพุทธศาสนา
ป้องกันขอบขัณฑสีมา รักษาประชาชนและมนตรี"

พระราชศรัทธาของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย *"ศุภมัสดุ ๑๑๗๙ ศก... พระบาทสมเด็จบรมธรรมิกมหาราชารามาธิราช บรมนารถบรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว...* **ทรงพระราชศรัทธาจะยกรื้อวิสาขบูชามหายัญพิธี** *อันชาดประเพณีมานั้นให้กลับคืนเจียรฐิติกาล ปรากฏสำหรับแผ่นดินสืบไปจะให้เป็นอัตตัตถประโยชน์และปรัตถประโยชน์ ทรงพระราชศรัทธาจะให้สัตว์โลก ข้าขอบขัณฑเสมาทั้งปวงจำเริญอายุและอยู่เย็นเป็นสุขปราศจากทุกข์ภัยในชั่วนี้แลชั่วหน้า..."*

น้ำพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว *"ด้วยกำลังทรงพระมหากรุณาเมตตากับไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินเป็นอันมาก ทรงพระกรุณาดำรัสให้จดหมาย (คือ จด) กระแสพระราชโองการปฏิญาณยกพระนาม* **พระรัตนตรัยสรณาคมน์อันอุดมเป็นประธานพยานอันยิ่ง** *ให้เห็นความจริงในพระบรมหฤทัย แล้วทรงพระราชดำรัสยอมอนุญาตให้เจ้าพระยาพระคลังว่าที่สมุหพระกลาโหม พระยาศรีพัฒน์รัตนราชโกษา พระยาราชสุภาวดีกับขุนนางผู้น้อยทั้งปวง จงมีความสโมสรสามัคคีรสปรึกษาพร้อมกัน เมื่อเห็นว่าพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์ใดที่มีวัยวุฒิปรีชารอบรู้ราชานุวัตร* **จะเป็นศาสนูปถัมภกยกพระบวรพุทธศาสนา** *แลจะปกป้องไพร่ฟ้าอาณาประชาราษฎร์รักษาแผ่นดินให้เป็นสุขสวัสดิ์โดยยิ่ง เป็นที่ยินดีแก่มหาชนทั้งปวงได้ก็สุดแท้แต่จะเห็นดีประนีประนอมพร้อมใจกัน ยกพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์นั้นขึ้นเสวยมไหสวรรยาธิปัตย์ราชสืบสันตติวงศ์ดำรงราชประเพณีต่อไปเถิด อย่าได้กริ่งเกรงพระราชอัธยาศัยเลย เอาแต่ให้ได้เป็นสุขทั่วหน้าอย่าให้เกิดการรบราฆ่าฟันกันให้ได้ความทุกข์ร้อนแก่ราษฎร..."*

พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงประกาศพระราชทานส่วนพระราชกุศลในการที่ทรงบริจาคเพชรใหญ่ประดับพระอุณาโลมพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร *"การพระราชบริจาคอันนี้ทรงพระราชดำริ เห็นว่าไม่ขัดขวางเป็นเหตุให้ท่านผู้ใดขุ่นเคืองขัดใจเลย* **พระนครนี้เป็น**

ถิ่นที่ของคนนับถือพระพุทธศาสนามาแต่เดิม ไม่ใช่แผ่นดินของศาสนาอื่น *คนที่ถือศาสนาอื่นมาแต่อื่นก็ดี อยู่ในเมืองนี้ก็ดี จะโทมนัสน้อยใจด้วยริษยาแก่พระพุทธศาสนาเพราะบูชาอันนี้ไม่ได้ ด้วยไม่ใช่เมืองของศาสนาตัวเลย ถ้าโทมนัสก็ชื่อว่าโลภล่วงเกินไป...”*

พระราชปฏิญาณและพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช *“ข้าพเจ้าจะไม่มีจิตยินดีน้อมไปในศาสดาอื่นนอกจาก*สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระธรรมอันพระองค์ได้ตรัสรู้ชอบดีแล้ว กับทั้งพระสงฆ์หมู่ใหญ่ *อันได้ประพฤติตามคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นเลยเป็นอันขาด จนตราบกว่าสิ้นชีวิต...”*

พระราชนิพนธ์และพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว “พระพุทธศาสนา*เป็นศาสนาสำหรับชาติเรา เราจำเป็นต้องถือด้วยความกตัญญูต่อบิดา มารดา และต้นโคตรวงศ์ของเรา... เมื่อรู้สึกแน่นอนแล้วว่า ศาสนาในสมัยนี้เป็นของที่แยกจากชาติไม่ได้... ถ้าข้าพเจ้าจะขอแก่ท่านทั้งหลายว่า* **พุทธศาสนาเป็นของไทย** เรามาชวนกันนับถือ**พระพุทธศาสนา***เถิด...* **ผู้ที่แปลงศาสนา คนเขาดูถูกยิ่งเสียกว่าผู้ที่แปลงชาติ...** *เพราะเหตุฉะนั้น เป็นความจำเป็นที่เราทั้งหลายผู้เป็นไทย จะต้องมั่นอยู่ในศาสนาพระพุทธซึ่งเป็นศาสนาสำหรับชาติเรา...”* และพระองค์ได้พระราชทานความหมายแห่งไตรรงค์ไว้ดังนี้

“ขอร่ำรำพรรณบรรยาย ความคิดเครื่องหมาย
แห่งสีทั้งสามงามถนัด
ขาวคือบริสุทธิ์ศรีสวัสดิ์ **หมายพระไตรรัตน์**
และธรรมะคุ้มจิตไทย...”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว *“แต่บ้านเมืองในลานนาถึงกาลวิบัติ* **พระพุทธศาสนา***ก็เศร้าหมองจนสงฆมณฑล*

*เสื่อมทรามระส่ำระสายมาช้านาน... มาจนถึงรัชกาลสมเด็จพระปิยมหาราช พระบรมชนกนาถของเราจึงได้เริ่มทรงจัดการฟื้น***พระพุทธศาสนาในมณฑลนี้มาโดยทรงพระราชดำริจะให้พุทธจักรและอาณาจักรเจริญรุ่งเรืองสมกับสมัย** *เป็นต้นว่า ในการสั่งสอนประชาชนทั้งหลายให้รัฐบาลเอาเป็นธุระสั่งสอนส่วนคดีโลก ให้พระสงฆ์รับภาระการสั่งสอนส่วนคดีธรรมเป็นอุปการะแก่กัน ดังนี้ สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชของเราก็ได้โปรดให้จัดการสืบมาโดยทางนั้น"*

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลปัจจุบัน ได้ตรัสพระปฐมบรมราชโองการซึ่งเป็นพระราชปณิธานแก่ปวงชนชาวไทยในพระราชพิธีพระบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง ว่า **"เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม"** ได้มีพระราชดำรัสตรัสลาผนวชต่อพระบรมวงศานุวงศ์ คณะองคมนตรี คณะรัฐมนตรี คณะทูตานุทูต สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และข้าราชการ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๙ ว่า "โดยที่**พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของเรา** *ทั้งตามความศรัทธาเชื่อมั่นของข้าพเจ้าก็เห็นเป็นศาสนาที่ดีศาสนาหนึ่ง เนื่องในบรรดาสัจธรรมคำสั่งสอนอันชอบด้วยเหตุผล จึงเคยคิดอยู่ว่า ถ้าโอกาสอำนวย ข้าพเจ้าควรจักได้บวชสักเวลาหนึ่งตามราชประเพณี ซึ่งจักเป็นทางสนองพระคุณบุรพการีตามคตินิยมด้วย..."* และได้มีพระราชดำรัสในโอกาสพระสันตะปาปา จอห์น พอล ที่ ๒ เข้าเฝ้า ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗ ว่า **"คนไทยเป็นศาสนิกที่ดีทั่วกัน ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาประจำชาติ"**

การดำเนินงานตรวจชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกให้คงความบริสุทธิ์แห่งพระบาลีพุทธพจน์ซึ่งเป็นหลักวิชาการทางพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องอาศัยความสุขุมคัมภีรภาพด้านความรู้ความชำนาญในภาษาบาลีของพระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลาย จึงนับว่าเป็นงานที่มี

ความสำคัญอย่างยิ่งและเป็นกุศลกิจอันยิ่งใหญ่ที่กระทำได้ยาก ดังนั้น การที่พระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลายมีอิทธิบาทธรรมร่วมกันตรวจชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงควรแก่การอนุโมทนาสาธุการของบรรดาพุทธบริษัททั้งหลาย เพราะตราบใดที่พระไตรปิฎกยังคงความบริสุทธิ์อยู่ ย่อมเป็นที่มั่นใจได้ว่า ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธก็ดำรงอยู่ ก่อให้เกิดสันติสุขแก่มวลมนุษยชาติตราบนั้น

ในนามของมหาเถรสมาคม ขอแสดงความชื่นชมยินดีต่อคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกที่ได้ดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ นับเป็นการเฉลิมพระเกียรติและถวายเป็นพระราชกุศลแด่ สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ เนื่องในวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ดังกล่าว

ขออานุภาพแห่งมหากุศลอันยิ่งใหญ่ที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของพระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลายที่ได้ร่วมกันพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยซึ่งถือว่าเป็นพระบรมศาสดาแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในครั้งนี้ ได้โปรดอภิบาลคุ้มครองรักษาสมเด็จบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตลอดถึงพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ให้ทรงพระเกษมสำราญ มีพระชนมายุยิ่งยืนนาน สถิตมั่นเป็นมิ่งขวัญร่มเกล้าของเหล่าพสกนิกรชาวไทยสืบไปตลอดจิรัฐิติกาล เทอญ

สมเด็จพระพุฒาจารย์

(สมเด็จพระพุฒาจารย์)

ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คำปรารภ

ศาสนธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เดิมทีนั้น เรียกว่า **พระธรรมวินัย** *พระธรรม* ได้แก่คำสั่งสอนที่แสดงหลักความจริงที่ควรรู้และแนะนำหลักความดีที่ควรประพฤติ *พระวินัย* ได้แก่ข้อบัญญัติที่ทรงวางไว้เป็นหลักกำกับความประพฤติให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเสมอกัน กาลต่อมาเมื่อพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพาน พระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ทรงบัญญัติไว้ในกาลโอกาสต่าง ๆ มีความสำคัญยิ่งในฐานะเป็นพระบรมศาสดาแทนพระพุทธองค์ โดยมีหลักฐานปรากฏในมหาปรินิพพานสูตร (ที.ม. ๑๐/๒๑๖) ว่า ขณะที่ทรงพระประชวรจวนจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระพุทธองค์หาได้ทรงตั้งพระสาวกรูปใดรูปหนึ่งไว้ในตำแหน่งพระบรมศาสดาไม่ หากแต่ตรัสกะท่านพระอานนท์พุทธอุปัฏฐากว่า

โย โว อานนฺท มยา ธมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญตฺโต, โส โว มมจฺจเยน สตฺถา.

แปลความว่า *"ดูก่อนอานนท์ ธรรมและวินัยอันใดที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่พวกเธอ ธรรมและวินัยอันนั้นจักเป็นศาสดาของพวกเธอโดยกาลล่วงไปแห่งเรา"*

จากพระพุทธพจน์นี้เป็นหลักฐานยืนยันถึงความสำคัญของพระธรรมวินัย ซึ่งได้รับการสังคายนารวบรวมประมวลเป็นบทสวดสำหรับสอบทานความถูกต้องมิให้คลาดเคลื่อนไปจากที่พระพุทธองค์ตรัสสั่งสอนจริงด้วยสังฆานุมัติพร้อมกันครั้งแรกโดยพระอรหันตเถระ ๕๐๐ รูป ภายหลังพุทธปรินิพพานได้ ๓ เดือน การสังคายนาพระธรรมวินัยในครั้งแรกนั้นได้ยกเอาพระพุทธพจน์ที่ทรงแสดงโปรดเวไนยสัตว์ตลอดระยะเวลา ๔๕ พรรษา ขึ้นสู่การพิจารณาสอบทานรับรองความบริสุทธิ์ถูกต้องในท่ามกลางสงฆ์ แล้วประมวลจัด

เป็นหมวด ไว้ ๓ หมวดใหญ่ เรียกว่า **พระไตรปิฎก** อันประกอบด้วย *พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก* และ*พระอภิธรรมปิฎก*

พระวินัยปิฎก *หมวดพระวินัย* ว่าด้วยพระพุทธบัญญัติที่ทรงวางหลักความประพฤติและมารยาทอันเป็นแบบอย่างเยี่ยงอารยชนของผู้เข้ามาบวชประพฤติพรหมจรรย์ชั้นสูงในพระพุทธศาสนา เป็นประมวลพระพุทธดำรัสตรัสสั่งสอนเกี่ยวกับศีลหรือสิกขาบทตลอดจนพิธีกรรมและขนบธรรมเนียมของพระสงฆ์ อันเป็นกฎระเบียบที่พระภิกษุและพระภิกษุณีต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด นอกจากนี้ยังได้ประมวลเหตุการณ์พุทธประวัติที่สำคัญ ๆ นับตั้งแต่แรกตรัสรู้เสวยวิมุตติสุขเป็นต้นไปพร้อมทั้งประวัติการทำสังคายนาไว้ด้วย มี ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น ๕ คัมภีร์ คือ *มหาวิภังค์ ภิกขุนีวิภังค์ มหาวรรค จุลลวรรค* และ*ปริวาร* โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๘ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๔๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑ ถึงเล่มที่ ๘

พระสุตตันตปิฎก *หมวดพระสูตร* ว่าด้วยประมวลพระธรรมเทศนาตรัสบรรยายธรรมของพระพุทธองค์ที่ตรัสให้เหมาะแก่บุคคลและโอกาส เป็นประมวลหลักพุทธธรรมที่ทรงแสดงโดยบุคลาธิษฐานหรือทรงใช้สมมติโวหารตลอดจนบทคาถาประพันธ์ เรื่องเล่า และเรื่องราวชั้นเดิมที่แสดงถึงประวัติของพระพุทธองค์และพระอรหันตสาวกทั้งหลาย มี ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น ๕ คัมภีร์ เรียกว่า *นิกาย ๕* คือ *ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย อังคุตตรนิกาย* และ*ขุททกนิกาย* โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๒๕ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๔๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๙ ถึงเล่มที่ ๓๓

พระอภิธรรมปิฎก *หมวดพระอภิธรรม* ว่าด้วยประมวลพระพุทธพจน์อันเกี่ยวกับหลักปรมัตถธรรมที่เป็นความหมายที่แท้จริงของสรรพสิ่ง เป็นประมวลคำอธิบายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาล้วน ๆ โดยธรรมาธิษฐาน

คือไม่ยกบุคคล สถานที่ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ อันเป็นสมมติบัญญัติเข้ามาประกอบความ มี ๔๒,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น ๗ คัมภีร์ คือ *ธัมมสังคณี วิภังค์ ธาตุกถา ปุคคลบัญญัติ กถาวัตถุ ยมก* และ*ปัฏฐาน* โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๑๒ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๔๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๔ ถึงเล่มที่ ๔๕

พระไตรปิฎก จัดเป็นหนึ่งในพระสัทธรรม ๓ คือปริยัตติสัทธรรมที่ประมวลไว้ซึ่งนวังคสัตถุศาสน์ทั้งหมด เป็นปทัฏฐานให้เกิดปฏิปัตติสัทธรรม คือศีล สมาธิ ปัญญา และนำไปสู่การบรรลุปฏิเวธสัทธรรม คือมรรค ผล นิพพานในที่สุด ดังนั้น จึงถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในทางพระพุทธศาสนา ดังพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ในคราวจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐ ความว่า

> *"พระไตรปิฎกเป็นพระคัมภีร์ที่รวบรวมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระอรหันตสาวกได้รับภารธุระสั่งสอนสืบต่อกันมา เป็นพระคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา เท่ากับเป็นสัญลักษณ์ของพระบรมศาสดา พระภิกษุสามเณรและพุทธศาสนิกชนผู้สนใจพระพุทธศาสนามีความจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้จากพระไตรปิฎก เพราะฉะนั้น คัมภีร์พระไตรปิฎกนี้พระเถรานุเถระแต่ปางก่อนจึงได้ช่วยกันรักษาสืบต่อกันมา ในการสร้างวัดวาอารามสมัยก่อนนั้น จะต้องสร้างหอไตรประจำวัด ซึ่งเป็นที่เก็บรักษาพระไตรปิฎกอันประกอบด้วยคัมภีร์ใบลาน พระภิกษุสามเณรผู้บวชในพระพุทธศาสนาจะเป็นศาสนทายาท ก็จำเป็นต้องศึกษาภาษาบาลีอันเป็นภาษาที่จารึกในคัมภีร์พระไตรปิฎก พร้อมทั้งอรรถกถา ฎีกา โยชนา สัททาวิเสส อันเป็นคัมภีร์ประกอบเพื่อให้เข้าใจเนื้อความพระไตรปิฎกนั้น พระมหากษัตริย์ทรงนับถือพระพุทธศาสนาในปางก่อน*

จึงได้ให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนหาความรู้ในพระไตรปิฎกนั้นๆ ให้แตกฉาน เพื่อนำเอาความรู้มาสั่งสอนแก่พุทธศาสนิกชน สำหรับในประเทศไทย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะมาตลอดสาย และได้ทรงให้พระภิกษุสงฆ์ได้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมคือพระไตรปิฎกนี้สืบต่อกันมา ทรงถือเป็นพระราชกิจสำคัญ มีการสอบพระปริยัติธรรมเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้แสดงความรู้ที่ได้ศึกษาพระไตรปิฎกนั้นๆ และทรงปูนบำเหน็จความสามารถแก่พระภิกษุสามเณรผู้สอบไล่ได้พระปริยัติธรรม ซึ่งทุกวันนี้ได้ขยายวงกว้างออกมาเป็นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลีสนามหลวง ตลอดจนพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ให้พระภิกษุสามเณรผู้ทรงความรู้ทำการสังคายนาพระไตรปิฎก ถือเป็นการทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอันยิ่งใหญ่..."

พระไตรปิฎกของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทได้รับการนำสืบๆ กันมาด้วย*ภาษามคธ* หรือ*ภาษาบาลี* อันหมายถึงภาษาที่รักษาไว้ซึ่งพระพุทธพจน์โดยวิธีมุขปาฐะหรือมุขบาฐ คือวิธีทรงจำนำสืบต่อ ๆ กันด้วยการสาธยายท่องจำกัน สั่งสอนกันจากปากสู่ปาก หรือวิธีบอกเล่ากล่าวสอนจากอาจารย์สู่ศิษย์โดยโวหารต่างๆ เป็นเวลาถึง ๔ พุทธศตวรรษ จึงได้รับการจารึกเป็นลายลักษณ์อักษรลงในใบลานในคราวสังคายนาครั้งที่ ๕ ในประเทศศรีลังกา เมื่อพุทธศักราช ๔๓๓ ตลอดระยะเวลาดังกล่าวนี้ ถ้าในสมัยใดมีความฟั่นเฝือเลอะเลือนจำกันมาผิด มีข้อบกพร่องผิดพลาดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมีคำสอนของลัทธิอื่นเข้ามาปะปนในพระไตรปิฎก อันเป็นเหตุให้พระสงฆ์ประพฤติผิดหลักพระธรรมวินัย บรรดาพระอรหันต์หรือพระมหาเถระในยุคสมัยนั้นๆ ก็จะถือเอาเป็นภารธุระดำเนินการประชุมพระสงฆ์ทำสังคายนาเพื่อสอบทานสวดรับรองความถูกต้องพร้อมกันเป็นครั้ง ๆ โดยประวัติการทำสังคายนานั้น สามครั้งแรกทำในประเทศอินเดีย ครั้งที่ ๔ และครั้งที่ ๕

ทำในประเทศศรีลังกา ซึ่งในการทำสังคายนาครั้งที่ ๕ นี้เอง พระเถระสังคีติกาจารย์ทั้งหลายได้คำนึงถึงว่า *"ในอนาคต กุลบุตรคงมีศรัทธาน้อยลง และปัญญาที่จะทรงจำพระธรรมวินัยสืบอายุพระพุทธศาสนาคงน้อยลงด้วย ควรที่คณะสงฆ์จะสังคายนาพระธรรมวินัยแล้วลงบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร"* เพราะประจักษ์ที่พวกทมิฬไม่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งปกครองประเทศศรีลังกาแล้วทำให้เกิดภัยพิบัติอย่างใหญ่หลวงต่อพระพุทธศาสนา เป็นเหตุให้พระภิกษุสาวกทั้งหลายต่างพากันปลีกตนไปอยู่ตามป่าเขาอย่างลำเค็ญ มีความฝืดเคืองด้วยภิกษาหาร ต้องอดทนอยู่อย่างลำบากถึง ๑๒ ปี แต่ท่านเหล่านั้นหาคำนึงถึงความลำบากทางกายของตนไม่ ต่างช่วยกันทรงจำพระไตรปิฎกท่านละหนึ่งนิกายบ้าง สองนิกายบ้าง ถึงแม้ไม่มีอะไรจะฉันเป็นภัตตาหาร ก็ฉันใบไม้แทน เพื่อให้ร่างกายมีกำลังทรงอยู่เพียงเพื่อสาธยายท่องบ่นทบทวนพระไตรปิฎกที่ทรงจำไว้นั้น ทั้งนี้เพื่อมิให้พระไตรปิฎกที่ทรงจำไว้นั้นสูญไปพร้อมกับชีวิตของท่าน เพราะขณะนั้นพระภิกษุสาวกที่ทรงจำพระไตรปิฎกได้มีจำนวนน้อยเต็มที บางท่านเกิดเตโชธาตุในท้องกำเริบก็ต้องนอนเอาทรายกลบท้อง เพื่อให้ดูดความร้อนจากร่างกายแล้วสาธยายทบทวนพระไตรปิฎกนั้นมิให้ลืมเลือนสูญหายไป เมื่อได้ประจักษ์ชัดถึงการทรงจำพระไตรปิฎกด้วยวิธีมุขปาฐะว่าไม่อาจจะรักษาพระไตรปิฎกไว้ได้ต่อไป จึงได้มีมติจารึกพระไตรปิฎกลงในใบลานเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยภาษามคธ พร้อมทั้งจารึกอรรถกถา (คัมภีร์อธิบายความแห่งพระไตรปิฎก) ด้วยภาษาสิงหล แล้วนำสืบเผยแผ่ไปยังประเทศต่างๆ ที่นับถือพระพุทธศาสนา และต่อมาเมื่อวิทยาการด้านการพิมพ์เจริญขึ้น ได้มีการพิมพ์พระไตรปิฎกเป็นรูปเล่มหนังสือ โดยใช้อักษรของประเทศนั้น ๆ จึงปรากฏเป็นพระไตรปิฎกฉบับอักษรสิงหล ฉบับอักษรเทวนาครี ฉบับอักษรพม่า ฉบับอักษรขอม ฉบับอักษรไทย ฉบับอักษรโรมัน ฉบับอักษรมอญ เป็นต้น และเมื่อจะจัด

พิมพ์หรือจัดสร้างซ้ำแต่ละครั้งเนื่องในวโรกาสสำคัญๆ ก็จะมีการสังคายนาตรวจชำระสอบทานเพื่อคงความบริสุทธิ์บริบูรณ์โดยการนำคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับอักษรต่าง ๆ มาเทียบเคียงกัน ตรวจสอบให้ลงกันสมกันเป็นสำคัญ โดยมีการจัดทำเครื่องหมายวรรคตอน จัดทำเชิงอรรถแสดงปาฐะที่ต่างกัน พร้อมทั้งจัดทำดัชนีคือปทานุกรม นามานุกรม คาถานุกรม และธัมมประเภทแสดงลำดับหมวดธรรม เพื่อสะดวกในการสืบค้นดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

สำหรับประเทศไทย ได้นำพระไตรปิฎกจากประเทศศรีลังกามาสืบทอดศึกษาเล่าเรียนกันโดยลำดับ โดยในส่วนที่เกี่ยวกับการสังคายนาตรวจชำระสอบทานพระไตรปิฎกในประเทศไทย มีประวัติการดำเนินงานในแต่ละยุคสมัยที่พระบุรพมหากษัตริย์ไทยผู้ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกและทรงเป็นพุทธมามกะ ทรงโปรดฯ รับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ดังปรากฏตามหลักฐานที่บันทึกไว้ ดังนี้

ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชแห่งเชียงใหม่ ได้มีการสังคายนาพระไตรปิฎกจารึกลงในใบลานด้วยอักษรธรรมล้านนาขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช ๒๐๒๐ ต่อมา ในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ภายหลังจากที่ทรงกู้อิสรภาพจัดการบ้านเมืองไทยเสร็จแล้ว ทรงใฝ่พระทัยในการพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ทรงปรารภว่าพระไตรปิฎกกระจัดกระจายเสียหายไปมาก จึงทรงโปรดฯ ให้อัญเชิญพระไตรปิฎกจากเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งมีความสมบูรณ์มารวบรวมไว้ที่กรุงธนบุรี เมื่อพุทธศักราช ๒๓๑๓

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี เมื่อพุทธศักราช ๒๓๓๑ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ ทรงโปรดฯ ให้รวบรวมคัมภีร์พระไตรปิฎกในส่วนที่กระจัดกระจายให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้วทรงอาราธนาพระเถรานุเถระและเชิญราชบัณฑิตผู้ทรงความรู้ ให้ทำการสังคายนาตรวจ

ชำระพระไตรปิฎก แล้วทรงโปรดฯ ให้ช่างคัดลอกจำลองพระไตรปิฎกพร้อมทั้งอรรถกถาและฎีกาจารึกด้วยอักษรขอมลงในใบลาน จำนวน ๓,๗๘๖ ผูก พร้อมทั้งปิดทองหีบ ปกหน้า ปกหลัง และกรอบ เรียกว่า *พระไตรปิฎกฉบับทอง* ต่อมา พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ ทรงโปรดฯ ให้มีการซ่อมส่วนคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ชำรุดให้สมบูรณ์ และทรงโปรดฯ ให้สร้างฉบับใหม่ขึ้นมาอีก เรียกว่า *ฉบับรดน้ำแดง* แม้ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ก็ทรงโปรดฯ ให้สร้างคัมภีร์พระไตรปิฎก ๕ ฉบับ มี*ฉบับรดน้ำเอก ฉบับเทพชุมนุม* เป็นต้น พร้อมทั้งทรงโปรดฯ ให้อาราธนาพระมหาเถระเข้าไปถวายพระธรรมเทศนาในพระบรมมหาราชวัง โดยให้เรียบเรียงพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา เป็นสำนวนพระธรรมเทศนา และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ก็ทรงโปรดฯ ให้สร้างคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ขาดหายไปให้ครบสมบูรณ์ พร้อมทั้งทรงโปรดฯ ให้สร้างฉบับใหม่ขึ้นมาอีก เรียกว่า *ฉบับล่องชาด*

พระไตรปิฎกทั้ง ๔ รัชสมัยแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ดังกล่าวมานี้ยังเป็นภาษาบาลีอักษรขอม ดังนั้น ในปีพุทธศักราช ๒๔๓๑ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ จึงทรงโปรดฯ ให้มีการสังคายนาชำระพระไตรปิฎกและปริวรรตบาลีอักษรขอมเป็นบาลีอักษรไทย และทรงโปรดฯ ให้จัดพิมพ์เป็นเล่มหนังสือขึ้นเป็นครั้งแรก จำนวน ๓๙ เล่ม รวม ๑,๐๐๐ ชุด เพื่อฉลองในวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ทรงมีพระราชประสงค์อุทิศพระราชกุศลถวายแด่พระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ จึงทรงโปรดฯ ให้มีการตรวจชำระต้นฉบับที่ขาดหายไปเพิ่มอีกจากที่มีอยู่ ๓๙ เล่ม และจัดพิมพ์เป็น ๔๕ เล่ม จบบริบูรณ์ เพื่อให้เท่ากับจำนวนพรรษาที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญ

พุทธกิจ การตรวจชำระพระไตรปิฎกครั้งนี้คณะสงฆ์กระทำอย่างโอฬารยิ่ง โดยปรับปรุงแก้ไขเครื่องหมายวรรคตอน ใช้เครื่องหมายพินทุแทนยามักการ เริ่มจัดทำตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๖๘ จนถึงปีพุทธศักราช ๒๔๗๓ จึงแล้วเสร็จ และเรียกชื่อพระไตรปิฎกฉบับนี้ว่า **สฺยามรฏฺฐสฺส เตปิฏกํ** : *พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ* พิมพ์จำนวน ๑,๕๐๐ ชุด ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ได้มีการจัดพิมพ์คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับอักษรไทยครบสมบูรณ์ และพระไตรปิฎกบาลีฉบับสยามรัฐนี้ได้มีการพิมพ์ซ้ำสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม พระไตรปิฎกที่ได้รับการตรวจชำระและจัดพิมพ์ทั้งหมดนับแต่สมัยโบราณมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๗ เป็นภาษาบาลีหรือภาษามคธ แม้จะได้มีการแปลเป็นภาษาไทยมาช้านานแล้วตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ก็ยังมิได้มีการแปลอย่างเป็นทางการในนามของคณะสงฆ์ จึงต่อมา ในปีพุทธศักราช ๒๔๘๓ คณะสงฆ์โดยได้รับพระบรมราชูปถัมภ์จากพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ ได้ประชุมกันดำเนินการแปลพระไตรปิฎกภาษาบาลีเป็นภาษาไทยบริบูรณ์และจัดพิมพ์เป็นครั้งแรก เรียกว่า **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง** โดยแปลตามความในพระไตรปิฎกภาษาบาลี แล้วพิมพ์เป็นเล่ม ๒,๕๐๐ ชุด ชุดละ ๘๐ เล่ม เพื่อให้เท่ากับจำนวนพระชนมายุของพระพุทธเจ้าส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งแปลเป็นสำนวนเทศนา โดยถือเอาพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสยามรัฐเป็นต้นฉบับ พิมพ์ลงในใบลาน ๑,๒๕๐ กัณฑ์ เพื่อให้เท่ากับจำนวนพระอรหันตสาวกในครั้งพุทธกาลที่มาเฝ้าพระพุทธเจ้าโดยมินัดหมายเพื่อประชุมฟังพระโอวาทปาติโมกข์ในคราวจาตุรงคสันนิบาต ดิถีเพ็ญแห่งมาฆมาส อนึ่ง การแปลและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกครั้งนี้กระทำเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในโอกาสที่พระพุทธศาสนาได้ดำรงมั่นมาครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ อีกส่วนหนึ่งด้วย

พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงนี้ คณะสงฆ์ได้ดำเนินการตรวจชำระจัดพิมพ์สืบต่อมาเนื่องในวโรกาสสำคัญอีก ๓ วาระ รวมเป็น ๔ วาระด้วยกัน

กล่าวคือ วาระที่ ๒ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๑๔ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เนื่องในมหามงคลวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี จำนวน ๒,๐๐๐ ชุด ชุดละ ๔๕ เล่ม วาระที่ ๓ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ จำนวน ๒,๐๐๐ ชุด และวาระที่ ๔ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๕ จำนวน ๓,๐๐๐ ชุด เนื่องในวโรกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี

ปีพุทธศักราช ๒๕๒๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงมีพระราชดำริว่า *พระพุทธวจนะอันเรียกว่าพระไตรปิฎกย่อมเป็นหนังสือที่ประมวลพระธรรมวินัยของสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ซึ่งยังบริบูรณ์และตั้งมั่นอยู่ตราบใด ก็ย่อมเป็นหลักของพุทธบริษัทที่จะปฏิบัติให้เป็นสัมมาปฏิบัติ ถึงความงอกงามรุ่งเรืองอยู่ตราบนั้น* จึงทรงมีพระราชศรัทธาเลื่อมใสพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ในการสังคายนาพระไตรปิฎกถวายตามที่สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ถวายพระพร เนื่องในมงคลดิถีที่มีพระชนมพรรษาจะบรรจบ ๕ รอบนักษัตร ในวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ และมีพระบรมราชโองการประกาศขออาราธนาสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก สมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะ พระสงฆ์เปรียญธรรมพร้อมด้วยศาสนบัณฑิต เป็นภารธุระดำเนินการสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพื่อความเจริญรุ่งเรืองสถาพรแห่งพระบวรพุทธศาสนาสืบไป

การสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกเนื่องในมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบนักษัตร ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ นี้ คณะสงฆ์ได้มอบให้กระทรวงศึกษาธิการโดยกรมการศาสนา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับสนองงานคณะสงฆ์ขณะนั้นเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ โดยรัฐบาลซึ่งมี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็น

นายกรัฐมนตรีขณะนั้นได้จัดสรรงบประมาณอุดหนุน และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพระราชพิธีพระฤกษ์ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วได้ดำเนินการสังคายนาตรวจชำระในรูปของคณะกรรมการ ประกอบด้วย คณะกรรมการสังคีติการกสงฆ์ คณะกรรมการปาลิวิโสธกะ คณะกรรมาธิการแห่งสังคีติการกสงฆ์ คณะกรรมการศาสนบัณฑิต ทั้งฝ่ายบรรพชิตและฝ่ายคฤหัสถ์ และคณะกรรมการดำเนินการและประสานงาน และมีสังฆานุมัติให้ใช้ตำหนักสมเด็จ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เป็นสถานที่ตรวจชำระ โดยนำพระไตรปิฎกที่ได้ดำเนินการจัดพิมพ์เป็นฉบับหลวงแล้วนั้นมาตรวจสอบให้มีความถูกต้องทั้งฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย กล่าวคือ ในส่วนของฉบับภาษาบาลี ได้ใช้ **พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสยามรัฐ** เป็นต้นฉบับสอบเทียบกับพระไตรปิฎกฉบับอื่นๆ โดยได้ตั้งข้อ ย่อหน้า ยกหัวข้อสูตรหรือมาติกาให้เห็นชัดเจน และได้อ้างหน้าคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ ฉบับฉัฏฐสังคีติ (อักษรพม่า) ฉบับอักษรเทวนาครี และฉบับอักษรโรมัน ในบรรทัดแรกของหน้านั้นๆ เพื่อสะดวกต่อการค้นคว้าของนักศึกษา รวมทั้งบอกเลขบรรทัดแต่ละหน้าของพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีนี้ไว้ด้วย สำหรับฉบับภาษาไทย ได้นำ **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง** มาเป็นต้นฉบับในการตรวจสอบพิจารณาสำนวนแปล

การดำเนินการสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกตามที่กล่าวมานี้ได้แล้วเสร็จทันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบนักษัตร และเรียกชื่อพระไตรปิฎกฉบับนี้ว่า **ทยฺยรฏฺฐสฺส สงฺคีติเตปิฏกํ ๒๕๓๐ พุทฺธวสฺเส** : *พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐* โดยจัดพิมพ์ฉบับภาษาบาลีจำนวน ๑,๐๐๐ ชุด และจัดพิมพ์ฉบับภาษาไทย จำนวน ๓,๐๐๐ ชุด

ต่อมา พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐ ทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยดังกล่าวนี้ได้มีพุทธศาสนิกชนผู้มีจิตศรัทธา

สร้างถวายวัดจนหมดลง โดยเหตุที่พระไตรปิฎกนั้นเป็นพระคัมภีร์ที่มีความสำคัญ **คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม**จึงเตรียมการที่จะจัดพิมพ์ซ้ำ แต่เพื่อให้เป็นไปตามประเพณีที่ทำกันมา คือก่อนจะจัดพิมพ์พระไตรปิฎกแต่ละครั้งต้องมีการประชุมสงฆ์ผู้ทรงความรู้และศาสนบัณฑิตตรวจชำระสอบทานความถูกต้องในเบื้องต้น กอปรกับได้พิจารณาเห็นว่าพระไตรปิฎกฉบับสังคายนาฯ ในส่วนภาษาบาลีนั้น แม้จะดำเนินการตรวจชำระจากคณะกรรมการสังคีติการกสงฆ์ในครั้งนั้นมาแล้ว แต่ก็ยังมีปาฐะที่บกพร่องผิดพลาดอยู่บ้างในบางเล่ม บางสูตร บางข้อ ทั้งนี้เพราะมีข้อจำกัดด้านเวลาและขั้นตอนการจัดพิมพ์เป็นสำคัญ แม้ในส่วนฉบับภาษาไทยก็ปรากฏว่าสูตรเดียวกันซึ่งมีบทพระบาลีเหมือนกัน หรือข้อความพระบาลีอย่างเดียวกันแต่ปรากฏต่างที่กันกลับมีข้อความสำนวนแปลที่ไม่ลงกันสมกัน เป็นต้น ทั้งนี้เพราะเกิดจากคณะกรรมการแปลมีหลายชุดจึงแปลสำนวนต่างกัน แต่เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า พระไตรปิฎกนั้นเป็นพระคัมภีร์สำคัญในพระพุทธศาสนาสำหรับศึกษาค้นคว้าอ้างอิงของพุทธบริษัท หาใช่เป็นหนังสืออ่านทั่วไปไม่ แม้จะเป็นฉบับภาษาไทยก็ควรที่จะมีเอกภาพในด้านสำนวนคำแปลที่เป็นแบบอย่างและมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของบัณฑิตชน ดังนั้น เพื่อให้การจัดพิมพ์พระไตรปิฎกเผยแพร่ในปัจจุบันมีข้อบกพร่องผิดพลาดน้อยที่สุด คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมจึงแต่งตั้งคณะกรรมการสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวนี้ได้มีฉันทานุมัติชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนา ทั้ง ๔๕ เล่ม เป็นอันดับแรก โดยกำหนดแนวทาง คือ ให้สอบทานคำแปลของพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาให้ถูกต้องสมบูรณ์ มิให้ตกหล่นคลาดเคลื่อนจากบทปาฐะในพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนา หากพบว่าตกหล่น ก็แปลเพิ่มให้สมบูรณ์ หากพบว่าคลาดเคลื่อน ก็แปลให้ถูกต้องตามนัยอรรถกถา และหากพบว่าสำนวนคำแปลของสูตรใด หรือข้อใดที่ปรากฏหลายที่ทั้งในเล่มเดียวกันหรือ

ต่างเล่มไม่ตรงกัน ซึ่งเมื่อเทียบเคียงกับฉบับภาษาบาลีแล้วปรากฏว่ามีข้อความพระบาลีอย่างเดียวกัน ก็ปรับแก้สำนวนให้ตรงกัน เป็นต้น

คณะกรรมการดังกล่าวนี้ได้เพียรพยายามดำเนินการตรวจสอบต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาสำเร็จเพียงขั้นตอนการสอบทานคำแปลมิให้ตกหล่นจากต้นฉบับภาษาบาลี โดยมิได้ปรับแก้สำนวนคำแปลที่ลักลั่นกันในบางสูตรให้ลงกันสมกัน จึงต่อมา คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมได้มีมติให้ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙, ราชบัณฑิต) วัดราชโอรสาราม รับเป็นภารธุระดำเนินการสานต่อในขั้นตอนที่เหลือให้สำเร็จเรียบร้อย ซึ่งในเบื้องต้น พระธรรมกิตติวงศ์ ได้นำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนา ที่คณะกรรมการดังกล่าวได้สอบทานคำแปลกับฉบับภาษาบาลีไว้แล้วนั้นมาให้คณะศิษย์ดำเนินการบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์เพื่อให้เกิดความสะดวกในการปรับแก้สำนวนและการเชื่อมโยงข้อมูลแล้วได้ศึกษาการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อที่จะได้ดำเนินการปรับแก้สำนวนคำแปลในเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยตนเอง อันเป็นการลัดขั้นตอนที่ไม่ต้องพิมพ์ข้อมูลออกมาเป็นปรู๊ฟเพื่อตรวจและสั่งแก้ ซึ่งช่วยประหยัดทั้งด้านเวลาและวัสดุประกอบการพิมพ์ พร้อมทั้งได้เตรียมรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพระไตรปิฎกภาษาไทยจากแหล่งต่างๆ ที่พระโบราณาจารย์ได้แปลไว้ เช่น พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงและฉบับอื่นๆ เพื่อจัดหามาเป็นอุปการะสอบทานเทียบเคียงประกอบการปรับแก้สำนวนคำแปล และที่สำคัญ ได้นำคัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่นายพร รัตนสุวรรณ ได้ประชุมศาสนบัณฑิตตรวจชำระและจัดพิมพ์อย่างครบบริบูรณ์มาเป็นอุปกรณ์ประกอบการปรับแก้สำนวนคำแปลให้ถูกต้องตามพุทธาธิบาย นอกจากนี้ยังได้จัดหาซีดีรอมพระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์ที่มหาวิทยาลัยมหิดลจัดทำไว้มาสืบค้นข้อความพระบาลีที่ซ้ำกันเพื่อจะได้ปรับสำนวนคำแปลให้เป็นเอกภาพกันอีกด้วย เมื่อเสร็จขั้นตอนการบันทึกข้อมูลดังกล่าวแล้ว จึงได้ดำเนินการ

ปรับแก้ข้อมูลสำนวนคำแปลพระไตรปิฎกภาษาไทยในเครื่องคอมพิวเตอร์ไปตามลำดับเล่ม จนแล้วเสร็จทั้ง ๔๕ เล่ม พร้อมที่จะให้พิสูจน์อักษรก่อนเสนออนุมัติจัดพิมพ์ แต่ได้พิจารณาเห็นว่า พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงและฉบับสังคายนาที่พระโบราณาจารย์ได้แปลและจัดทำไว้นั้น มิได้ทำเชิงอรรถ คือคำอธิบายศัพท์หรือข้อความที่ยากต่อความเข้าใจไว้ ดังนั้น เพื่อเอื้อประโยชน์ ในการอ่านพระไตรปิฎกให้เข้าใจสำหรับประชาชนทั่วไปและสามารถเป็นแหล่งค้นคว้าอ้างอิงที่ถูกต้องอันเหมาะแก่ยุคสมัยปัจจุบันที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ จึงได้เพิ่มขั้นตอนการจัดทำเชิงอรรถขึ้นโดยกำหนดแนวทางในการจัดทำ คือทำคำอธิบายเฉพาะคำศัพท์วิชาการทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งแปลทับศัพท์ไว้หรือข้อความที่ยากต่อความเข้าใจ โดยตรวจดูคำอธิบายจากคัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาฯ ที่อธิบายหรือแยกประเภทศัพท์หรือข้อความแห่งพระบาลีนั้นๆ เป็นเบื้องต้นแล้วแปลสรุปความเป็นภาษาไทยที่กะทัดรัด พร้อมทั้งอ้างอิงคัมภีร์อรรถกถาเป็นอักษรย่อและบอกเล่มหรือหน้าไว้ในวงเล็บเพื่อประโยชน์ในการสืบค้นอ้างอิงของผู้ต้องการหลักฐานอ้างอิงหรือต้องการศึกษาพระพุทธศาสนาชั้นสูง ในกรณีคำแปลภาษาไทยที่ไม่นิยมใช้ซึ่งเกรงว่าคนทั่วไปอ่านแล้วไม่เข้าใจและต้องเสียเวลาเปิดดูความหมายในพจนานุกรม โดยที่คัมภีร์อรรถกถาก็ไม่ได้ให้คำอธิบายไว้ เช่น คำว่า *ทิม* ซึ่งหมายถึงศาลาแถวหรือห้องแถวสำหรับเป็นที่พักหรือเก็บของ ก็ได้ทำเชิงอรรถไว้โดยอ้างที่มาจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หรืออธิบายเพิ่มเติมตามสมควร พร้อมทั้งบอกหน้ากำกับไว้เพื่อการสืบค้น เป็นต้น ซึ่งขั้นตอนการจัดทำเชิงอรรถพร้อมทั้งจัดหน้าวรรคตอนนี้ได้อาศัยความละเอียดและใช้เวลาในการจัดทำเป็นอย่างมาก

การจัดทำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาฯ เพื่อเสนอจัดพิมพ์ดังกล่าวนี้ ได้ใช้เวลาในการดำเนินการจัดทำเป็นเวลานาน จึงแล้วเสร็จเป็นข้อมูลต้นฉบับอยู่ในคอมพิวเตอร์ ในส่วนของการจัดทำต้นฉบับ

พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนาฯ นั้นยังมิได้มีการตรวจชำระสอบทานแต่อย่างใด จนถึงปีพุทธศักราช ๒๕๔๘ **คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม** ปรารภเหตุที่พระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทรงดำรงอยู่ในฐานะองค์เอกอัครศาสนูปถัมภกและทรงเป็นพุทธมามกะ พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์แต่ละพระองค์อันเกี่ยวเนื่องกับการพระพุทธศาสนานอกจากจะทรงอุปถัมภ์พระสงฆ์ให้สามารถบริหารงานปกครอง งานการศาสนศึกษา งานเผยแผ่ งานสาธารณูปการ งานสาธารณสงเคราะห์ และงานการศึกษาสงเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว พระราชกรณียกิจอันเกี่ยวเนื่องกับการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาอีกส่วนหนึ่ง ก็คือทรงโปรดฯ ให้มีการตรวจชำระจัดพิมพ์พระไตรปิฎก ซึ่งพระราชกรณียกิจส่วนนี้ได้อำนวยผลให้พระสงฆ์และประชาชนมีหลักในการศึกษา ปฏิบัติ และเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันก่อให้เกิดความดำรงมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาคู่กับชาติไทยตราบเท่าทุกวันนี้ ดังนั้น ในมหามงคลโรกาสที่ **พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่วันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ นับเวลาถึงปัจจุบัน เป็นปีที่ ๖๐** สมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารพระองค์ได้เสด็จดำรงสยามรัฐสีมาราชอาณาจักร ทรงประพฤติปฏิบัติพระองค์มั่นคงอยู่ในทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร ประสิทธิ์ประสาทความไพบูลย์รุ่งเรืองวัฒนาสถาพร ทรงพระมหากรุณาแก่พสกนิกรถ้วนหน้า คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อพสกนิกร ประเทศชาติและพระพุทธศาสนา จึงมีมติให้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย เพื่อเป็นการเฉลิมพระบุญญาธิการและเฉลิมพระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเพื่อเป็นการสืบสานพระไตรปิฎกให้เป็น

หลักสำคัญของพระพุทธศาสนาในการศึกษาสัมมาปฏิบัติของพุทธบริษัท ซึ่งกิจกรรมส่วนนี้นับเป็นหนึ่งในแปดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ ในวโรกาสมหามงคลสมัยที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๙

ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๗/๒๕๔๘ เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๔๘ มหาเถรสมาคมได้มีมติเห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ ประกอบด้วยบรรพชิต ๔๑ รูป คฤหัสถ์ ๔ คน รวม ๔๕ รูป/คน โดยมี สมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ ป.ธ. ๙) วัดสระเกศ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช เป็นประธานกรรมการ พระพรหมมุนี (จุนท์ พฺรหฺมคุตฺโต ป.ธ. ๙) วัดบวรนิเวศวิหาร พระพรหมเวที (สนิท ชวนปญฺโญ ป.ธ. ๙) วัดไตรมิตรวิทยาราม เป็นรองประธานกรรมการ และพระราชสุธี (โสภณ โสภณจิตฺโต ป.ธ. ๙) วัดเทวราชกุญชร เป็นเลขานุการ ซึ่งต่อมา เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๔๙ คณะกรรมการ ฯ นี้ได้ประชุมพิจารณาแนวทางในการดำเนินงานจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ และได้ข้อสรุปเป็นแนวปฏิบัติว่า ในการดำเนินงานตรวจชำระพระไตรปิฎกภาษาบาลี ให้นำพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนา พุทธศักราช ๒๕๓๐ เป็นต้นฉบับในการตรวจชำระ และให้นำพระไตรปิฎกฉบับอื่นๆ มาเทียบเคียงโดยให้ทำเชิงอรรถในปาฐะที่ต่างกันไว้ ส่วนการตรวจชำระพระไตรปิฎกภาษาไทย ให้นำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาฯ ที่พระธรรมกิตติวงศ์และคณะได้จัดทำไว้แล้วตามมติมหาเถรสมาคม มาตรวจสอบคำแปลและจัดทำหัวข้อให้ตรงกันกับพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนาฯ ที่คณะกรรมการตรวจชำระแล้ว ทั้งนี้ประธานคณะกรรมการฯ ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานกองงานพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เป็น ๓ กอง คือ

๑. คณะทำงานกองงานพระวินัยปิฎก จำนวน ๒๕ รูป/คน มี พระธรรมคุณาภรณ์ (เอื้อน หาสธมฺโม ป.ธ. ๙, Ph.D.) วัดสามพระยา เป็นประธาน

๒. คณะทำงานกองงานพระสุตตันตปิฎก จำนวน ๑๙ รูป มี พระวิสุทธิวงศาจารย์ (วิเชียร อโนมคุโณ ป.ธ. ๙, พธ.ด. กิตติมศักดิ์) วัดปากน้ำ เป็นประธาน

๓. คณะทำงานกองงานพระอภิธรรมปิฎก จำนวน ๒๑ รูป/คน มี พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม ป.ธ. ๙, Ph.D.) วัดพิชยญาติการาม เป็นประธาน

ในการพิจารณาตรวจต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาบาลีนั้น ได้นำพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศมาเทียบเคียงตรวจสอบทำเชิงอรรถในปาฐะที่ต่างกัน จำนวน ๗ ฉบับ ประกอบด้วยพระไตรปิฎกบาลี อักษรไทย ๓ ฉบับ คือ (๑) ทยฺยรฏฺฐสฺส สงฺคีติเตปิฏกำ (๒๕๓๐ พุทฺธวสฺเส) (๒) สฺยามรฏฺฐสฺส เตปิฏกำ (๒๕๒๕ พุทฺธวสฺเส) (๓) มหาจุฬาเตปิฏกำ (อนุสฺสรณียำ ๒๕๐๐ พุทฺธวสฺเส) และพระไตรปิฎกบาลีอักษรต่างประเทศ ๔ ฉบับ คือ (๑) ฉฏฺฐสงฺคีติเตปิฏกำ (พระไตรปิฎกบาลีอักษรพม่า ฉบับฉัฏฐสังคายนา พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๓๘) (๒) อิงฺคลิสเตปิฏกำ (พระไตรปิฎกบาลีอักษรโรมัน ฉบับสมาคมบาลีปกรณ์) (๓) สีหฬเตปิฏกำ (พระไตรปิฎกบาลีอักษรสิงหล) (๔) นาลนฺทาเทวนาคริปาลิเตปิฏกำ (พระไตรปิฎกบาลีอักษรเทวนาครี ฉบับมหาวิทยาลัยนาลันทา)

คณะทำงานแต่ละกองงานได้เพียรพยายามพิจารณาตรวจต้นฉบับพระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นต้นมา จึงทำให้การพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

บัดนี้ การพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในมหามงคลสมัยที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ได้บรรลุผลเสร็จสิ้นแล้ว นับว่าสำเร็จได้โดยอาศัยพระบารมีพระบรมเดชานุภาพแห่งองค์พระมหากษัตริยาธิราช กอปรด้วยความวิริยะอุตสาหะอุทิศเวลาเป็นพุทธบูชาของคณะกรรมการพระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตผู้ดำเนินการพิจารณาตรวจต้นฉบับและความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ขออานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยและอานุภาพแห่งกุศลเจตนาในการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ ครั้งนี้ จงเป็นพลวปัจจัยดลบันดาลให้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระราชโอรส พระราชธิดา พร้อมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ ทรงเจริญพระชนมายุยิ่งยืนนาน สถิตในไอศวรรยราชสมบัติ ทั้งสุขโสมนัสสวัสดีจงเกิดมีในที่ทุกสถาน ขอให้รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจงประสบความสำเร็จในการบริหารราชการแผ่นดิน ขออาณาประชาราษฎร์และสรรพสัตว์ทุกหมู่เหล่าจงอยู่เย็นเป็นสุขภายใต้พระบรมโพธิสมภาร เจริญงอกงามในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดจิรัฐิติกาล เทอญ

สทา ทิปฺปตุ สทฺธมฺโม ตถาคตปฺปเวทิโต
ทสฺเสนฺโต สพฺพโลกสฺส อุชุมคฺคํ วิสุทฺธิยา.

ขอพระสัทธรรมที่พระตถาคตเจ้าทรงประกาศไว้ แสดงทางตรงเพื่อความบริสุทธิ์แก่โลกทั้งปวง จงรุ่งเรืองทุกเมื่อ เทอญ.

มหาเถรสมาคม

THE PAḶĪ ALPHABET
IN THAI AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

อ = a -า = ā ◌ิ = i ◌ี = ī ◌ุ = u ◌ู = ū เ- = e โ- = o

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

ก = ka	ข = kha	ค = ga	ฆ = gha	ง = ṅa
จ = ca	ฉ = cha	ช = ja	ฌ = jha	ญ = ñ̃a
ฏ = ṭa	ฐ = ṭha	ฑ = ḍa	ฒ = ḍha	ณ = ṇa
ต = ta	ถ = tha	ท = da	ธ = dha	น = na
ป = pa	ผ = pha	พ = ba	ภ = bha	ม = ma

ย = ya ร = ra ล = la ว = va ส = sa ห = ha ฬ = ḷa ◌ = ṃ

VOWELS IN COMBINATION

ก = ka กา = kā กิ = ki กี = kī กุ = ku กู = kū เก = ke โก = ko

ข = kha ขา = khā ขิ = khi ขี = khī ขุ = khu ขู = khū เข = khe โข = kho

FIGURES

๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๐
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

ทยฺยรฏฺฐสฺส เตปิฏเก
สงฺเกตวิญฺญาปนำ

อิ.	=	อิงฺคลิสเตปิฏกำ
ฉ.	=	ฉฏฺฐสงฺคีติเตปิฏกำ
ทยฺ.	=	ทยฺยรฏฺฐสฺส สงฺคีติเตปิฏกำ (๒๕๓๐ พุทฺธวสฺเส)
เท.	=	นาลนฺทาเทวนาคริปาลิเตปิฏกำ
โป.	=	โปราณเตปิฏกำ
มหา.	=	มหาจุฬาเตปิฏกำ (อนุสฺสรณียำ ๒๕๐๐ พุทฺธวสฺเส)
สี.	=	สีหฬเตปิฏกำ
สฺยา.	=	สฺยามรฏฺฐสฺส เตปิฏกำ (๒๕๒๕ พุทฺธวสฺเส)

อภิธมฺมปิฏเก
ยมกปาลิยา ทุติยภาเค
กิตฺตนปตฺตํ
จิตฺตยมกปาลิ

มาติกา		องฺเก
	อุทฺเทโส	
	๑. สุทฺธจิตฺตสามญฺญํ	๑
	๑. ปุคฺคลวารุทฺเทโส	๑
๑.	อุปฺปาทนิโรธกาลสมฺเภทวาโร	๑
๒.	อุปฺปาทุปฺปนฺนวาโร	๑
๓.	นิโรธุปฺปนฺนวาโร	๒
๔.	อุปฺปาทวาโร	๒
๕.	นิโรธวาโร	๒
๖.	อุปฺปาทนิโรธวาโร	๓
๗.	อุปฺปชฺชมานนนิโรธวาโร	๔
๘.	อุปฺปชฺชมานุปฺปนฺนวาโร	๔
๙.	นิรุชฺฌมานุปฺปนฺนวาโร	๔
๑๐.	อุปฺปนฺนุปฺปาทวาโร	๔
๑๑.	อตีตานาคตวาโร	๕
๑๒.	อุปฺปนฺนุปฺปชฺชมานวาโร	๕
๑๓.	นิรุทฺธนิรุชฺฌมานวาโร	๕
๑๔.	อติกฺกนฺตกาลวาโร	๖

มาติกา		องฺเก
	๑. สุทฺธจิตฺตสามญฺญํ	๖
	๒. ธมฺมวารุทฺเทโส	๖
๑.	อุปฺปาทนิโรธกาลสมฺเภทวาโร	๖
๒.	อุปฺปาทุปฺปนฺนวาโร	๖
๓.	นิโรธุปฺปนฺนวาโร	๗
๔.	อุปฺปาทวาโร	๗
๕.	นิโรธวาโร	๗
๖.	อุปฺปาทนิโรธวาโร	๘
๗.	อุปฺปชฺชมานนนิโรธวาโร	๙
๘.	อุปฺปชฺชมานุปฺปนฺนวาโร	๙
๙.	นิรุชฺฌมานุปฺปนฺนวาโร	๙
๑๐.	อุปฺปนฺนุปฺปาทวาโร	๙
๑๑.	อตีตานาคตวาโร	๑๐
๑๒.	อุปฺปนฺนุปฺปชฺชมานวาโร	๑๐
๑๓.	นิรุทฺธนิรุชฺฌมานวาโร	๑๐
๑๔.	อติกฺกนฺตกาลวาโร	๑๐
	๑. สุทฺธจิตฺตสามญฺญํ	๑๑
	๓. ปุคฺคลธมฺมวารุทฺเทโส	๑๑
๑.	อุปฺปาทนิโรธกาลสมฺเภทวาโร	๑๑
๒.	อุปฺปาทุปฺปนฺนวาโร	๑๑
๓.	นิโรธุปฺปนฺนวาโร	๑๒
๔.	อุปฺปาทวาโร	๑๒

มาติกา **องฺเก**

๕. นิโรธวาโร ๑๒
๖. อุปฺปาทนิโรธวาโร ๑๓
๗. อุปฺปชฺชมานนนิโรธวาโร ๑๔
๘. อุปฺปชฺชมานุปฺปนฺนวาโร ๑๔
๙. นิรุชฺฌมานุปฺปนฺนวาโร ๑๔
๑๐. อุปฺปนฺนุปฺปาทวาโร ๑๔
๑๑. อตีตานาคตวาโร ๑๕
๑๒. อุปฺปนฺนุปฺปชฺชมานวาโร ๑๕
๑๓. นิรุทฺธนิรุชฺฌมานวาโร ๑๕
๑๔. อติกฺกนฺตกาลวาโร ๑๖

๒. สุตฺตนฺตจิตฺตมิสฺสกวิเสโส ๑๖
๓. อภิธมฺมจิตฺตมิสฺสกวิเสโส ๑๗
นิทฺเทโส ๑๗
๑. สุทฺธจิตฺตสามญฺญํ ๑๗
๑.ปุคฺคลวารนิทฺเทโส ๑๗
๑. อุปฺปาทนิโรธกาลสมฺเภทวาโร ๑๗
๒. อุปฺปาทุปฺปนฺนวาโร ๑๘
๓. นิโรธุปฺปนฺนวาโร ๑๘
๔. อุปฺปาทวาโร ๑๙
๕. นิโรธวาโร ๒๐
๖. อุปฺปาทนิโรธวาโร ๒๑
๗. อุปฺปชฺชมานนนิโรธวาโร ๒๒

มาติกา **องฺเก**

๘. อุปฺปชฺชมานุปฺปนฺนวาโร ๒๓
๙. นิรุชฺฌมานุปฺปนฺนวาโร ๒๓
๑๐. อุปฺปนฺนุปฺปาทวาโร ๒๔
๑๑. อตีตานาคตวาโร ๒๕
๑๒. อุปฺปนฺนุปฺปชฺชมานวาโร ๒๕
๑๓. นิรุทฺธนิรุชฺฌมานวาโร ๒๕
๑๔. อติกฺกนฺตกาลวาโร ๒๖

๑. สุทฺธจิตฺตสามญฺญ **๒๖**
๒. ธมฺมวารนิทฺเทโส **๒๖**
๑. อุปฺปาทนิโรธกาลสมฺเภทวาโร ๒๖
๒. อุปฺปาทุปฺปนฺนวาโร ๒๗
๓. นิโรธุปฺปนฺนวาโร ๒๗
๔. อุปฺปาทวาโร ๒๘
๕. นิโรธวาโร ๒๙
๖. อุปฺปาทนิโรธวาโร ๓๐
๗. อุปฺปชฺชมานนนิโรธวาโร ๓๑
๘. อุปฺปชฺชมานุปฺปนฺนวาโร ๓๑
๙. นิรุชฺฌมานุปฺปนฺนวาโร ๓๒
๑๐. อุปฺปนฺนุปฺปาทวาโร ๓๒
๑๑. อตีตานาคตวาโร ๓๓
๑๒. อุปฺปนฺนุปฺปชฺชมานวาโร ๓๓
๑๓. นิรุทฺธนิรุชฺฌมานวาโร ๓๔
๑๔. อติกฺกนฺตกาลวาโร ๓๔

มาติกา **องฺเก**

๑. สุทฺธจิตฺตสามญฺญํ ๓๕
๓. ปุคฺคลธมฺมวารนิทฺเทโส ๓๕
๑. อุปฺปาทนิโรธกาลสมฺเภทวาโร ๓๕
๒. อุปฺปาทุปฺปนฺนวาโร ๓๕
๓. นิโรธุปฺปนฺนวาโร ๓๕
๔. อุปฺปาทวาโร ๓๖
๕. นิโรธวาโร ๓๗

๑. ปณฺณตฺติวารอุทฺเทโส ๓๘
๒. สุตฺตนฺตจิตฺตมิสฺสกวิเสโส ๓๙
๓. อภิธมฺมจิตฺตมิสฺสกวิเสโล ๓๙

จิตฺตยมกปาลิมาติกา นิฏฺฐิตา.

ธมฺมยมกปาลิ

มาติกา	องฺเก
๑. ปณฺณตฺติอุทฺเทสวาโร	**๔๐**
๑. ปทโสธนวาโร	๔๐
๒. ปทโสธนมูลจกฺกวาโร	๔๐
๓. สุทฺธธมฺมวาโร	๔๑
๔. สุทฺธธมฺมมูลจกฺกวาโร	๔๒
๑. ปณฺณตฺตินิทฺเทสวาโร	**๔๓**
๑. ปทโสธนวาโร	๔๓
๒. ปทโสธนมูลจกฺกวาโร	๔๔
๓. สุทฺธธมฺมวาโร	๔๕
๔. สุทฺธธมฺมมูลจกฺกวาโร	๔๖
๒. ปวตฺติ ๑. อุปฺปาทวาโร	**๔๘**
๑. ปจฺจุปฺปนฺนวาโร	๔๘
๒. อตีตวาโร	๕๕
๓. อนาคตวาโร	๕๙
๔. ปจฺจุปฺปนฺนาตีตวาโร	๖๔
๕. ปจฺจุปฺปนฺนานาคตวาโร	๖๘
๖. อตีตานาคตวาโร	๗๓

มาติกา **องฺเก**

๒. ปวตฺติ ๒. นิโรธวาโร ๗๗

๑. ปจฺจุปฺปนฺนวาโร ๗๗

๒. อตีตวาโร ๘๔

๓. อนาคตวาโร ๘๘

๔. ปจฺจุปฺปนฺนาตีตวาโร ๙๒

๕. ปจฺจุปฺปนฺนานาคตวาโร ๙๖

๖. อตีตานาคตวาโร ๑๐๑

๒. ปวตฺติ ๓. อุปฺปาทนิโรธวาโร ๑๐๖

๑. ปจฺจุปฺปนฺนวาโร ๑๐๖

๒. อตีตวาโร ๑๑๑

๓. อนาคตวาโร ๑๑๕

๔. ปจฺจุปฺปนฺนาตีตวาโร ๑๒๐

๕. ปจฺจุปฺปนฺนานาคตวาโร ๑๒๔

๖. อตีตานาคตวาโร ๑๒๙

๓. ภาวนาวาโร ๑๓๔

ธมฺมยมกปาลิ นิฏฺฐิตา

อภิธมฺมปิฏเก
อินฺทฺริยยมกปาลิ

มาติกา		องฺเก
	๑. ปณฺณตฺติวารอุทฺเทโส	๑๓๕
	๑. ปทโสธนวาโร	๑๓๕
อนุโลมํ		๑๓๕
ปจฺจนีกํ		๑๓๖
	๒. ปทโสธนมูลจกฺกวาโร	๑๓๘
อนุโลมํ		๑๓๘
ปจฺจนีกํ		๑๔๑
	๓.สุทฺธินฺทฺริยวาโร	๑๔๕
อนุโลมํ		๑๔๕
ปจฺจนีกํ		๑๔๖
	๔. สุทฺธินฺทฺริยมูลจกฺกวาโร	๑๔๗
อนุโลมํ		๑๔๗
ปจฺจนีกํ		๑๕๑

มาติกา **องฺเก**

๑.ปณฺณตฺติวารนิทฺเทโส **๑๕๕**

๑. ปทโสธนวาโร **๑๕๕**

อนุโลมํ ๑๕๕

ปจฺจนีกํ ๑๕๗

๒. ปทโสธนมูลจกฺกวาโร **๑๕๙**

อนุโลมํ ๑๕๙

ปจฺจนีกํ ๑๖๗

๓.สุทฺธินฺทฺริยวาโร **๑๗๓**

อนุโลมํ ๑๗๓

ปจฺจนีกํ ๑๗๖

๔. สุทฺธินฺทฺริยมูลจกฺกวาโร **๑๗๙**

อนุโลมํ ๑๗๙

ปจฺจนีกํ ๑๘๖

๒. ปวตฺติ ๑. อุปฺปาทวาโร **๑๙๔**

๑. ปจฺจุปฺปนฺนวาโร **๑๙๔**

อนุโลมปุคฺคโล ๑๙๔

อนุโลมโอกาโส ๒๐๘

อนุโลมปุคฺคโลกาโส ๒๑๓

มาติกา **องฺเก**

ปจฺจนีกปุคฺคโล ๒๒๙
ปจฺจนีกโอกาโส ๒๔๕
ปจฺจนีกปุคฺคโลกาโส ๒๔๙

๒. อตีตวาโร **๒๖๗**

อนุโลมปุคฺคโล ๒๖๗
อนุโลมโอกาโส ๒๖๘
อนุโลมปุคฺคโลกาโส ๒๗๓
ปจฺจนีกปุคฺคโล ๒๗๙
ปจฺจนีกโอกาโส ๒๘๑
ปจฺจนีกปุคฺคโลกาโส ๒๘๖

๓. อนาคตวาโร **๒๙๑**

อนุโลมปุคฺคโล ๒๙๑
อนุโลมโอกาโส ๓๐๑
อนุโลมปุคฺคโลกาโส ๓๐๗
ปจฺจนีกปุคฺคโล ๓๑๗
ปจฺจนีกโอกาโส ๓๒๗
ปจฺจนีกปุคฺคโลกาโส ๓๓๒

๔. ปจฺจุปฺปนฺนาตีตวาโร **๓๔๓**

อนุโลมปุคฺคโล ๓๔๓
อนุโลมโอกาโส ๓๕๐

มาติกา **องฺเก**

อนุโลมปุคฺคโลกาโส ๓๕๐
ปจฺจนีกปุคฺคโล ๓๖๒
ปจฺจนีกโอกาโส ๓๖๓
ปจฺจนีกปุคฺคโลกาโส ๓๖๓

๕. ปจฺจุปฺปนฺนานาคตวาโร **๓๗๓**

อนุโลมปุคฺคโล ๓๗๓
อนุโลมโอกาโส ๓๘๗
อนุโลมปุคฺคโลกาโส ๓๘๗
ปจฺจนีกปุคฺคโล ๔๐๔
ปจฺจนีกโอกาโส ๔๒๑
ปจฺจนีกปุคฺคโลกาโส ๔๒๑

๖. อตีตานาคตวาโร **๔๔๒**

อนุโลมปุคฺคโล ๔๔๒
อนุโลมโอกาโส ๔๕๑
อนุโลมปุคฺคโลกาโส ๔๕๑
ปจฺจนีกปุคฺคโล ๔๖๕
ปจฺจนีกโอกาโส ๔๖๖
ปจฺจนีกปุคฺคโลกาโส ๔๖๖

มาติกา **องฺเก**

๓. ปริญฺญาวาโร ๔๗๙

๑. ปจฺจุปฺปนฺนวาโร ๔๗๙

อนุโลมํ ๔๗๙

ปจฺจนีกํ ๔๘๑

๒. อตีตวาโร ๔๘๔

อนุโลมํ ๔๘๔

ปจฺจนีกํ ๔๘๖

๓. อนาคตวาโร ๔๘๙

อนุโลมํ ๔๘๙

ปจฺจนีกํ ๔๙๒

๔. ปจฺจุปฺปนฺนาตีตวาโร ๔๙๔

อนุโลมํ ๔๙๔

ปจฺจนีกํ ๔๙๖

๕. ปจฺจุปฺปนฺนานาคตวาโร ๔๙๙

อนุโลมํ ๔๙๙

ปจฺจนีกํ ๕๐๑

มาติกา **องฺเก**

๖. อตีตานาคตวาโร **๕๐๕**

อนุโลมํ ๕๐๕

ปจฺจนีกํ ๕๐๗

อินฺทฺริยยมกปาลิทสมา นิฏฺฐิตา

ปทานุกฺกโม ๕๑๓

จิตฺตยมกปาลิยา ลกฺขิตพฺพปทานํ อนุกฺกมณิกา ๕๑๗

ธมฺมยมกปาลิยา ลกฺขิตพฺพปทานํ อนุกฺกมณิกา ๕๑๙

อินฺทฺริยยมกปาลิยา ลกฺขิตพฺพปทานํ อนุกฺกมณิกา ๕๒๒

อภิธมฺมปิฏเก
จิตฺตยมกปาลิ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

อุทฺเทโส

๑. สุทฺธจิตฺตสามญฺญ

๑. ปุคฺคลวารุทฺเทโส

๑. อุปฺปาทนิโรธกาลสมฺเภทวาโร

[๑] ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ น นิรุชฺฌติ ตสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ น นิรุชฺฌติ. ยสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ นิรุชฺฌติ ตสฺส จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ อุปฺปชฺชิสฺสติ ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ นิรุชฺฌติ.

๒. อุปฺปาทุปฺปนฺนวาโร

[๒] ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ, ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ.

๓. นิโรธุปฺปนฺนวาโร

[๓] ยสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌติ, ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, ตสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌติ. ยสฺส จิตฺตํ น นิรุชฺฌติ, ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ, ตสฺส จิตฺตํ น นิรุชฺฌติ.

๔. อุปฺปาทวาโร

[๔] ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ.

[๕] ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ.

[๖] ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

๕. นิโรธวาโร

[๗] ยสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌติ, ตสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌติ. ยสฺส จิตฺตํ น นิรุชฺฌติ, ตสฺส จิตฺตํ น นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส

จิตฺตํ น นิรุชฺฌติ.

[๘] ยสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌติ, ตสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌติ. ยสฺส จิตฺตํ น นิรุชฺฌติ, ตสฺส จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตํ น นิรุชฺฌติ.

[๙] ยสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส จิตฺตํ น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตํ น นิรุชฺฌิตฺถ.

๖. อุปฺปาทนิโรธวาโร

[๑๐] ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตํ น นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ.

[๑๑] ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ.

[๑๒] ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

๗. อุปฺปชฺชมานนนิโรธวาโร

[๑๓] ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตํ น นิรุชฺฌติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ น นิรุชฺฌติ, ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ นิรุชฺฌติ, ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ.

๘. อุปฺปชฺชมานุปฺปนฺนวาโร

[๑๔] ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชมานํ, ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชมานํ. ยสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชมานํ, ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ, ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชมานํ.

๙. นิรุชฺฌมานุปฺปนฺนวาโร

[๑๕] ยสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌมานํ, ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, ตสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌมานํ. ยสฺส จิตฺตํ น นิรุชฺฌมานํ, ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ, ตสฺส จิตฺตํ น นิรุชฺฌมานํ.

๑๐. อุปฺปนฺนุปฺปาทวาโร

[๑๖] ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ. ยสฺส[๑] จิตฺตํ น

---

[๑] สฺยา. ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ ยสฺส วา ปน จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ. ยสฺส จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ ยสฺส วา ปน จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ.

อุปฺปนฺนำ, ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ.

ยสฺส จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, ตสฺส จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ.[๑] ยสฺส จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ, ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ.

๑๑. อตีตานาคตวาโร

[๑๗] ยสฺส จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตสฺส จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, ตสฺส จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตสฺส จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, ตสฺส จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ, ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตสฺส จิตฺตำ, น อุปฺปนฺนำ ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

๑๒. อุปฺปนฺนุปฺปชฺชมานวาโร

[๑๘] อุปฺปนฺนำ อุปฺปชฺชมานำ. อุปฺปชฺชมานำ อุปฺปนฺนำ. น อุปฺปนฺนำ น อุปฺปชฺชมานำ. น อุปฺปชฺชมานำ น อุปฺปนฺนำ.

๑๓. นิรุทฺธนิรุชฺฌมานวาโร

[๑๙] นิรุทฺธำ นิรุชฺฌมานำ. นิรุชฺฌมานำ นิรุทฺธำ. น นิรุทฺธำ น นิรุชฺฌมานำ. น นิรุชฺฌมานำ น นิรุทฺธำ.

๑๔. อติกฺกนฺตกาลวาโร

[๒๐] ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ, นิรุชฺฌมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ ตสฺส จิตฺตํ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ นิรุชฺฌมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ, อุปฺปชฺชมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ ตสฺส จิตฺตํ. ยสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ, น นิรุชฺฌมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ ตสฺส จิตฺตํ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ น นิรุชฺฌมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ, น อุปฺปชฺชมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ ตสฺส จิตฺตํ.

๑. สุทฺธจิตฺตสามญฺญ

๒. ธมฺมวารุทฺเทโส

๑. อุปฺปาทนิโรธกาลสมฺเภทวาโร

[๒๑] ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ น นิรุชฺฌติ, ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยํ วา ปน จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ น นิรุชฺฌติ. ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ นิรุชฺฌติ, ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยํ วา ปน จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ นิรุชฺฌติ.

๒. อุปฺปาทุปฺปนฺนวาโร

[๒๒] ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ, ตํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ. ยํ วา ปน จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ. ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, ตํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ. ยํ วา ปน จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ, ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ.

๓. นิโรธุปฺปนฺนวาโร

[๒๓] ยำ จิตฺตำ นิรุชฺฌติ, ตำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ. ยำ วา ปน จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, ตำ จิตฺตำ นิรุชฺฌติ. ยำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ. ยำ วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ, ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ.

๔. อุปฺปาทวาโร

[๒๔] ยำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ, ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยำ วา ปน จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ. ยำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยำ วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ.

[๒๕] ยำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ, ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยำ วา ปน จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ. ยำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยำ วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ.

[๒๖] ยำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยำ วา ปน จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยำ วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

๕. นิโรธวาโร

[๒๗] ยำ จิตฺตำ นิรุชฺฌติ, ตำ จิตฺตำ นิรุชฺฌิตฺถ. ยำ วา ปน จิตฺตำ นิรุชฺฌิตฺถ, ตำ จิตฺตำ นิรุชฺฌติ. ยำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ, ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิตฺถ. ยำ วา ปน จิตฺตำ น นิรุชฺฌิตฺถ, ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ.

[๒๘] ยํ จิตฺตํ นิรุชฺฌติ, ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ. ยํ วา ปน จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ, ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌติ. ยํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌติ, ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ. ยํ วา ปน จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ, ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌติ.

[๒๙] ยํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิตฺถ, ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ. ยํ วา ปน จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ, ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิตฺถ. ยํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิตฺถ, ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ. ยํ วา ปน จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ, ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิตฺถ.

๖. อุปฺปาทนิโรธวาโร

[๓๐] ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ, ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิตฺถ. ยํ วา ปน จิตฺตํ นิรุชฺฌิตฺถ, ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ. ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิตฺถ. ยํ วา ปน จิตฺตํ น นิรุชฺฌิตฺถ, ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ.

[๓๑] ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ, ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ. ยํ วา ปน จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ, ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ. ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ. ยํ วา ปน จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ, ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ.

[๓๒] ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ. ยํ วา ปน จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ, ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ. ยํ วา ปน จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ, ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

๗. อุปฺปชฺชมานนนิโรธวาโร

[๓๓] ยำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ, ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ. ยำ วา ปน จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ, ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ. ยำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ, ตำ จิตฺตำ นิรุชฺฌติ. ยำ วา ปน จิตฺตำ นิรุชฺฌติ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ.

๘. อุปฺปชฺชมานนุปฺปนฺนวาโร

[๓๔] ยำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชมานำ, ตำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ. ยำ วา ปน จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชมานำ. ยำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชมานำ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ. ยำ วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชมานำ.

๙. นิรุชฺฌมานนุปฺปนฺนวาโร

[๓๕] ยำ จิตฺตำ นิรุชฺฌมานำ, ตำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ. ยำ วา ปน จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, ตำ จิตฺตำ นิรุชฺฌมานำ. ยำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌมานำ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ. ยำ วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ, ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌมานำ.

๑๐. อุปฺปนฺนนุปฺปาทวาโร

[๓๖] ยำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยำ วา ปน จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ. [๑] ยำ จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยำ วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ.

---

[๑] สฺยา. ยำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ ยำ วา ปน จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ ตำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ.

ยํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ,[๑] ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ.[๒] ยํ วา ปน จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ,[๓] ตํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ.[๔] ยํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ, ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยํ วา ปน จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ.

๑๑. อตีตานาคตวาโร

[๓๗] ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยํ วา ปน จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ, ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยํ วา ปน จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ, ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

๑๒. อุปฺปนฺนุปฺปชฺชมานวาโร

[๓๘] อุปฺปนฺนํ อุปฺปชฺชมานํ. อุปฺปชฺชมานํ อุปฺปนฺนํ. น อุปฺปนฺนํ น อุปฺปชฺชมานํ. น อุปฺปชฺชมานํ น อุปฺปนฺนํ.

๑๓. นิรุทฺธนิรุชฺฌมานวาโร

[๓๙] นิรุทฺธํ นิรุชฺฌมานํ. นิรุชฺฌมานํ นิรุทฺธํ. น นิรุทฺธํ น นิรุชฺฌมานํ. น นิรุชฺฌมานํ น นิรุทฺธํ.

๑๔. อติกฺกนฺตกาลวาโร

[๔๐] ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ, นิรุชฺฌมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ ตํ จิตฺตํ. ยํ วา

---

[๑] สฺยา. น อุปฺปนฺนํ. [๒,๓] น อุปฺปชฺชิสฺสติ. [๔] น อุปฺปนฺนํ.

ปน จิตฺตำ นิรุชฺฌมานำ ขณำ ขณำ วีติกฺกนฺตำ อติกฺกนฺตกาลำ, อุปฺปชฺชมานำ ขณำ ขณำ วีติกฺกนฺตำ อติกฺกนฺตกาลำ ตำ จิตฺตำ. ยำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชมานำ ขณำ ขณำ วีติกฺกนฺตำ อติกฺกนฺตกาลำ, น นิรุชฺฌมานำ ขณำ ขณำ วีติกฺกนฺตำ อติกฺกนฺตกาลำ ตำ จิตฺตำ. ยำ วา ปน จิตฺตำ น นิรุชฺฌมานำ ขณำ ขณำ วีติกฺกนฺตำ อติกฺกนฺตกาลำ, น อุปฺปชฺชมานำ ขณำ ขณำ วีติกฺกนฺตำ อติกฺกนฺตกาลำ ตำ จิตฺตำ.

๑. สุทฺธจิตฺตสามญฺญำ

๓. ปุคฺคลธมฺมวารุทฺเทโส

๑. อุปฺปาทนิโรธกาลสมฺเภทวาโร

[๔๑] ยสฺส ยำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ น นิรุชฺฌติ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ นิรุชฺฌิสฺสติ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยำ จิตฺตำ นิรุชฺฌิสฺสติ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ น นิรุชฺฌติ. ยสฺส ยำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ นิรุชฺฌติ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิสฺสติ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิสฺสติ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ นิรุชฺฌติ.

๒. อุปฺปาทุปฺปนฺนวาโร

[๔๒] ยสฺส ยำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ. ยสฺส วา ปน ยำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ. ยสฺส วา ปน ยำ จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ.

๓. นิโรธุปฺปนฺนวาโร

[๔๓] ยสฺส ยํ จิตฺตํ นิรุชฺฌติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌติ. ยสฺส ยํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌติ.

๔. อุปฺปาทวาโร

[๔๔] ยสฺส ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ.

[๔๕] ยสฺส ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ.

[๔๖] ยสฺส ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

๕. นิโรธวาโร

[๔๗] ยสฺส ยํ จิตฺตํ นิรุชฺฌติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌติ. ยสฺส ยํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน

ยํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตं จิตฺตं น นิรุชฺฌติ.

[๔๘] ยสฺส ยं จิตฺตं นิรุชฺฌติ, ตสฺส ตं จิตฺตं นิรุชฺฌิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยं จิตฺตं นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส ตं จิตฺตं นิรุชฺฌติ. ยสฺส ยं จิตฺตं น นิรุชฺฌติ, ตสฺส ตं จิตฺตं น นิรุชฺฌิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยं จิตฺตं น นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส ตं จิตฺตं น นิรุชฺฌติ.

[๔๙] ยสฺส ยं จิตฺตं นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตं จิตฺตं นิรุชฺฌิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยं จิตฺตं นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส ตं จิตฺตं นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส ยं จิตฺตं น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตं จิตฺตं น นิรุชฺฌิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยं จิตฺตं น นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส ตं จิตฺตं น นิรุชฺฌิตฺถ.

๖. อุปฺปาทนิโรธวาโร

[๕๐] ยสฺส ยं จิตฺตं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตं จิตฺตं นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยं จิตฺตं นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตं จิตฺตं อุปฺปชฺชติ. ยสฺส ยं จิตฺตं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตं จิตฺตं น นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยं จิตฺตं น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตं จิตฺตं น อุปฺปชฺชติ.

[๕๑] ยสฺส ยं จิตฺตं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตं จิตฺตं นิรุชฺฌิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยं จิตฺตं นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส ตं จิตฺตं อุปฺปชฺชติ. ยสฺส ยं จิตฺตं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตं จิตฺตं น นิรุชฺฌิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยं จิตฺตं น นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส ตं จิตฺตं น อุปฺปชฺชติ.

[๕๒] ยสฺส ยं จิตฺตं อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตं จิตฺตं นิรุชฺฌิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยं จิตฺตं นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส ตं จิตฺตं อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส ยं จิตฺตं น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตं จิตฺตं น นิรุชฺฌิสฺสติ. ยสฺส

วา ปน ยํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

๗. อุปฺปชฺชมานนนิโรธวาโร

[๕๓] ยสฺส ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌติ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌติ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ นิรุชฺฌติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ.

๘. อุปฺปชฺชมานุปฺปนฺนวาโร

[๕๔] ยสฺส ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชมานํ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชมานํ. ยสฺส ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชมานํ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชมานํ.

๙. นิรุชฺฌมานุปฺปนฺนวาโร

[๕๕] ยสฺส ยํ จิตฺตํ นิรุชฺฌมานํ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌมานํ. ยสฺส ยํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌมานํ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌมานํ.

๑๐. อุปฺปนฺนุปฺปาทวาโร

[๕๖] ยสฺส ยํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ. ยสฺส ยํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน

ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ.

[๑]ยสฺส ยํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ. ยสฺส ยํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ.[๑]

๑๑. อตีตานาคตวาโร

[๕๗] ยสฺส ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

๑๒. อุปฺปนฺนุปฺปชฺชมานวาโร

[๕๘] อุปฺปนฺนํ อุปฺปชฺชมานํ. อุปฺปชฺชมานํ อุปฺปนฺนํ. น อุปฺปนฺนํ น อุปฺปชฺชมานํ. น อุปฺปชฺชมานํ น อุปฺปนฺนํ.

๑๓. นิรุทฺธนิรุชฺฌมานวาโร

[๕๙] นิรุทฺธํ นิรุชฺฌมานํ. นิรุชฺฌมานํ นิรุทฺธํ. น นิรุทฺธํ น

๑-๑ สฺยา. ยสฺส ยํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ. ยสฺส ยํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ.

นิรุชฺฌมานนฺ. น นิรุชฺฌมานนฺ น นิรุทฺธนฺ.

---

๑๔. อติกฺกนฺตกาลวาโร

[๖๐] ยสฺส ยนฺ จิตฺตนฺ อุปฺปชฺชมานนฺ ขณนฺ ขณนฺ วีติกฺกนฺตนฺ อติกฺกนฺตกาลนฺ, นิรุชฺฌมานนฺ ขณนฺ ขณนฺ วีติกฺกนฺตนฺ อติกฺกนฺตกาลนฺ ตสฺส ตนฺ จิตฺตนฺ. ยสฺส วา ปน ยนฺ จิตฺตนฺ นิรุชฺฌมานนฺ ขณนฺ ขณนฺ วีติกฺกนฺตนฺ อติกฺกนฺตกาลนฺ, อุปฺปชฺชมานนฺ ขณนฺ ขณนฺ วีติกฺกนฺตนฺ อติกฺกนฺตกาลนฺ ตสฺส ตนฺ จิตฺตนฺ. ยสฺส ยนฺ จิตฺตนฺ น อุปฺปชฺชมานนฺ ขณนฺ ขณนฺ วีติกฺกนฺตนฺ อติกฺกนฺตกาลนฺ, น นิรุชฺฌมานนฺ ขณนฺ ขณนฺ วีติกฺกนฺตนฺ อติกฺกนฺตกาลนฺ ตสฺส ตนฺ จิตฺตนฺ. ยสฺส วา ปน ยนฺ จิตฺตนฺ น นิรุชฺฌมานนฺ ขณนฺ ขณนฺ วีติกฺกนฺตนฺ อติกฺกนฺตกาลนฺ, น อุปฺปชฺชมานนฺ ขณนฺ ขณนฺ วีติกฺกนฺตนฺ อติกฺกนฺตกาลนฺ ตสฺส ตนฺ จิตฺตนฺ.

๒. สุตฺตนฺตจิตฺตมิสฺสกวิเสโส

[๖๑] ยสฺส สราคนฺ จิตฺตนฺ อุปฺปชฺชติ ฯเปฯ ยสฺส วีตราคนฺ จิตฺตนฺ อุปฺปชฺชติ... ยสฺส สโทสนฺ จิตฺตนฺ อุปฺปชฺชติ... ยสฺส วีตโทสนฺ จิตฺตนฺ อุปฺปชฺชติ... ยสฺส สโมหนฺ จิตฺตนฺ อุปฺปชฺชติ... ยสฺส วีตโมหนฺ จิตฺตนฺ อุปฺปชฺชติ ยสฺส สงฺขิตฺตนฺ จิตฺตนฺ อุปฺปชฺชติ... ยสฺส วิกฺขิตฺตนฺ จิตฺตนฺ อุปฺปชฺชติ... ยสฺส มหคฺคตนฺ จิตฺตนฺ อุปฺปชฺชติ... ยสฺส อมหคฺคตนฺ จิตฺตนฺ อุปฺปชฺชติ... ยสฺส สอุตฺตรนฺ จิตฺตนฺ อุปฺปชฺชติ... ยสฺส อนุตฺตรนฺ จิตฺตนฺ อุปฺปชฺชติ... ยสฺส สมาหิตนฺ จิตฺตนฺ อุปฺปชฺชติ... ยสฺส อสมาหิตนฺ จิตฺตนฺ อุปฺปชฺชติ... ยสฺส วิมุตฺตนฺ จิตฺตนฺ อุปฺปชฺชติ... ยสฺส อวิมุตฺตนฺ จิตฺตนฺ อุปฺปชฺชติ...

---

๓. อภิธมฺมจิตฺตมิสฺสกวิเสโส

[๖๒] ยสฺส กุสลำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ... ยสฺส อกุสลำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ... ยสฺส อพฺยากตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ... ยสฺส สุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ....

(เอเตน อุปาเยน ยาว สรณอรณา อุทฺธริตพฺพา.)[๑]

ยสฺส อรณำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ [๒] น นิรุชฺฌติ, ตสฺส อรณำ จิตฺตำ นิรุชฺฌิสฺสติ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส วา ปน อรณำ จิตฺตำ นิรุชฺฌิสฺสติ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อรณำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ น นิรุชฺฌติ.

อุทฺเทสวาโร นิฏฺฐิโต.

นิทฺเทโส

๑. สุทฺธจิตฺตสามญฺญำ

๑. ปุคฺคลวารนิทฺเทโส

๑. อุปฺปาทนิโรธกาลสมฺเภทวาโร

[๖๓] ยสฺส จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ น นิรุชฺฌติ, ตสฺส จิตฺตำ นิรุชฺฌิสฺสติ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ น นิรุชฺฌติ, นิรุชฺฌิสฺสติ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ น นิรุชฺฌติ, นิรุชฺฌิสฺสติ เจว อุปฺปชฺชิสฺสติ จ. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ นิรุชฺฌิสฺสติ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ น นิรุชฺฌตีติ. อามนฺตา.

---

[๑] อิ. ฯเปฯ [๒] สี., อิ. เอตฺถนฺตเร "ยสฺส"ติ วจนำ ทิสฺสติ.

ยสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ นิรุชฺฌติ, ตสฺส จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. โน. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ นิรุชฺฌตีติ. นตฺถิ.

๒. อุปฺปาทุปฺปนฺนวาโร

[๖๔] ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปนฺนนฺติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชตีติ. จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, โน จ เตสํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ. จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนญฺเจว อุปฺปชฺชติ จ.

ยสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปนฺนนฺติ. จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ. นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ จิตฺตํ น เจว อุปฺปชฺชติ น จ อุปฺปนฺนํ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ, ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

๓. นิโรธุปฺปนฺนวาโร

[๖๕] ยสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌติ, ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปนฺนนฺติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, ตสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌตีติ. จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, โน จ เตสํ จิตฺตํ นิรุชฺฌติ. จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนญฺเจว นิรุชฺฌติ จ.

ยสฺส จิตฺตํ น นิรุชฺฌติ, ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปนฺนนฺติ. จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌติ, โน จ เตสํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ. นิโรธสมาปนฺนานํ อสญฺญสตฺตานํ เตสํ จิตฺตํ น เจว นิรุชฺฌติ น จ อุปฺปนฺนํ" ยสฺส วา ปน จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ, ตสฺส จิตฺตํ น นิรุชฺฌตีติ. อามนฺตา.

๔. อุปฺปาทวาโร

[๖๖] ยสฺส จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จิตฺตำ อุปฺปชฺชตีติ. จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ. จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถ เจว อุปฺปชฺชติ จ.

ยสฺส จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปชฺชตีติ. นตฺถิ.

[๖๗] ยสฺส จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ โน จ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ เจว อุปฺปชฺชิสฺสติ จ. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตำ อุปฺปชฺชตีติ. จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ. จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ เจว อุปฺปชฺชติ จ.

ยสฺส จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสำ จิตฺตำ น เจว อุปฺปชฺชติ น จ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสำ จิตฺตำ น เจว อุปฺปชฺชิสฺสติ น จ อุปฺปชฺชติ.

[๖๘] ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ[๑] เตสํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ เจว อุปฺปชฺชิสฺสติ จ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ.

๕. นิโรธวาโร

[๖๙] ยสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌติ, ตสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌตีติ. จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสं จิตฺตं นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสं จิตฺตं นิรุชฺฌติ. จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं จิตฺตं นิรุชฺฌิตฺถ เจว นิรุชฺฌติ จ.

ยสฺส จิตฺตํ น นิรุชฺฌติ, ตสฺส จิตฺตं น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน จิตฺตं น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส จิตฺตं น นิรุชฺฌตีติ. นตฺถิ.

[๗๐] ยสฺส จิตฺตं นิรุชฺฌติ, ตสฺส จิตฺตं นิรุชฺฌิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं จิตฺตं นิรุชฺฌติ, โน จ เตสं จิตฺตं นิรุชฺฌิสฺสติ. อิตเรสं จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं จิตฺตं นิรุชฺฌติ เจว นิรุชฺฌิสฺสติ จ. ยสฺส วา ปน จิตฺตं นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตं นิรุชฺฌตีติ. จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานं เตสं จิตฺตं นิรุชฺฌิสฺสติ, โน จ เตสं จิตฺตं นิรุชฺฌติ. จิตฺตสฺส

---

[๑] สฺยา., อิ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ.

ภงฺคกฺขเณ เตสं จิตฺตं นิรุชฺฌิสฺสติ เจว นิรุชฺฌติ จ.

ยสฺส จิตฺตं น นิรุชฺฌติ, ตสฺส จิตฺตं น นิรุชฺฌิสฺสตีติ. นิรุชฺฌิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตं น นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตं น นิรุชฺฌตีติ. นิรุชฺฌติ.

[๗๑] ยสฺส จิตฺตं นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส จิตฺตं นิรุชฺฌิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं จิตฺตं นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสं จิตฺตं นิรุชฺฌิสฺสติ. อิตเรสं เตสं จิตฺตं นิรุชฺฌิตฺถ เจว นิรุชฺฌิสฺสติ จ. ยสฺส วา ปน จิตฺตं นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตं นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส จิตฺตं น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส จิตฺตं น นิรุชฺฌิสฺสตีติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน จิตฺตं น นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตं น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นิรุชฺฌิตฺถ.

๖. อุปฺปาทนิโรธวาโร

[๗๒] ยสฺส จิตฺตं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตं นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน จิตฺตं นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส จิตฺตं อุปฺปชฺชตีติ. จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ นิโรธสมาปนฺนานํ อสญฺญสตฺตานํ เตสं จิตฺตं นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสं จิตฺตं อุปฺปชฺชติ. จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं จิตฺตं นิรุชฺฌิตฺถ เจว อุปฺปชฺชติ จ.

ยสฺส จิตฺตं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตं น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นิรุชฺฌิตฺถ.[๑] ยสฺส วา ปน จิตฺตं น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส จิตฺตं น อุปฺปชฺชตีติ. นตฺถิ.

[๗๓] ยสฺส จิตฺตं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตं นิรุชฺฌิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน จิตฺตं นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตं อุปฺปชฺชตีติ.

---

[๑] อิ. โน

จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ นิโรธสมาปนฺนานำ อสญฺญสตฺตานำ เตสำ จิตฺตำ นิรุชฺฌิสฺสติ, โน จ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ. จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ จิตฺตำ นิรุชฺฌิสฺสติ เจว อุปฺปชฺชติ จ.

ยสฺส จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตำ น นิรุชฺฌิสฺสตีติ. จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ นิโรธสมาปนฺนานำ อสญฺญสตฺตานำ เตสำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิสฺสติ. ปจฺจุปฺปนฺนจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสำ จิตฺตำ น เจว อุปฺปชฺชติ น จ นิรุชฺฌิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ น นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

[๗๔] ยสฺส จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จิตฺตำ นิรุชฺฌิสฺสตีติ. ปจฺจุปฺปนฺนจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ จิตฺตำ นิรุชฺฌิสฺสติ. อิตเรสำ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถ เจว นิรุชฺฌิสฺสติ จ. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จิตฺตำ น นิรุชฺฌิสฺสตีติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ น นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ.

๗. อุปฺปชฺชมานนนิโรธวาโร

[๗๕] ยสฺส จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตำ น นิรุชฺฌตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ, ตสฺส จิตฺตำ อุปฺปชฺชตีติ. นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ, โน จ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ. จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ เจว อุปฺปชฺชติ จ.

ยสฺส จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จิตฺตำ นิรุชฺฌตีติ. นิโรธสมาปนฺนานำ อสญฺญสตฺตานำ เตสำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ

เตสं จิตฺตं นิรุชฺฌติ.[๑] จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं จิตฺตं[๒] น อุปฺปชฺชติ เจว นิรุชฺฌติ จ. ยสฺส วา ปน จิตฺตं นิรุชฺฌติ, ตสฺส จิตฺตं น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

๘. อุปฺปชฺชมานุปฺปนฺนวาโร

[๗๖] ยสฺส จิตฺตं อุปฺปชฺชมานं, ตสฺส จิตฺตं อุปฺปนฺนนฺติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน จิตฺตं อุปฺปนฺนं ตสฺส จิตฺตं อุปฺปชฺชมานนฺติ. จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं จิตฺตं อุปฺปนฺนं, โน จ เตสं จิตฺตं อุปฺปชฺชมานं. จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं จิตฺตं อุปฺปนฺนญฺเจว อุปฺปชฺชมานญฺจ.

ยสฺส จิตฺตं น อุปฺปชฺชมานं, ตสฺส จิตฺตं น อุปฺปนฺนนฺติ. จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं จิตฺตं น อุปฺปชฺชมานं, โน จ เตสं จิตฺตं น อุปฺปนฺนं. นิโรธสมาปนฺนานं, อสญฺญสตฺตานं เตสं จิตฺตं น เจว อุปฺปชฺชมานं น จ อุปฺปนฺนं. ยสฺส วา ปน จิตฺตं น อุปฺปนฺนं, ตสฺส จิตฺตं น อุปฺปชฺชมานนฺติ. อามนฺตา.

๙. นิรุชฺฌมานุปฺปนฺนวาโร

[๗๗] ยสฺส จิตฺตं นิรุชฺฌมานं, ตสฺส จิตฺตं อุปฺปนฺนนฺติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน จิตฺตं อุปฺปนฺนं ตสฺส จิตฺตं นิรุชฺฌมานนฺติ. จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं จิตฺตं อุปฺปนฺนं, โน จ เตสं จิตฺตं นิรุชฺฌมานं. จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं จิตฺตं อุปฺปนฺนญฺเจว นิรุชฺฌมานญฺจ.

ยสฺส จิตฺตं น นิรุชฺฌมานं, ตสฺส จิตฺตं น อุปฺปนฺนนฺติ. จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं จิตฺตं น นิรุชฺฌมานं, โน จ เตสं จิตฺตं น อุปฺปนฺนं. นิโรธสมาปนฺนานं, อสญฺญสตฺตานं เตสं จิตฺตं น

---

[๑] สี. น นิรุชฺฌติ. [๒] อิ. จ

เจว นิรุชฺฌมานำ น จ อุปฺปนฺนำ. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ, ตสฺส จิตฺตำ น นิรุชฺฌมานนฺติ. อามนฺตา.

๑๐. อุปฺปนฺนุปฺปาทวาโร

[๗๘] ยสฺส จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, ตสฺส จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถ ตสฺส จิตฺตำ อุปฺปนฺนนฺติ. นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ. จิตฺตสมงฺคีนำ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถ เจว อุปฺปนฺนญฺจ.

[๑]ยสฺส จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ, ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปนฺนนฺติ. นตฺถิ.[๑]

[๗๙] ยสฺส จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, ตสฺส จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจุปฺปนฺนจิตฺตสมงฺคีนำ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, โน จ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ จิตฺตสมงฺคีนำ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนญฺเจว อุปฺปชฺชิสฺสติ จ. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตำ อุปฺปนฺนนฺติ. นิโรธสมาปนฺนานำ อสญฺญสตฺตานำ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ. จิตฺตสมงฺคีนำ เตสำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ เจว อุปฺปนฺนญฺจ.

ยสฺส จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ, ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ.[๒] อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปนฺนนฺติ. อุปฺปนฺนำ.[๒]

๑-๑ สฺยา. อิเม ปาฐา นตฺถิ. ฉ., เท. อตฺถิ.

๒-๒ สฺยา. น อุปฺปชฺชิตฺถาติ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถ ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปนฺนนฺติ นตฺถิ. ยสฺส จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปนฺนนฺติ: อุปฺปนฺนำ.

๑๑. อตีตานาคตวาโร

[๘๐] ยสฺส จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตสฺส จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, ตสฺส จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตสฺส จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, ตสฺส จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ, ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ, ตสฺส จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ.

๑๒. อุปฺปนฺนุปฺปชฺชมานวาโร

[๘๑] อุปฺปนฺนำ อุปฺปชฺชมานนฺติ. ภงฺคกฺขเณ อุปฺปนฺนำ โน จ อุปฺปชฺชมานำ. อุปฺปาทกฺขเณ อุปฺปนฺนญฺเจว อุปฺปชฺชมานญฺจ. อุปฺปชฺชมานำ อุปฺปนฺนนฺติ. อามนฺตา.

น อุปฺปนฺนำ น อุปฺปชฺชมานนฺติ. อามนฺตา. น อุปฺปชฺชมานำ น อุปฺปนฺนนฺติ. ภงฺคกฺขเณ น อุปฺปชฺชมานำ โน จ น อุปฺปนฺนำ. อตีตานาคตำ จิตฺตำ น เจว อุปฺปชฺชมานำ น จ อุปฺปนฺนำ.

๑๓. นิรุทฺธนิรุชฺฌมานวาโร

[๘๒] นิรุทฺธำ นิรุชฺฌมานนฺติ. โน. นิรุชฺฌมานำ นิรุทฺธนฺติ. โน.

น นิรุทฺธำ น นิรุชฺฌมานนฺติ. ภงฺคกฺขเณ น นิรุทฺธำ โน จ น นิรุชฺฌมานำ. อุปฺปาทกฺขเณ อนาคตญฺจ จิตฺตำ น เจว นิรุทฺธำ น จ นิรุชฺฌมานำ. น นิรุชฺฌมานำ น นิรุทฺธนฺติ. อตีตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌมานำ โน จ น นิรุทฺธำ. อุปฺปาทกฺขเณ อนาคตญฺจ จิตฺตำ น เจว นิรุชฺฌมานำ น จ นิรุทฺธำ.

๑๔. อติกฺกนฺตกาลวาโร

[๘๓] ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ, นิรุชฺฌมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ ตสฺส จิตฺตนฺติ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตํ อุปฺปาทกฺขณ[๑] วีตกฺกนฺตํ, ภงฺคกฺขณํ อวีติกฺกนฺตํ, อตีตํ จิตฺตํ อุปฺปาทกฺขณญฺจ วีติกฺกนฺตํ ภงฺคกฺขณญฺจ วีติกฺกนฺตํ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ นิรุชฺฌมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ, อุปฺปชฺชมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ ตสฺส จิตฺตนฺติ. อตีตํ จิตฺตํ.

ยสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ, น นิรุชฺฌมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ ตสฺส จิตฺตนฺติ. อุปฺปาทกฺขเณ อนาคตญฺจ จิตฺตํ. ยสฺส วา ปน จิตฺตํ น นิรุชฺฌมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ, น อุปฺปชฺชมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ ตสฺส จิตฺตนฺติ. ภงฺคกฺขเณ[๒] จิตฺตํ ภงฺคกฺขณํ อวีติกฺกนฺตํ โน จ อุปฺปาทกฺขณํ อวีติกฺกนฺตํ, อุปฺปาทกฺขเณ อนาคตญฺจ จิตฺตํ ภงฺคกฺขณญฺจ อวีติกฺกนฺตํ อุปฺปาทกฺขณญฺจ อวีติกฺกนฺตํ.[๒]

๑. สุทฺธจิตฺตสามญฺญํ

๒. ธมฺมวารนิทฺเทโส

๑. อุปฺปาทนิโรธกาลสมฺเภทวาโร

[๘๔] ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ น นิรุชฺฌติ, ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยํ วา ปน จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ น

---

[๑] สี., อิ. อุปฺปาทกฺขเณ [๒-๒] อิ. อตีตานาคตํ จิตฺตํ.

อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ น นิรุชฺฌตีติ. อามนฺตา. ยำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ นิรุชฺฌติ, ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิสฺสติ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. โน. ยำ วา ปน จิตฺตำ น นิรุชฺฌิสฺสติ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ นิรุชฺฌตีติ. นตฺถิ.

๒. อุปฺปาทุปฺปนฺนวาโร

[๘๕] ยำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ, ตำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนนฺติ. อามนฺตา. ยำ วา ปน จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชตีติ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, โน จ ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ. อุปฺปาทกฺขเณ จิตฺตำ อุปฺปนฺนญฺเจว อุปฺปชฺชติ จ.

ยำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปนฺนนฺติ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตำ จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ. อตีตานาคตำ จิตฺตำ น เจว อุปฺปชฺชติ น จ อุปฺปนฺนำ. ยำ วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

๓. นิโรธุปฺปนฺนวาโร

[๘๖] ยำ จิตฺตำ นิรุชฺฌติ, ตำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนนฺติ. อามนฺตา. ยำ วา ปน จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, ตำ จิตฺตำ นิรุชฺฌตีติ. อุปฺปาทกฺขเณ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, โน จ ตำ จิตฺตำ นิรุชฺฌติ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตำ อุปฺปนฺนญฺเจว นิรุชฺฌติ จ.

ยำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปนฺนนฺติ. อุปฺปาทกฺขเณ จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ, โน จ ตำ จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ. อตีตานาคตำ จิตฺตำ น เจว นิรุชฺฌติ น จ อุปฺปนฺนำ. ยำ วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ, ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌตีติ. อามนฺตา.

๔. อุปฺปาทวาโร

[๘๗] ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ, ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. โน. ยํ วา ปน จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชตีติ. โน.

ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อตีตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ภงฺคกฺขเณ อนาคตญฺจ จิตฺตํ น เจว อุปฺปชฺชติ น จ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยํ วา ปน จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชตีติ. อุปฺปาทกฺขเณ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ. ภงฺคกฺขเณ อนาคตญฺจ จิตฺตํ น เจว อุปฺปชฺชิตฺถ น จ อุปฺปชฺชติ.

[๘๘] ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ, ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. โน. ยํ วา ปน จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชตีติ. โน.

ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อนาคตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ภงฺคกฺขเณ อตีตญฺจ จิตฺตํ น เจว อุปฺปชฺชติ น จ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยํ วา ปน จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชตีติ. อุปฺปาทกฺขเณ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ. ภงฺคกฺขเณ อตีตญฺจ จิตฺตํ น เจว อุปฺปชฺชิสฺสติ น จ อุปฺปชฺชติ.

[๘๙] ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. โน. ยํ วา ปน จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. โน.

ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อนาคตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺจุปฺปนฺนํ จิตฺตํ น เจว อุปฺปชฺชิตฺถ น จ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยํ วา ปน จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อตีตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ปจฺจุปฺปนฺนํ จิตฺตํ น

เจว อุปฺปชฺชิสฺสติ น จ อุปฺปชฺชิตฺถ.

๕. นิโรธวาโร

[๙๐] ยำ จิตฺตำ นิรุชฺฌติ, ตำ จิตฺตำ นิรุชฺฌิตฺถาติ. โน. ยำ วา ปน จิตฺตำ นิรุชฺฌิตฺถ, ตำ จิตฺตำ นิรุชฺฌตีติ. โน.

ยำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ, ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิตฺถาติ. อตีตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ, โน จ ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิตฺถ. อุปฺปาทกฺขเณ อนาคตญฺจ จิตฺตำ น เจว นิรุชฺฌติ น จ นิรุชฺฌิตฺถ. ยำ วา ปน จิตฺตำ น นิรุชฺฌิตฺถ, ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌตีติ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ. อุปฺปาทกฺขเณ อนาคตญฺจ จิตฺตำ น เจว นิรุชฺฌิตฺถ น จ นิรุชฺฌติ.

[๙๑] ยำ จิตฺตำ นิรุชฺฌติ, ตำ จิตฺตำ นิรุชฺฌิสฺสตีติ. โน. ยำ วา ปน จิตฺตำ นิรุชฺฌิสฺสติ, ตำ จิตฺตำ นิรุชฺฌตีติ. โน.

ยำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ, ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิสฺสตีติ. อุปฺปาทกฺขเณ อนาคตญฺจ จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ, โน จ ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิสฺสติ. อตีตำ จิตฺตำ น เจว นิรุชฺฌติ น จ นิรุชฺฌิสฺสติ. ยำ วา ปน จิตฺตำ น นิรุชฺฌิสฺสติ, ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌตีติ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิสฺสติ, โน จ ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ. อตีตำ จิตฺตำ น เจว นิรุชฺฌิสฺสติ น จ นิรุชฺฌติ.

[๙๒] ยำ จิตฺตำ นิรุชฺฌิตฺถ, ตำ จิตฺตำ นิรุชฺฌิสฺสตีติ. โน. ยำ วา ปน จิตฺตำ นิรุชฺฌิสฺสติ, ตำ จิตฺตำ นิรุชฺฌิตฺถาติ. โน.

ยำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิตฺถ, ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิสฺสตีติ. อุปฺปาทกฺขเณ อนาคตญฺจ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิสฺสติ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตำ น เจว นิรุชฺฌิตฺถ น จ นิรุชฺฌิสฺสติ. ยำ วา ปน

จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ, ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิตฺถาติ. อตีตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ, โน จ ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิตฺถ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตํ น เจว นิรุชฺฌิสฺสติ น จ นิรุชฺฌิตฺถ.

๖. อุปฺปาทนิโรธวาโร

[๙๓] ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ, ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิตฺถาติ. โน. ยํ วา ปน จิตฺตํ นิรุชฺฌิตฺถ, ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชตีติ. โน.

ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิตฺถาติ. อตีตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิตฺถ. ภงฺคกฺขเณ อนาคตญฺจ จิตฺตํ น เจว อุปฺปชฺชติ น จ นิรุชฺฌิตฺถ. ยํ วา ปน จิตฺตํ น นิรุชฺฌิตฺถ, ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชตีติ. อุปฺปาทกฺขเณ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ. ภงฺคกฺขเณ อนาคตญฺจ จิตฺตํ น เจว นิรุชฺฌิตฺถ น จ อุปฺปชฺชติ.

[๙๔] ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ, ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยํ วา ปน จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ, ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชตีติ. อนาคตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ, โน จ ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ. อุปฺปาทกฺขเณ จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ เจว อุปฺปชฺชติ จ.

ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสตีติ. อนาคตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ. ภงฺคกฺขเณ อตีตญฺจ จิตฺตํ น เจว อุปฺปชฺชติ น จ นิรุชฺฌิสฺสติ. ยํ วา ปน จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ, ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

๙๕. ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสตีติ. โน. ยํ วา ปน จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ, ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. โน.

ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสตีติ.

อุปฺปาทกฺขเณ อนาคตญฺจ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิสฺสติ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตำ น เจว อุปฺปชฺชิตฺถ น จ นิรุชฺฌิสฺสติ. ยำ วา ปน จิตฺตำ น นิรุชฺฌิสฺสติ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อตีตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิสฺสติ, โน จ ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตำ น เจว นิรุชฺฌิสฺสติ น จ อุปฺปชฺชิตฺถ.

๗. อุปฺปชฺชมานนนิโรธวาโร

[๙๖] ยำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ, ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌตีติ. อามนฺตา. ยำ วา ปน จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ, ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชตีติ. อตีตานาคตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ, โน จ ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ. อุปฺปาทกฺขเณ จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ เจว อุปฺปชฺชติ จ.

ยำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ, ตำ จิตฺตำ นิรุชฺฌตีติ. อตีตานาคตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตำ จิตฺตำ นิรุชฺฌติ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ เจว นิรุชฺฌติ จ. ยำ วา ปน จิตฺตำ นิรุชฺฌติ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

๘. อุปฺปชฺชมานุปฺปนฺนวาโร

[๙๗] ยำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชมานำ, ตำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนนฺติ. อามนฺตา. ยำ วา ปน จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชมานนฺติ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, โน จ ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชมานำ. อุปฺปาทกฺขเณ จิตฺตำ อุปฺปนฺนญฺเจว อุปฺปชฺชมานญฺจ.

ยำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชมานำ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปนฺนนฺติ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชมานำ, โน จ ตำ จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ. อตีตานาคตำ จิตฺตำ น เจว อุปฺปชฺชมานำ น จ อุปฺปนฺนำ. ยำ วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชมานนฺติ. อามนฺตา.

๙. นิรุชฺฌมานุปฺปนฺนวาโร

[๙๘] ยํ จิตฺตํ นิรุชฺฌมานํ, ตํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนนฺติ. อามนฺตา. ยํ วา ปน จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌมานนฺติ. อุปฺปาทกฺขเณ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, โน จ ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌมานํ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตํ อุปฺปนฺนญฺเจว นิรุชฺฌมานญฺจ.

ยํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌมานํ, ตํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนนฺติ. อุปฺปาทกฺขเณ จิตฺตํ น นิรุชฺฌมานํ, โน จ ตํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ. อตีตานาคตํ จิตฺตํ น เจว นิรุชฺฌมานํ น จ อุปฺปนฺนํ. ยํ วา ปน จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ, ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌมานนฺติ. อามนฺตา.

๑๐. อุปฺปนฺนุปฺปาทวาโร

[๙๙] ยํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. โน. ยํ วา ปน จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนนฺติ. โน.

[๑]ยํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ, ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อตีตํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ, โน จ ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. อนาคตํ จิตฺตํ น เจว อุปฺปนฺนํ น จ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยํ วา ปน จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนนฺติ. ปจฺจุปฺปนฺนํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ. อนาคตํ จิตฺตํ น เจว อุปฺปชฺชิตฺถ น จ อุปฺปนฺนํ.[๑]

[๑๐๐] ยํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. โน. ยํ วา ปน จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนนฺติ. โน. [๒]

๑-๑ สฺยา. อิเม ปาฐา นตฺถิ. ๒ สฺยา. เอตฺถนฺตเร "ยํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ อตีตํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ โน จ ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ อนาคตํ จิตฺตํ น เจว อุปฺปนฺนํ น จ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยํ วา ปน จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ ตํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนนฺติ ปจฺจุปฺปนฺนํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ โน จ ตํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ อนาคตํ จิตฺตํ น เจว อุปฺปชฺชิตฺถ น จ อุปฺปนฺนนฺติ ปาโฐ ทิสฺสติ.

ยำ จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อนาคตำ จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ, โน จ ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อตีตำ จิตฺตำ น เจว อุปฺปนฺนำ น จ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยำ วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ตำ จิตฺตำ น อุปฺปนฺนนฺติ. ปจฺจุปฺปนฺนำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตำ จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ. อตีตำ จิตฺตำ น เจว อุปฺปชฺชิสฺสติ น จ อุปฺปนฺนำ.

๑๑. อตีตานาคตวาโร

[๑๐๑] ยำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. โน. ยำ วา ปน จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. โน.

ยำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตำ จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยำ วา ปน จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตำ จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ, ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

๑๒. อุปฺปนฺนุปฺปชฺชมานวาโร

[๑๐๒] อุปฺปนฺนำ อุปฺปชฺชมานนฺติ. ภงฺคกฺขเณ อุปฺปนฺนำ, โน จ อุปฺปชฺชมานำ. อุปฺปาทกฺขเณ อุปฺปนฺนญฺเจว อุปฺปชฺชมานญฺจ. อุปฺปชฺชมานำ อุปฺปนฺนนฺติ. อามนฺตา.

น อุปฺปนฺนำ น อุปฺปชฺชมานนฺติ. อามนฺตา. น อุปฺปชฺชมานำ น อุปฺปนฺนนฺติ. ภงฺคกฺขเณ น อุปฺปชฺชมานำ, โน จ น อุปฺปนฺนำ. อตีตานาคตำ จิตฺตำ น เจว อุปฺปชฺชมานำ น จ อุปฺปนฺนำ.

๑๓. นิรุทฺธนิรุชฺฌมานวาโร

[๑๐๓] นิรุทฺธํ นิรุชฺฌมานนฺติ. โน. นิรุชฺฌมานํ นิรุทฺธนฺติ. โน. น นิรุทฺธํ น นิรุชฺฌมานนฺติ. ภงฺคกฺขเณ น นิรุทฺธํ, โน จ น นิรุชฺฌมานํ. อุปฺปาทกฺขเณ อนาคตญฺจ จิตฺตํ น เจว นิรุทฺธํ น จ นิรุชฺฌมานํ. น นิรุชฺฌมานํ น นิรุทฺธนฺติ. อตีตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌมานํ, โน จ น นิรุทฺธํ. อุปฺปาทกฺขเณ อนาคตญฺจ จิตฺตํ น เจว นิรุชฺฌมานํ น จ นิรุทฺธํ.

๑๔. อติกฺกนฺตกาลวาโร

[๑๐๔] ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ, นิรุชฺฌมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ ตํ จิตฺตนฺติ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตํ อุปฺปาทกฺขณํ วีติกฺกนฺตํ ภงฺคกฺขณํ อวีติกฺกนฺตํ อตีตํ จิตฺตํ อุปฺปาทกฺขณญฺจ วีติกฺกนฺตํ ภงฺคกฺขณญฺจ วีติกฺกนฺตํ. ยํ วา ปน จิตฺตํ นิรุชฺฌมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ, อุปฺปชฺชมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ ตํ จิตฺตนฺติ. อตีตํ จิตฺตํ

ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ, น นิรุชฺฌมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ ตํ จิตฺตนฺติ. อุปฺปาทกฺขเณ อนาคตํ จิตฺตํ. ยํ วา ปน จิตฺตํ น นิรุชฺฌมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ, น อุปฺปชฺชมานํ ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ ตํ จิตฺตนฺติ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตํ ภงฺคกฺขณํ อวีติกฺกนฺตํ, โน จ อุปฺปาทกฺขณํ อวีติกฺกนฺตํ, อุปฺปาทกฺขเณ อนาคตญฺจ จิตฺตํ ภงฺคกฺขณญฺจ อวีติกฺกนฺตํ อุปฺปาทกฺขณญฺจ อวีติกฺกนฺตํ.

๑. สุทฺธจิตฺตสามญฺญำ

๓. ปุคฺคลธมฺมวารนิทฺเทโส

๑. อุปฺปาทนิโรธกาลสมฺเภทวาโร

[๑๐๕] ยสฺส ยำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ น นิรุชฺฌติ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ นิรุชฺฌิสฺสติ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยำ จิตฺตำ นิรุชฺฌิสฺสติ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ น นิรุชฺฌตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ นิรุชฺฌติ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิสฺสติ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. โน. ยสฺส วา ปน ยำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิสฺสติ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ นิรุชฺฌตีติ. นตฺถิ.

๒. อุปฺปาทุปฺปนฺนวาโร

[๑๐๖] ยสฺส ยำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนนฺติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชตีติ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, โน จ ตสฺส ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ. อุปฺปาทกฺขเณ จิตฺตำ อุปฺปนฺนญฺเจว อุปฺปชฺชติ จ.

ยสฺส ยำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ น อุปฺปนฺนนฺติ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตสฺส ตำ จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ. อตีตานาคตำ จิตฺตำ น เจว อุปฺปชฺชติ น จ อุปฺปนฺนำ. ยสฺส วา ปน ยำ จิตฺตำ น อุปฺปนฺนำ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

๓. นิโรธุปฺปนฺนวาโร

[๑๐๗] ยสฺส ยำ จิตฺตำ นิรุชฺฌติ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนนฺติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ

นิรุชฺฌตีติ. อุปฺปาทกฺขเณ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, โน จ ตสฺส ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌติ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตํ อุปฺปนฺนญฺเจว นิรุชฺฌติ จ.

ยสฺส ยํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนนฺติ. อุปฺปาทกฺขเณ จิตฺตํ น นิรุชฺฌติ, โน จ ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ. อตีตานาคตํ จิตฺตํ น เจว นิรุชฺฌติ น จ อุปฺปนฺนํ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ น อุปฺปนฺนํ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌตีติ. อามนฺตา.

๔. อุปฺปาทวาโร

[๑๐๘] ยสฺส ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. โน. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชตีติ. โน.

ยสฺส ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อตีตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ภงฺคกฺขเณ อนาคตญฺจ จิตฺตํ น เจว อุปฺปชฺชติ น จ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชตีติ. อุปฺปาทกฺขเณ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ. ภงฺคกฺขเณ อนาคตญฺจ จิตฺตํ น เจว อุปฺปชฺชิตฺถ น จ อุปฺปชฺชติ.

[๑๐๙] ยสฺส ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. โน. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชตีติ. โน.

ยสฺส ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อนาคตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ภงฺคกฺขเณ อตีตญฺจ จิตฺตํ น เจว อุปฺปชฺชติ น จ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชตีติ. อุปฺปาทกฺขเณ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตสฺส ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ. ภงฺคกฺขเณ อตีตญฺจ จิตฺตํ น เจว อุปฺปชฺชิสฺสติ

น จ อุปฺปชฺชติ.

[๑๑๐] ยสฺส ยำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. โน. ยสฺส วา ปน ยำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. โน.

ยสฺส ยำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อนาคตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตสฺส ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺจุปฺปนฺนำ จิตฺตำ น เจว อุปฺปชฺชิตฺถ น จ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อตีตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตสฺส ตำ จิตฺตำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ปจฺจุปฺปนฺนำ จิตฺตำ น เจว อุปฺปชฺชิสฺสติ น จ อุปฺปชฺชิตฺถ.

๕. นิโรธวาโร

[๑๑๑] ยสฺส ยำ จิตฺตำ นิรุชฺฌติ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ นิรุชฺฌิตฺถาติ. โน. ยสฺส วา ปน ยำ จิตฺตำ นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ นิรุชฺฌตีติ. โน.

ยสฺส ยำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิตฺถาติ. อตีตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ, โน จ ตสฺส ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิตฺถ. อุปฺปาทกฺขเณ อนาคตญฺจ จิตฺตำ น เจว นิรุชฺฌติ น จ นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌตีติ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ ตสฺส ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ. อุปฺปาทกฺขเณ อนาคตญฺจ จิตฺตำ น เจว นิรุชฺฌิตฺถ น จ นิรุชฺฌติ.

[๑๑๒] ยสฺส ยำ จิตฺตำ นิรุชฺฌติ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ นิรุชฺฌิสฺสตีติ. โน. ยสฺส วา ปน ยำ จิตฺตำ นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ นิรุชฺฌตีติ. โน.

ยสฺส ยำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ, ตสฺส ตำ จิตฺตำ น นิรุชฺฌิสฺสตีติ. อุปฺปาทกฺขเณ อนาคตญฺจ จิตฺตำ น นิรุชฺฌติ, โน จ ตสฺส ตำ จิตฺตำ

น นิรุชฺฌิสฺสติ. อตีตํ จิตฺตํ น เจว นิรุชฺฌติ น จ นิรุชฺฌิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌตีติ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ, โน จ ตสฺส ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌติ. อตีตํ จิตฺตํ น เจว นิรุชฺฌิสฺสติ น จ นิรุชฺฌติ.

[๑๑๓] ยสฺส ยํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสตีติ. โน. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิตฺถาติ. โน.

ยสฺส ยํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสตีติ. อุปฺปาทกฺขเณ อนาคตญฺจ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ ตสฺส ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตํ น เจว นิรุชฺฌิตฺถ น จ นิรุชฺฌิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิตฺถาติ. อตีตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิสฺสติ, โน จ ตสฺส ตํ จิตฺตํ น นิรุชฺฌิตฺถ. ภงฺคกฺขเณ จิตฺตํ น เจว นิรุชฺฌิสฺสติ น จ นิรุชฺฌิตฺถ.

๑. ปณฺณตฺติวารอุทฺเทโส

[1]ยสฺส จิตฺตเก สกภาเวน นิทฺทิฏฺเจ, ยํ จิตฺตเก จ ยสฺส ยํ จิตฺตเก จ เอกตฺเตน นิทฺทิฏฺเจ.

---

[1] สฺยา. เอวํ ทิสฺสติ.

ยสฺส จิตฺตเก สกภาเวน นิทฺทิฏฺเจ ยํจิตฺตเก จ ยสฺส ยํ จิตฺตเก จ เอกฏฺเจน นิทฺทิฏฺเจ ฯ ยสฺส สราคํ จิตฺตํ ฯเปฯ กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา อพฺยากตา ธมฺมา สุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา ธมฺมา ทุกฺขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา ธมฺมา อทุกฺขมสุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา ธมฺมา ฯเปฯ สนิทสฺสนสปฺปฏิฆา ธมฺมา อนิทสฺสนสปฺปฏิฆา ธมฺมา อนิทสฺสนาปฺปฏิฆา ธมฺมา เหตู ธมฺมา น เหตู ธมฺมา ฯเปฯ สรณา ธมฺมา อรณา ธมฺมา ฯ มูลยมกํ จิตฺตยมกํ ธมฺมยมกนฺติ ตีณิ ยมกานิ ยาว สรณอรณา คจฺฉนฺติ.

๒. สุตฺตนฺตจิตฺตมิสฺสกวิเสโส

[๑๑๔] ยสฺส สราคำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ น นิรุชฺฌติ ตสฺส สราคำ จิตฺตำ นิรุชฺฌิสฺสติ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สราคปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ สราคำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ น นิรุชฺฌติ นิรุชฺฌิสฺสติ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ สราคจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ฯเปฯ

---

๓. อภิธมฺมจิตฺตมิสฺสกวิเสโส

[๑๑๕] ยสฺส กุสลำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ น นิรุชฺฌติ ตสฺส กุสลำ จิตฺตำ นิรุชฺฌิสฺสติ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมกุสลจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ กุสลำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ น นิรุชฺฌติ นิรุชฺฌิสฺสติ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ กุสลจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ฯเปฯ ยสฺส วา ปน ฯเปฯ. อามนฺตา ฯเปฯ.

[๑๑๖] ยสฺส อกุสลำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ น นิรุชฺฌติ ฯเปฯ. ยสฺส อพฺยากตำ จิตฺตำ อุปฺปชฺชติ น นิรุชฺฌติ ฯเปฯ.

(มูลยมกำ จิตฺตยมกำ ธมฺมยมกนฺติ ตีณิ ยมกานิ ยาว สรณอรณา คจฺฉนฺติ.)

จิตฺตยมกปาลิ นิฏฺฐิตา.

อภิธมฺมปิฏเก
ธมฺมยมกปาลิ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

๑. ปณฺณตฺติอุทฺเทสวาโร

๑. ปทโสธนวาโร

อนุโลมํ

[๑] กุสลา กุสลา ธมฺมา. กุสลา ธมฺมา กุสลา. อกุสลา อกุสลา ธมฺมา. อกุสลา ธมฺมา อกุสลา. อพฺยากตา อพฺยากตา ธมฺมา. อพฺยากตา ธมฺมา อพฺยากตา.

ปจฺจนีกํ

[๒] น กุสลา น กุสลา ธมฺมา. น กุสลา ธมฺมา น กุสลา. น อกุสลา น อกุสลา ธมฺมา. น อกุสลา ธมฺมา น อกุสลา. น อพฺยากตา น อพฺยากตา ธมฺมา. น อพฺยากตา ธมฺมา น อพฺยากตา.

๒. ปทโสธนมูลจกฺกวาโร

อนุโลมํ

[๓] กุสลา กุสลา ธมฺมา. ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา. กุสลา กุสลา ธมฺมา. ธมฺมา อพฺยากตา ธมฺมา.

[๔] อกุสลา อกุสลา ธมฺมา. ธมฺมา กุสลา ธมฺมา.

อกุสลา อกุสลา ธมฺมา. ธมฺมา อพฺยากตา ธมฺมา.

[๕] อพฺยากตา อพฺยากตา ธมฺมา. ธมฺมา กุสลา ธมฺมา.

อพฺยากตา อพฺยากตา ธมฺมา. ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา.

ปจฺจนีกำ

[๖] น กุสลา น กุสลา ธมฺมา. น ธมฺมา น อกุสลา ธมฺมา.

น กุสลา น กุสลา ธมฺมา. น ธมฺมา น อพฺยากตา ธมฺมา.

[๗] น อกุสลา น อกุสลา ธมฺมา. น ธมฺมา น กุสลา ธมฺมา.

น อกุสลา น อกุสลา ธมฺมา. น ธมฺมา น อพฺยากตา ธมฺมา.

[๘] น อพฺยากตา น อพฺยากตา ธมฺมา. น ธมฺมา น กุสลา ธมฺมา.

น อพฺยากตา น อพฺยากตา ธมฺมา. น ธมฺมา น อกุสลา ธมฺมา.

๓. สุทฺธธมฺมวาโร

อนุโลมำ

[๙] กุสลา ธมฺมา. ธมฺมา กุสลา.

อกุสลา ธมฺมา. ธมฺมา อกุสลา.

อพฺยากตา ธมฺมา. ธมฺมา อพฺยากตา.

ปจฺจนีกํ

[๑๐] น กุสลา น ธมฺมา. น ธมฺมา น กุสลา.

น อกุสลา น ธมฺมา. น ธมฺมา น อกุสลา.

น อพฺยากตา น ธมฺมา. น ธมฺมา น อพฺยากตา.

๔. สุทฺธธมฺมมูลจกฺกวาโร

อนุโลมํ

[๑๑] กุสลา ธมฺมา. ธมฺมา อกุสลา. กุสลา ธมฺมา. ธมฺมา อพฺยากตา.

[๑๒] อกุสลา ธมฺมา. ธมฺมา กุสลา. อกุสลา ธมฺมา. ธมฺมา อพฺยากตา.

[๑๓] อพฺยากตา ธมฺมา. ธมฺมา กุสลา. อพฺยากตา ธมฺมา. ธมฺมา อกุสลา.

ปจฺจนีกํ

[๑๔] น กุสลา น ธมฺมา. น ธมฺมา น อกุสลา. น กุสลา น ธมฺมา. น ธมฺมา น อพฺยากตา.

[๑๕] น อกุสลา น ธมฺมา. น ธมฺมา น กุสลา. น อกุสลา น ธมฺมา. น ธมฺมา น อพฺยากตา.

[๑๖] น อพฺยากตา น ธมฺมา. น ธมฺมา น กุสลา. น อพฺยากตา น ธมฺมา. น ธมฺมา น อกุสลา.

ปณฺณตฺติอุทฺเทสวาโร นิฏฺฐิโต.

---

๑. ปณฺณตฺตินิทฺเทสวาโร

๑. ปทโสธนวาโร

อนุโลมำ

[๑๗] กุสลา กุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา. กุสลา ธมฺมา กุสลาติ. อามนฺตา.

อกุสลา อกุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา. อกุสลา ธมฺมา อกุสลาติ. อามนฺตา.

อพฺยากตา อพฺยากตา ธมฺมาติ. อามนฺตา. อพฺยากตา ธมฺมา อพฺยากตาติ. อามนฺตา.

ปจฺจนีกำ

[๑๘] น กุสลา น กุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา. น กุสลา ธมฺมา น กุสลาติ. อามนฺตา.

น อกุสลา น อกุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา. น อกุสลา ธมฺมา น อกุสลาติ. อามนฺตา.

น อพฺยากตา น อพฺยากตา ธมฺมาติ. อามนฺตา. น อพฺยากตา ธมฺมา น อพฺยากตาติ. อามนฺตา.

๒. ปทโสธนมูลจกฺกวาโร

อนุโลมํ

[๑๙] กุสลา กุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา. ธมฺมา อกุสลา ธมฺมาติ. อกุสลา ธมฺมา ธมฺมา เจว อกุสลา ธมฺมา จ. อวเสสา ธมฺมา น อกุสลา ธมฺมา.

กุสลา กุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา. ธมฺมา อพฺยากตา ธมฺมาติ. อพฺยากตา ธมฺมา ธมฺมา เจว อพฺยากตา ธมฺมา จ. อวเสสา ธมฺมา น อพฺยากตา ธมฺมา.

[๒๐] อกุสลา อกุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา. ธมฺมา กุสลา ธมฺมาติ. กุสลา ธมฺมา ธมฺมา เจว กุสลา ธมฺมา จ. อวเสสา ธมฺมา น กุสลา ธมฺมา.

อกุสลา อกุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา. ธมฺมา อพฺยากตา ธมฺมาติ. อพฺยากตา ธมฺมา ธมฺมา เจว อพฺยากตา ธมฺมา จ. อวเสสา ธมฺมา น อพฺยากตา ธมฺมา.

[๒๑] อพฺยากตา อพฺยากตา ธมฺมาติ. อามนฺตา. ธมฺมา กุสลา ธมฺมาติ. กุสลา ธมฺมา ธมฺมา เจว กุสลา ธมฺมา จ. อวเสสา ธมฺมา น กุสลา ธมฺมา.

อพฺยากตา อพฺยากตา ธมฺมาติ. อามนฺตา. ธมฺมา อกุสลา ธมฺมาติ. อกุสลา ธมฺมา ธมฺมา เจว อกุสลา ธมฺมา จ. อวเสสา ธมฺมา น อกุสลา ธมฺมา.

ปจฺจนีกำ

[๒๒] น กุสลา น กุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา. น ธมฺมา น อกุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา.

น กุสลา น กุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา. น ธมฺมา น อพฺยากตา ธมฺมาติ. อามนฺตา.

[๒๓] น อกุสลา น อกุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา. น ธมฺมา น กุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา.

น อกุสลา น อกุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา. น ธมฺมา น อพฺยากตา ธมฺมาติ. อามนฺตา.

[๒๔] น อพฺยากตา น อพฺยากตา ธมฺมาติ. อามนฺตา. น ธมฺมา น กุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา.

น อพฺยากตา น อพฺยากตา ธมฺมาติ. อามนฺตา. น ธมฺมา น อกุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา.

๓. สุทฺธธมฺมวาโร

อนุโลมำ

[๒๕] กุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา. ธมฺมา กุสลา ธมฺมาติ. กุสลา ธมฺมา ธมฺมา เจว กุสลา ธมฺมา จ. อวเสสา ธมฺมา น กุสลา ธมฺมา.

อกุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา. ธมฺมา อกุสลา ธมฺมาติ. อกุสลา ธมฺมา ธมฺมา เจว อกุสลา ธมฺมา จ. อวเสสา ธมฺมา น อกุสลา ธมฺมา.

อพฺยากตา ธมฺมาติ. อามนฺตา. ธมฺมา อพฺยากตา ธมฺมาติ. อพฺยากตา ธมฺมา ธมฺมา เจว อพฺยากตา ธมฺมา จ. อวเสสา ธมฺมา น อพฺยากตา ธมฺมา.

ปจฺจนีกํ

[๒๖] น กุสลา น ธมฺมาติ. กุสลํ จเปตฺวา อวเสสา ธมฺมา น กุสลา ธมฺมา. กุสลญฺจ ธมฺเม จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว กุสลา น จ ธมฺมา. น ธมฺมา น กุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา.

น อกุสลา น ธมฺมาติ. อกุสลํ จเปตฺวา อวเสสา ธมฺมา น อกุสลา ธมฺมา. อกุสลญฺจ ธมฺเม จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว อกุสลา น จ ธมฺมา. น ธมฺมา น อกุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา.

น อพฺยากตา น ธมฺมาติ. อพฺยากตํ จเปตฺวา อวเสสา ธมฺมา น อพฺยากตา ธมฺมา. อพฺยากตญฺจ ธมฺเม จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว อพฺยากตา น จ ธมฺมา. น ธมฺมา น อพฺยากตา ธมฺมาติ. อามนฺตา.

๔. สุทฺธธมฺมมูลจกฺกวาโร

อนุโลมํ

[๒๗] กุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา. ธมฺมา อกุสลา ธมฺมาติ. อกุสลา ธมฺมา ธมฺมา เจว อกุสลา ธมฺมา จ. อวเสสา ธมฺมา น อกุสลา ธมฺมา.

กุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา. ธมฺมา อพฺยากตา ธมฺมาติ. อพฺยากตา ธมฺมา ธมฺมา เจว อพฺยากตา ธมฺมา จ. อวเสสา ธมฺมา น อพฺยากตา ธมฺมา.

[๒๘] อกุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา. ธมฺมา กุสลา ธมฺมาติ. กุสลา ธมฺมา ธมฺมา เจว กุสลา ธมฺมา จ. อวเสสา ธมฺมา น กุสลา ธมฺมา.

อกุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา. ธมฺมา อพฺยากตา ธมฺมาติ. อพฺยากตา ธมฺมา ธมฺมา เจว อพฺยากตา ธมฺมา จ. อวเสสา ธมฺมา น อพฺยากตา ธมฺมา.

[๒๙] อพฺยากตา ธมฺมาติ. อามนฺตา. ธมฺมา กุสลา ธมฺมาติ. กุสลา ธมฺมา ธมฺมา เจว กุสลา ธมฺมา จ. อวเสสา ธมฺมา น กุสลา ธมฺมา.

อพฺยากตา ธมฺมาติ. อามนฺตา. ธมฺมา อกุสลา ธมฺมาติ. อกุสลา ธมฺมา ธมฺมา เจว อกุสลา ธมฺมา จ. อวเสสา ธมฺมา น อกุสลา ธมฺมา.

ปจฺจนีกำ

[๓๐] น กุสลา น ธมฺมาติ. กุสลำ จเปตฺวา อวเสสา ธมฺมา น กุสลา ธมฺมา. กุสลญฺจ ธมฺเม จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว กุสลา น จ ธมฺมา. น ธมฺมา น อกุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา.

น กุสลา น ธมฺมาติ. กุสลำ จเปตฺวา อวเสสา ธมฺมา น กุสลา ธมฺมา. กุสลญฺจ ธมฺเม จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว กุสลา น จ ธมฺมา. น ธมฺมา น อพฺยากตา ธมฺมาติ. อามนฺตา.

[๓๑] น อกุสลา น ธมฺมาติ. อกุสลำ จเปตฺวา อวเสสา ธมฺมา น อกุสลา ธมฺมา. อกุสลญฺจ ธมฺเม จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว อกุสลา น จ ธมฺมา. น ธมฺมา น อกุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา.

น อกุสลา น ธมฺมาติ. อกุสลํ จเปตฺวา อวเสสา ธมฺมา น อกุสลา ธมฺมา. อกุสลญฺจ ธมฺเม จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว อกุสลา น จ ธมฺมา. น ธมฺมา น อพฺยากตา ธมฺมาติ. อามนฺตา.

[๓๒] น อพฺยากตา น ธมฺมาติ. อพฺยากตํ จเปตฺวา อวเสสา ธมฺมา น อพฺยากตา ธมฺมา. อพฺยากตญฺจ ธมฺเม จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว อพฺยากตา น จ ธมฺมา. น ธมฺมา น กุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา.

น อพฺยากตา น ธมฺมาติ. อพฺยากตํ จเปตฺวา อวเสสา ธมฺมา น อพฺยากตา ธมฺมา. อพฺยากตญฺจ ธมฺเม จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว อพฺยากตา น จ ธมฺมา. น ธมฺมา น อกุสลา ธมฺมาติ. อามนฺตา.

ปณฺณตฺตินิทฺเทสวาโร นิฏฺฐิโต.

---

๒. ปวตฺติ ๑. อุปฺปาทวาโร

๑. ปจฺจุปฺปนฺนวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๓๓] ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. โน. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. โน.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. อรูเป กุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. ปญฺจโวกาเร

กุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสำ อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ[๑] เตสำ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสำ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. ปญฺจโวกาเร กุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

[๓๔] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. อรูเป อกุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสำ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. ปญฺจโวกาเร อกุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสำ อุปปชฺชนฺตานำ ปวตฺเต อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสำ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. ปญฺจโวกาเร อกุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

อนุโลมโอกาโส

[๓๕] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. อามนฺตา.

---

[๑] สี., อิ. อุปฺปาทกฺขเณ นิโรธสมาปนฺนานำ อสญฺญสตฺตานำ, เอวมุปริปิ.

ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. จตุโวกาเร, ปญฺจโวกาเร ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

[๓๖] ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. จตุโวกาเร, ปญฺจโวกาเร ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

อนุโลมปุคฺคลโกกาโส

[๓๗] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. โน. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. โน.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. อรูเป กุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. ปญฺจโวกาเร กุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา

อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสํ อุปปชฺชนฺตานำ ปวตฺเต กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. ปญฺจโวกาเร กุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

[๓๘] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. อรูเป อกุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. ปญฺจโวกาเร อกุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสำ อุปปชฺชนฺตานำ ปวตฺเต อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. ปญฺจโวกาเร อกุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๓๙] ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อกุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสำ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตอกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ กุสลา จ ธมฺมา น

อุปฺปชฺชนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. กุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสํ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ อกุสลวิปฺปยุตฺตกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ โน จ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อรูเป อกุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อรูเป กุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสํ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อรูเป อกุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ อพฺยากตา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ.

[๔๐] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, เตสํ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อรูเป กุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น

อุปฺปชฺชนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อรูเป อกุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสำ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อรูเป กุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ อพฺยากตา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ.

ปจฺจนีกโอกาโส

[๔๑] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อุปฺปชฺชนฺติ. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. นตฺถิ.

[๔๒] ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อุปฺปชฺชนฺติ. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. นตฺถิ.

ปจฺจนีกปุคฺคลโลกาโส

[๔๓] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อกุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตอกุสล-

วิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. กุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตกุสลวิปฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสำ อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อรูเป อกุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อรูเป กุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อรูเป อกุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ.

[๔๔] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสำ อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น

อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อรูเป กุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อรูเป อกุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อรูเป กุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ.

๒. อตีตวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๔๕] ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

[๔๖] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

อนุโลมโอกาโส

[๔๗] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ. จตุโวกาเร, ปญฺจโวกาเร ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ.

[๔๘] ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ. จตุโวกาเร, ปญฺจโวกาเร ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ.

อนุโลมปุคฺคโลกาโส

[๔๙] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานํ ทุติเย อกุสเล จิตฺเต วตฺตมาเน, เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานं ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานं เตสं ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสं จตุโวการานं, ปญฺจโวการานं เตสं ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ.

[๕๐] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานं ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานं เตสं ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสं จตุโวการานं, ปญฺจโวการานं เตสं ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ.

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๕๑] ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ.

[๕๒] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา

ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ.

ปจฺจนีกโอกาโส

[๕๓] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น[๑] อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ.

[๕๔] ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ.

ปจฺจนีกปุคฺคโลกาโส

[๕๕] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานํ ทุติเย อกุสเล จิตฺเต วตฺตมาเน, เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานำ[๒] ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน,[๒] อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

---

[๑] อิ. โปตฺถเก น ทิสฺสติ. [๒-๒] อิ. โปตฺถเก น ทิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานำ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสำ[๑] อุปปชฺชนฺตานำ[๑] เตสำ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

[๕๖] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานำ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

๓. อนาคตวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๕๗] ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคำ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสำ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสำ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อิตเรสำ เตสำ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา

๑-๑ อิ. สุทฺธาวาสานำ อุปฺปตฺติ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, เอวมุปริปิ.

อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ อรหนฺตานํ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อิตเรสํ เตสํ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ.

[๕๘] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ อรหนฺตานํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อิตเรสํ เตสํ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ.

อนุโลมโอกาโส

[๕๙] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. จตุโวกาเร, ปญฺจโวกาเร ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ.

[๖๐] ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. จตุโวกาเร, ปญฺจโวกาเร ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ.

อนุโลมปุคฺคลโลกาโส

[๖๑] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. จตุโวกาเร,[๑] ปญฺจโวกาเร[๑] ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคำ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อิตเรสำ จตุโวการานำ, ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนำ, อรหนฺตานำ อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อิตเรสำ จตุโวการานำ, ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ.

[๑-๑] ฉ., เท. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ.

[๖๒] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ.

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๖๓] ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสํ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ เตสํ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ เตสํ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสํ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา.

[๖๔] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ ยสฺส

จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสं อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสं อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสं อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา.

ปจฺจนีกโอกาโส

[๖๕] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. นตฺถิ.

[๖๖] ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. นตฺถิ.

ปจฺจนีกปุคฺคโลกาโส

[๖๗] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, เตสं ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสं ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ อสญฺญสตฺตานํ

เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสํ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา.

[๖๘] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา.

๔. ปจฺจุปฺปนฺนาตีตวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๖๙] ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ กุสลา ธมฺมา

อุปฺปชฺชนฺติ. กุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. กุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

[๗๐] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. อกุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

อนุโลมโอกาโส

[๗๑] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. ฯเปฯ

อนุโลมปุคฺคลโอกาโส

[๗๒] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ

อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสํ[๑] จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. กุสลานำ[๒] อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานำ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. กุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

[๗๓] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. อกุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๗๔] ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อกุสลา

---

[๑] อิ. จตุโวกาเร ปญฺจโวกาเร สพฺเพสำ. เอวมุปริปิ.
[๒] อิ. จตุโวกาเร ปญฺจโวกาเร กุสลานำ, เอวมุปริปิ.

ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. นตฺถิ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. นตฺถิ.

[๗๕] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. นตฺถิ.

ปจฺจนีกโอกาโส

[๗๖] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. ฯเปฯ

ปจฺจนีกปุคฺคลโลกาโส

[๗๗] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานำ ทุติเย[๑] จิตฺเต วตฺตมาเน,[๑] อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อามนฺตา.

[๑-๑] อิ. อุปฺปตฺติจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสํ[๑] อุปปชฺชนฺตานํ[๒] เตสํ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อามนฺตา.

[๗๘] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อามนฺตา.

๕. ปจฺจุปฺปนฺนานาคตวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๗๙] ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสํ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อิตเรสํ กุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ

---

[๑] สี., อิ. สุทฺธาวาสานํ, เอวมุปริปิ. [๒] อิ. อุปฺปตฺติจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, เอวมุปริปิ.

อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. กุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสำ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. กุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

[๘๐] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสำ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. อกุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

อนุโลมโอกาโส

[๘๑] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. ฯเปฯ

อนุโลมปุคฺคโลกาโส

[๘๒] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อิตเรสํ กุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. กุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. กุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

[๘๓] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

อกุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๘๔] ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. สพฺเพสं จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสं กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสं อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อคฺคมคฺคสฺส ภงฺคกฺขเณ, อรหนฺตานํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อคฺคมคฺคสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสं กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. อคฺคมคฺคสฺส ภงฺคกฺขเณ, อรหนฺตานํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. สพฺเพสं จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสं กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสं อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสं กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อามนฺตา.

[๘๕] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสํ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อามนฺตา.

ปจฺจนีกโอกาโส

[๘๖] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. ฯเปฯ

ปจฺจนีกปุคฺคลโลกาโส

[๘๗] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อคฺคมคฺคสฺส ภงฺคกฺขเณ, อรหนฺตานํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อคฺคมคฺคสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ.

อคฺคมคฺคสฺส ภงฺคกฺขเณ, อรหนฺตานำ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคำ ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ เตสำ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อามนฺตา.

[๘๘] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ เตสำ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อามนฺตา.

๖. อตีตานาคตวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๘๙] ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนำ, อรหนฺตานำ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคำ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสำ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ

อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อิตเรสํ เตสํ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสํ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อิตเรสํ เตสํ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

[๙๐] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสํ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อิตเรสํ เตสํ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

อนุโลมโอกาโส

[๙๑] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. ฯเปฯ

อนุโลมปุคฺคลโอกาโส

[๙๒] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา

อุปฺปชฺชิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานำ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสำ จตุโวการานำ, ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อิตเรสำ จตุโวการานำ, ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานำ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสำ จตุโวการานำ, ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ.

[๙๓] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อิตเรสำ จตุโวการานำ, ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานำ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ

เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ.

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๙๔] ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ.

[๙๕] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ.

ปจฺจนีกโอกาโส

[๙๖] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. ฯเปฯ

ปจฺจนีกปุคฺคโลกาโส

[๙๗] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. สุทฺธาวาสานํ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น

อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนำ, อรหนฺตานำ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคำ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ. อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ.[๑]

[๙๘] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ.

อุปฺปาทวาโร นิฏฺฐิโต.

---

๒. ปวตฺติ ๒. นิโรธวาโร

๑. ปจฺจุปฺปนฺนวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๙๙] ยสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. โน. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. โน.

---

[๑] สี. น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. อรูเป กุสลานํ ภงฺคกฺขเณ เตสं กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสं อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. ปญฺจโวกาเร กุสลานं ภงฺคกฺขเณ เตสं กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสं จวนฺตานं, ปวตฺเต กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं[๑] อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสं กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. ปญฺจโวกาเร กุสลานं ภงฺคกฺขเณ เตสं อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ.

[๑๐๐] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. อรูเป อกุสลานं ภงฺคกฺขเณ เตสं อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสं อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. ปญฺจโวกาเร อกุสลานं ภงฺคกฺขเณ เตสं อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสं จวนฺตานं, ปวตฺเต อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสं อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. ปญฺจโวกาเร อกุสลานं ภงฺคกฺขเณ เตสं อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ.

อนุโลมโอกาโส

[๑๐๑] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ[๒] วา ปน อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. อามนฺตา.

---

[๑] อิ. นิโรธสมาปนฺนานं อสญฺญสตฺตานं เตสं, เอวมุปริปิ. [๒] สฺยา. ยสฺส.

ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, โน จ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. จตุโวกาเร, ปญฺจโวกาเร ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ.

[๑๐๒] ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, โน จ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. จตุโวกาเร, ปญฺจโวกาเร ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ.

อนุโลมปุคฺคโลกาโส

[๑๐๓] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. โน. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. โน.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. อรูเป กุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. ปญฺจโวกาเร กุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสำ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, ปวตฺเต กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ กุสลา

ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. ปญฺจโวกาเร กุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ.

[๑๐๔] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. อรูเป อกุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. ปญฺจโวกาเร อกุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, ปวตฺเต อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. ปญฺจโวกาเร อกุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ.

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๑๐๕] ยสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. อกุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสำ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสำ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตอกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. กุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสำ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสำ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺต-กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ.สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ปวตฺเต กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. สพฺเพสํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อรูเป อกุสลานำ[1] ภงฺคกฺขเณ เตสํ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. อรูเป กุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสํ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. สพฺเพสํ อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อรูเป อกุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสํ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ.

[๑๐๖] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, ปวตฺเต อกุสลวิปฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสำ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสำ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. สพฺเพสำ อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อรูเป กุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสำ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. อรูเป อกุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสำ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสำ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. สพฺเพสำ อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อรูเป กุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสำ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ.

---

[1] สี. กุสลานำ, เอวมุปริปิ.

ปจฺจนีกโอกาโส

[๑๐๗] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. นิรุชฺฌนฺติ. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. นตฺถิ.

[๑๐๘] ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. นิรุชฺฌนฺติ. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. นตฺถิ.

ปจฺจนีกปุคฺคโลกาโส

[๑๐๙] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. อกุสลานํ ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺต-อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. กุสลานํ ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ

อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานำ, ปวตฺเต กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. สพฺเพสํ อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อรูเป อกุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. อรูเป กุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. สพฺเพสำ อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อรูเป อกุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ.

[๑๑๐] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, ปวตฺเต อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส[๑] ภงฺคกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. สพฺเพสำ อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อรูเป กุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. อรูเป อกุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. สพฺเพสำ อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อรูเป กุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ อกุสลา

---

[๑] สฺยา. กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส.

จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ.

๒. อตีตวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๑๑๑] ยสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา.

[๑๑๒] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา.

อนุโลมโอกาโส

[๑๑๓] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ. จตุโวกาเร, ปญฺจโวกาเร ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ.

[๑๑๔] ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตตฺถ อพฺยากตา

ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ. จตุโวกาเร, ปญฺจโวกาเร ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ.

อนุโลมปุคฺคโลกาโส

[๑๑๕] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานำ ทุติเย อกุสเล จิตฺเต วตฺตมาเน, เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ. อิตเรสำ จตุโวการานำ, ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานำ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ. อิตเรสำ จตุโวการานำ, ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ.

[๑๑๖] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานำ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ

อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานญฺ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ.

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๑๑๗] ยสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นตฺถิ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นตฺถิ.

[๑๑๘] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นตฺถิ.

ปจฺจนีกโอกาโส

[๑๑๙] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นิรุชฺฌิตฺถ. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นตฺถิ.

[๑๒๐] ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นิรุชฺฌิตฺถ. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นตฺถิ.

ปจฺจนีกปุคฺคลกาโส

[๑๒๑] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานำ ทุติเย อกุสเล จิตฺเต วตฺตมาเน, เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. สุทฺธาวาสานำ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานำ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. สุทฺธาวาสำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา.

[๑๒๒] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานำ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. สุทฺธาวาสำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา.

๓. อนาคตวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๑๒๓] ยสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสํ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสํ เตสํ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสฺส ภงฺคกฺขเณ, อรหนฺตานํ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสํ เตสํ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ.

[๑๒๔] ยสฺส อกุสลา[๑] ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสํ เตสํ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ.

---

[๑] สี. กุสลา.

อนุโลมโอกาโส

[๑๒๕] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. ฯเปฯ

อนุโลมปุคฺคโลกาโส

[๑๒๖] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา[๑] ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสฺส ภงฺคกฺขเณ, อรหนฺตานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสํ จตุโวการานํ ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ.

[๑๒๗] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา

---

[๑] อิ. อพฺยากตา ธมฺมา.

นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ.

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๑๒๘] ยสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสํ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อคฺคมคฺคสฺส ภงฺคกฺขเณ, อรหนฺตานํ เตสํ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสฺส ภงฺคกฺขเณ, อรหนฺตานํ เตสํ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา.

[๑๒๙] ยสฺส อกุสลา[๑] ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสํ อกุสลา

[๑] สี. กุสลา.

ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, เตสํ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา.

ปจฺจนีกโอกาโส

[๑๓๐] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. ฯเปฯ

ปจฺจนีกปุคฺคโลกาโส

[๑๓๑] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อคฺคมคฺคสฺส ภงฺคกฺขเณ, อรหนฺตานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสฺส ภงฺคกฺขเณ, อรหนฺตานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, เตสํ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ

อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา.

[๑๓๒] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ปจฺจุปฺปนฺนจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา.

๔. ปจฺจุปฺปนฺนาตีตวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๑๓๓] ยสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสํ[๑] จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ อสญฺญสตฺตานํ เตสํ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสํ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. กุสลานํ ภงฺคกฺขเณ เตสํ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ,

---

[๑] อิ. โปตฺถเก น ทิสฺสติ, เอวมุปริปิ.

ตสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ อสญฺญสตฺตานํ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสํ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. กุสลานํ ภงฺคกฺขเณ เตสํ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ.

[๑๓๔] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ อสญฺญสตฺตานํ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสํ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. อกุสลานํ ภงฺคกฺขเณ เตสํ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ.

อนุโลมโอกาโส

[๑๓๕] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. ฯเปฯ

อนุโลมปุคฺคลโอกาโส

[๑๓๖] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. กุสลานํ ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ

ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. กุสลานํ ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ.

[๑๓๗] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. อกุสลานํ ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ.

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๑๓๘] ยสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. นตฺถิ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. นตฺถิ.

[๑๓๙] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. นตฺถิ.

ปจฺจนีกโอกาโส

[๑๔๐] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. ฯเปฯ

ปจฺจนีกปุคฺคโลกาโส

[๑๔๑] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. สุทฺธาวาสานำ[๑] ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน,[๑] อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. สุทฺธาวาสำ อุปปชฺชนฺตานำ, เตสำ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน

๑-๑ อิ. สุทฺธาวาสำ อุปฺปชฺชนฺตานำ.

ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. อามนฺตา.

[๑๔๒] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. อามนฺตา.

๕. ปจฺจุปฺปนฺนานาคตวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๑๔๓] ยสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสฺส ภงฺคกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสํ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสํ กุสลานํ ภงฺคกฺขเณ เตสํ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. กุสลานํ ภงฺคกฺขเณ เตสํ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. กุสลานํ ภงฺคกฺขเณ เตสํ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ.

[๑๔๔] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. อกุสลานํ ภงฺคกฺขเณ เตสํ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ.

อนุโลมโอกาโส

[๑๔๕] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. ฯเปฯ

อนุโลมปุคฺคลโอกาโส

[๑๔๖] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสฺส ภงฺคกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสํ กุสลานํ ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ กุสลา

จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. กุสลานํ ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. กุสลานํ ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ.

[๑๔๗] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ. อกุสลานํ ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ.

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๑๔๘] ยสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ,

กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสำ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อคฺคมคฺคสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อรหนฺตานำ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคำ ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. อคฺคมคฺคสฺส ภงฺคกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคำ ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสำ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสำ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. อคฺคมคฺคสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อรหนฺตานำ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคำ ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสำ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสำ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. อามนฺตา.

[๑๔๙] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสำ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสำ อกุสลา จ ธมฺมา

น นิรุชฺฌนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. อามนฺตา.

ปจฺจนีกโอกาโส

[๑๔๐] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. ฯเปฯ

ปจฺจนีกปุคฺคโลกาโส

[๑๔๑] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อคฺคมคฺคสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อรหนฺตานํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. อคฺคมคฺคสฺส ภงฺคกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. อคฺคมคฺคสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อรหนฺตานํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. อามนฺตา.

[๑๔๒] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. อามนฺตา.

๖. อตีตานาคตวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๑๔๓] ยสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสํ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสํ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสํ เตสํ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสํ เตสํ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา.

[๑๕๔] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสํ เตสํ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา.

อนุโลมโอกาโส

[๑๕๕] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตตฺถ[๑] อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ.[๑] ฯเปฯ

อนุโลมปุคฺคลโอกาโส

[๑๕๖] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ

๑-๑ สฺยา. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ. ฉ., เท. ทิสฺสนฺติ.

อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานํ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานํ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ.

[๑๔๗] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานํ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ. อิตเรสํ

จตุโวการานำ, ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ.

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๑๕๘] ยสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นิรุชฺฌิตฺถ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นิรุชฺฌิตฺถ.

[๑๕๙] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นิรุชฺฌิตฺถ.

ปจฺจนีกโอกาโส

[๑๖๐] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. ฯเปฯ

ปจฺจนีกปุคฺคโลกาโส

[๑๖๑] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ.สุทฺธาวาสานำ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา

น นิรุชฺฌิตฺถาติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนำ, อรหนฺตานำ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคำ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นิรุชฺฌิตฺถ.

[๑๖๒] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นิรุชฺฌิตฺถ.

นิโรธวาโร นิฏฺฐิโต.

---

๒. ปวตฺติ ๓. อุปฺปาทนิโรธวาโร

๑. ปจฺจุปฺปนฺนวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๑๖๓] ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. โน. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. โน.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. โน. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. โน.

[๑๖๔] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. โน. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. โน.

อนุโลมโอกาโส

[๑๖๕] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, โน จ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. จตุโวกาเร, ปญฺจโวกาเร ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

[๑๖๖] ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, โน จ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. จตุโวกาเร, ปญฺจโวกาเร ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

อนุโลมปุคฺคโลกาโส

[๑๖๗] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. โน. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. โน.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. โน. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. โน.

[๑๖๘] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ. โน. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. โน.

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๑๖๙] ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. อกุสลานํ ภงฺคกฺขเณ เตสํ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสํ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ.

กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. กุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสำ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสำ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสำ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. สพฺเพสำ อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อรูเป กุสลากุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสำ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. กุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสำ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. สพฺเพสำ อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อรูเป กุสลากุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสำ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ.

[๑๗๐] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสำ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสำ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. สพฺเพสำ อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อรูเป กุสลากุสลานำ ภงฺคกฺขเณ

เตสำ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อกุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสำ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. สพฺเพสำ อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อรูเป กุสลากุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสำ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ.

ปจฺจนีกโอกาโส

[๑๗๑] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. นิรุชฺฌนฺติ. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. นตฺถิ.

[๑๗๒] ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. นิรุชฺฌนฺติ. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. นตฺถิ.

ปจฺจนีกปุคฺคโลกาโส

[๑๗๓] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. อกุสลานำ ภงฺคกฺขเณ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น

นิรุชฺฌนฺติ. กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. กุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. สพฺเพสํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อรูเป กุสลากุสลานํ ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. กุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. สพฺเพสํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อรูเป กุสลากุสลานํ ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ.

[๑๗๔] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน

จ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. สพฺเพสํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อรูเป กุสลากุสลานํ ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อกุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. สพฺเพสํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อรูเป กุสลากุสลานํ ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ.

๒. อตีตวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๑๗๕] ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

[๑๗๖] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

อนุโลมโอกาโส

[๑๗๗] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ. จตุโวกาเร, ปญฺจโวกาเร ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ.

[๑๗๘] ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ. จตุโวกาเร, ปญฺจโวกาเร ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ.

อนุโลมปุคฺคโลกาโส

[๑๗๙] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานํ ทุติเย อกุสเล จิตฺเต วตฺตมาเน, เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ.

อิตเรสं จตุโวการานं, ปญฺจโวการานं เตสं ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานं ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานं เตสं ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสं ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสं จตุโวการานं, ปญฺจโวการานं เตสं ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ.

[๑๘๐] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานं ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานं เตสं ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสं ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสं จตุโวการานं, ปญฺจโวการานं เตสं ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ.

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๑๘๑] ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ.

[๑๘๒] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ.

ปจฺจนีกโอกาโส

[๑๘๓] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นิรุชฺฌิตฺถ. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ.

[๑๘๔] ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นิรุชฺฌิตฺถ. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ.

ปจฺจนีกปุคฺคลโอกาโส

[๑๘๕] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานํ[๑] ทุติเย อกุสเล จิตฺเต วตฺตมาเน,[๑] เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

๑-๑ สฺยา. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานํ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานํ เตสं ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. สุทฺธาวาสं อุปปชฺชนฺตานํ เตสं ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

[๑๘๖] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานํ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานํ เตสं ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. สุทฺธาวาสं อุปปชฺชนฺตานํ เตสं ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

๓. อนาคตวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๑๘๗] ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคं ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสं กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสं อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสं เตสं กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ, เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อิตเรสํ เตสํ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ.

[๑๘๘] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อิตเรสํ เตสํ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ.

อนุโลมโอกาโส

[๑๘๙] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. จตุโวกาเร, ปญฺจโวกาเร ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ.

[๑๙๐] ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อสญฺญสตฺเต ต่ตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. จตุโวกาเร, ปญฺจโวกาเร ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ.

อนุโลมปุคฺคโลกาโส

[๑๙๑] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคำ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสำ จตุโวการานำ, ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนำ, อรหนฺตานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อิตเรสำ จตุโวการานำ, ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ.

[๑๙๒] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา

อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ.

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๑๙๓] ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสํ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ, เตสํ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ, เตสํ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา.

[๑๙๔] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสํ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา น

นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา.

ปจฺจนีกโอกาโส

[๑๙๕] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. นตฺถิ.

[๑๙๖] ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยตฺถ วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. นตฺถิ.

ปจฺจนีกปุคฺคลโลกาโส

[๑๙๗] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ

กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา.

[๑๙๘] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา.

๔. ปจฺจุปฺปนฺนาตีตวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๑๙๙] ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ

เตสํ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสํ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. กุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสํ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. กุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

[๒๐๐] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสํ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. อกุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

อนุโลมโอกาโส

[๒๐๑] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. ฯเปฯ

อนุโลมปุคฺคลโกกาโส

[๒๐๒] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ

อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. กุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. กุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

[๒๐๓] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. อกุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๒๐๔] ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. นตฺถิ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. นตฺถิ.

[๒๐๕] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. นตฺถิ.

ปจฺจนีกโอกาโส

[๒๐๖] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. ฯเปฯ

ปจฺจนีกปุคฺคลโลกาโส

[๒๐๗] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ,

กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อามนฺตา.

[๒๐๘] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อามนฺตา.

๕. ปจฺจุปฺปนฺนานาคตวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๒๐๙] ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสํ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสํ กุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ,

อสญฺญสตฺตานำ เตสำ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสำ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. กุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสำ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. กุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

[๒๑๐] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสำ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. อกุสลานำ อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

อนุโลมโอกาโส

[๒๑๑] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. ฯเปฯ

อนุโลมปุคฺคลโอกาโส

[๒๑๒] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส

จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสํ กุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. กุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. กุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

[๒๑๓] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ. อกุสลานํ อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ

อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ.

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๒๑๔] ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. สพฺเพสं จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานं, อสญฺญสตฺตานं เตสं กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสं อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อคฺคมคฺคสฺส ภงฺคกฺขเณ, อรหนฺตานं, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคं ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อคฺคมคฺคสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคं ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสं กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ. อคฺคมคฺคสฺส ภงฺคกฺขเณ, อรหนฺตานं, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคं ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. สพฺเพสं จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานं, อสญฺญสตฺตานं เตสं กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสं อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อามนฺตา.

[๒๑๕] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อามนฺตา.

ปจฺจนีกโอกาโส

[๒๑๖] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. ฯเปฯ.

ปจฺจนีกปุคฺคโลกาโส

[๒๑๗] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อคฺคมคฺคสฺส ภงฺคกฺขเณ, อรหนฺตานํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อคฺคมคฺคสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ.

อคฺคมคฺคสฺส ภงฺคกฺขเณ, อรหนฺตานำ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคำ ปฏิลภิสฺสนฺติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, กุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ปจฺจิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสำ ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อามนฺตา.

[๒๑๘] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ปจฺจิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ อพฺยากตา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺตีติ. อามนฺตา.

๖. อตีตานาคตวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๒๑๙] ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนำ, อรหนฺตานำ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา

อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสํ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสํ เตสํ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสํ เตสํ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

[๒๒๐] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสํ เตสํ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

อนุโลมโอกาโส

[๒๒๑] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. ฯเปฯ

อนุโลมปุคฺคลโอกาโส

[๒๒๒] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนํ, อรหนฺตานํ, ยสฺส

จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคं ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสं ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสं จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสं ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานํ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, เตสं ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสं ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสं จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสं ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสं จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสं ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานํ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานํ เตสं ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสं ตตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสं จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสं ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ.

[๒๒๓] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อิตเรสं จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสं ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา

นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานํ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ อพฺยากตา จ ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ อกุสลา จ ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ.

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๒๒๔] ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ.

[๒๒๕] ยสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ.

ปจฺจนีกโอกาโส

[๒๒๖] ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. ฯเปฯ

ปจฺจนีกปุคฺคโลกาโส

[๒๒๗] ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. สุทฺธาวาสานं ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, เตสं ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. อสญฺญสตฺตานं เตสं ตตฺถ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อคฺคมคฺคสมงฺคีนं, อรหนฺตานं, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อคฺคมคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ เตสं ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, โน จ เตสं ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ. อสญฺญสตฺตานं เตสं ตตฺถ อกุสลา จ ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ กุสลา จ ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ.

[๒๒๘] ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ. นิรุชฺฌิสฺสนฺติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อพฺยากตา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ, ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ.

อุปฺปาทนิโรธวาโร.

ปวตฺติวาโร นิฏฺฐิโต.

๓. ภาวนาวาโร

[๒๒๙] โย กุสลํ ธมฺมํ ภาเวติ, โส อกุสลํ ธมฺมํ ปชหตีติ. อามนฺตา.

โย วา ปน อกุสลํ ธมฺมํ ปชหติ, โส กุสลํ ธมฺมํ ภาเวตีติ. อามนฺตา.

โย กุสลํ ธมฺมํ น ภาเวติ, โส อกุสลํ ธมฺมํ นปฺปชหตีติ. อามนฺตา. โย วา ปน อกุสลํ ธมฺมํ นปฺปชหติ, โส กุสลํ ธมฺมํ น ภาเวตีติ. อามนฺตา ฯเปฯ

ภาวนาวาโร.

ธมฺมยมกปาลิ นิฏฺฐิตา.

อภิธมฺมปิฏเก
อินฺทฺริยยมกปาลิ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

๑. ปณฺณตฺติวารอุทฺเทโส

[๑] พาวีสตินฺทฺริยานิ จกฺขุนฺทฺริยํ โสตินฺทฺริยํ ฆานินฺทฺริยํ ชิวฺหินฺทฺริยํ กายินฺทฺริยํ มนินฺทฺริยํ อิตฺถินฺทฺริยํ ปุริสินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ สุขินฺทฺริยํ ทุกฺขินฺทฺริยํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ โทมนสฺสินฺทฺริยํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ สทฺธินฺทฺริยํ วีริยินฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ปญฺญินฺทฺริยํ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ อญฺญินฺทฺริยํ อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

๑. ปทโสธนวาโร

อนุโลมํ

[๒] จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุ.

โสตํ โสตินฺทฺริยํ. โสตินฺทฺริยํ โสตํ.

ฆานํ ฆานินฺทฺริยํ. ฆานินฺทฺริยํ ฆานํ.

ชิวฺหา ชิวฺหินฺทฺริยํ. ชิวฺหินฺทฺริยํ ชิวฺหา.

กาโย กายินฺทฺริยํ. กายินฺทฺริยํ กาโย.

มโน มนินฺทฺริยํ. มนินฺทฺริยํ มโน.

อิตฺถี อิตฺถินฺทฺริยํ. อิตฺถินฺทฺริยํ อิตฺถี.

ปุริโส ปุริสินฺทฺริยํ. ปุริสินฺทฺริยํ ปุริโส.

ชีวิตํ ชีวิตินฺทฺริยํ. ชีวิตินฺทฺริยํ ชีวิตํ.

สุขํ สุขินฺทฺริยํ. สุขินฺทฺริยํ สุขํ.

ทุกฺขํ ทุกฺขินฺทฺริยํ. ทุกฺขินฺทฺริยํ ทุกฺขํ.

โสมนสฺสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ. โสมนสฺสินฺทฺริยํ โสมนสฺสํ.

โทมนสฺสํ โทมนสฺสินฺทฺริยํ. โทมนสฺสินฺทฺริยํ โทมนสฺสํ.

อุเปกฺขา อุเปกฺขินฺทฺริยํ. อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุเปกฺขา.

สทฺธา สทฺธินฺทฺริยํ. สทฺธินฺทฺริยํ สทฺธา.

วีริยํ วีริยินฺทฺริยํ. วีริยินฺทฺริยํ วีริยํ.

สติ สตินฺทฺริยํ. สตินฺทฺริยํ สติ.

สมาธิ สมาธินฺทฺริยํ. สมาธินฺทฺริยํ สมาธิ.

ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยํ. ปญฺญินฺทฺริยํ ปญฺญา.

อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ. อนญฺญาตญฺ-ญสฺสามีตินฺทฺริยํ อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ.

อญฺญํ อญฺญินฺทฺริยํ. อญฺญินฺทฺริยํ อญฺญํ.

อญฺญาตาวี อญฺญาตาวินฺทฺริยํ. อญฺญาตาวินฺทฺริยํ อญฺญาตาวี.

ปจฺจนีกํ

[๓] น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. น จกฺขุนฺทฺริยํ น จกฺขุ.

น โสตํ น โสตินฺทฺริยํ. น โสตินฺทฺริยํ น โสตํ.

น ฆานํ น ฆานินฺทฺริยํ. น ฆานินฺทฺริยํ น ฆานํ.

น ชิวฺหา น ชิวฺหินฺทฺริยํ. น ชิวฺหินฺทฺริยํ น ชิวฺหา.

น กาโย น กายินฺทฺริยํ. น กายินฺทฺริยํ น กาโย.

น มโน น มนินฺทฺริยํ. น มนินฺทฺริยํ น มโน.

น อิตฺถี น อิตฺถินฺทฺริยํ. น อิตฺถินฺทฺริยํ น อิตฺถี.

น ปุริโส น ปุริสินฺทฺริยํ. น ปุริสินฺทฺริยํ น ปุริโส.

น ชีวิตํ น ชีวิตินฺทฺริยํ. น ชีวิตินฺทฺริยํ น ชีวิตํ.

น สุขํ น สุขินฺทฺริยํ. น สุขินฺทฺริยํ น สุขํ.

น ทุกฺขํ น ทุกฺขินฺทฺริยํ. น ทุกฺขินฺทฺริยํ น ทุกฺขํ.

น โสมนสฺสํ น โสมนสฺสินฺทฺริยํ. น โสมนสฺสินฺทฺริยํ น โสมนสฺสํ.

น โทมนสฺสํ น โทมนสฺสินฺทฺริยํ. น โทมนสฺสินฺทฺริยํ น โทมนสฺสํ.

น อุเปกฺขา น อุเปกฺขินฺทฺริยํ. น อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุเปกฺขา.

น สทฺธา น สทฺธินฺทฺริยํ. น สทฺธินฺทฺริยํ น สทฺธา.

น วีริยํ น วีริยินฺทฺริยํ. น วีริยินฺทฺริยํ น วีริยํ.

น สติ น สตินฺทฺริยํ. น สตินฺทฺริยํ น สติ.

น สมาธิ น สมาธินฺทฺริยํ. น สมาธินฺทฺริยํ น สมาธิ.

น ปญฺญา น ปญฺญินฺทฺริยํ. น ปญฺญินฺทฺริยํ น ปญฺญา.

น อนญฺญาตญฺญาสฺสามีติ น อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ.

น อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ.

น อณฺณํ น อณฺณินฺทฺริยํ. น อณฺณินฺทฺริยํ น อณฺณํ.

น อณฺณาตาวี น อณฺณาตาวินฺทฺริยํ. น อณฺณาตาวินฺทฺริยํ น อณฺณาตาวี.

๒. ปทโสธนมูลจกฺกวาโร

อนุโลมํ

[๔] จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา โสตินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา ฆานินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา ชิวฺหินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา กายินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา มนินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อิตฺถินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา ปุริสินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา ชีวิตินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา สุขินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา ทุกฺขินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา โสมนสฺสินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา โทมนสฺสินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อุเปกฺขินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา สทฺธินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา วีริยินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา สตินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา สมาธินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา ปญฺญินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๕] โสตํ โสตินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยํ. ฯเปฯ

โสตํ โสตินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๖] ฆานํ ฆานินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยํ. ฯเปฯ

ฆานํ ฆานินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๗] ชิวฺหา ชิวฺหินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยํ. ฯเปฯ

ชิวฺหา ชิวฺหินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๘] กาโย กายินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยํ. ฯเปฯ

กาโย กายินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๙] มโน มนินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยํ. ฯเปฯ

มโน มนินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๐] อิตฺถี อิตฺถินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยํ. ฯเปฯ

อิตฺถี อิตฺถินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๑ ปุริโส ปุริสินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยํ. ฯเปฯ
ปุริโส ปุริสินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๒] ชีวิตํ ชีวิตินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยํ. ฯเปฯ
ชีวิตํ ชีวิตินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๓] สุขํ สุขินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยํ. ฯเปฯ
สุขํ สุขินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๔] ทุกฺขํ ทุกฺขินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยํ. ฯเปฯ
ทุกฺขํ ทุกฺขินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๕] โสมนสฺสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยํ. ฯเปฯ
โสมนสฺสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๖] โทมนสฺสํ โทมนสฺสินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยํ. ฯเปฯ
โทมนสฺสํ โทมนสฺสินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๗] อุเปกฺขา อุเปกฺขินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยํ. ฯเปฯ
อุเปกฺขา อุเปกฺขินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๘] สทฺธา สทฺธินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยํ. ฯเปฯ
สทฺธา สทฺธินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๙] วีริยํ วีริยินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยํ. ฯเปฯ
วีริยํ วีริยินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๒๐] สติ สตินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยํ. ฯเปฯ
สติ สตินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ

[๒๑] สมาธิ สมาธินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยำ. ฯเปฯ

สมาธิ สมาธินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยำ.

[๒๒] ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยำ. ฯเปฯ

ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยำ.

[๒๓] อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ.

อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยำ ฯเปฯ อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยำ.

[๒๔] อญฺญำ อญฺญินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยำ. ฯเปฯ

อญฺญำ อญฺญินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยำ.

[๒๕] อญฺญาตาวี อญฺญาตาวินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยำ. ฯเปฯ

อญฺญาตาวี อญฺญาตาวินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา อญฺญินฺทฺริยำ.

ปจฺจนีกำ

[๒๖] น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น โสตินฺทฺริยำ.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น ฆานินฺทฺริยำ.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น ชิวฺหินฺทฺริยำ.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น กายินฺทฺริยำ.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น มนินฺทฺริยำ.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น อิตฺถินฺทฺริยำ.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น ปุริสินฺทฺริยำ.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น ชีวิตินฺทฺริยํ.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น สุขินฺทฺริยํ.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น ทุกฺขินฺทฺริยํ.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น โสมนสฺสินฺทฺริยํ.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น โทมนสฺสินฺทฺริยํ.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น อุเปกฺขินฺทฺริยํ.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น สทฺธินฺทฺริยํ.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น วีริยินฺทฺริยํ.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น สตินฺทฺริยํ.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น สมาธินฺทฺริยํ.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น ปญฺญินฺทฺริยํ.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น อญฺญินฺทฺริยํ.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๒๗] น โสตํ น โสตินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๒๘] น ฆานํ น ฆานินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๒๙] น ชิวฺหา น ชิวฺหินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๓๐] น กาโย น กายินฺทฺริยํ.

น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๓๑] น มโน น มนินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๓๒] น อิตฺถี น อิตฺถินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๓๓] น ปุริโส น ปุริสินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๓๔] น ชีวิตํ น ชีวิตินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๓๕] น สุขํ น สุขินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๓๖] น ทุกฺขํ น ทุกฺขินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๓๗] น โสมนสฺสํ น โสมนสฺสินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๓๘] น โทมนสฺสํ น โทมนสฺสินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๓๙] น อุเปกฺขา น อุเปกฺขินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๔๐] น สทฺธา น สทฺธินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๔๑] น วีริยํ น วีริยินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๔๒] น สติ น สตินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๔๓] น สมาธิ น สมาธินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๔๔] น ปญฺญา น ปญฺญินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๔๕] น อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ น อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๔๖] น อญฺญํ น อญฺญินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๔๗] น อญฺญาตาวี น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญินฺทฺริยํ.

๓. สุทฺธินฺทฺริยวาโร

อนุโลมำ

[๔๘] จกฺขุ อินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา จกฺขุ.

โสตำ อินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา โสตำ.

ฆานำ อินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา ฆานำ.

ชิวฺหา อินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา ชิวฺหา.

กาโย อินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา กาโย.

มโน อินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา มโน.

อิตฺถี อินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา อิตฺถี.

ปุริโส อินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา ปุริโส.

ชีวิตำ อินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา ชีวิตำ.

สุขำ อินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา สุขำ.

ทุกฺขำ อินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา ทุกฺขำ.

โสมนสฺสำ อินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา โสมนสฺสำ.

โทมนสฺสำ อินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา โทมนสฺสำ.

อุเปกฺขา อินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา อุเปกฺขา.

สทฺธา อินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา สทฺธา.

วีริยำ อินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา วีริยำ.

สติ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา สติ.

สมาธิ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา สมาธิ.

ปญฺญา อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา ปญฺญา.

อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ.

อญฺญํ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญํ.

อญฺญาตาวี อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวี.

ปจฺจนีกํ

[๔๙] น จกฺขุ น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุ.

น โสตํ น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น โสตํ.

น ฆานํ น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น ฆานํ.

น ชิวฺหา น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น ชิวฺหา.

น กาโย น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น กาโย.

น มโน น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น มโน.

น อิตฺถี น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น อิตฺถี.

น ปุริโส น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น ปุริโส.

น ชีวิตํ น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น ชีวิตํ.

น สุขํ น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น สุขํ.

น ทุกฺขํ น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น ทุกฺขํ.

น โสมนสฺสำ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น โสมนสฺสำ.

น โทมนสฺสำ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น โทมนสฺสำ.

น อุเปกฺขา น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น อุเปกฺขา.

น สทฺธา น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น สทฺธา.

น วีริยำ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น วีริยำ.

น สติ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น สติ.

น สมาธิ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น สมาธิ.

น ปญฺญา น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น ปญฺญา.

น อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ.

น อญฺญำ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น อญฺญำ.

น อญฺญาตาวี น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี.

๔. สุทฺธินฺทฺริยมูลจกฺกวาโร

อนุโลมำ

[๕๐] จกฺขุ อินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา โสตำ.

จกฺขุ อินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา ฆานำ.

จกฺขุ อินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา ชิวฺหา.

จกฺขุ อินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา กาโย.

จกฺขุ อินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา มโน.

จกฺขุ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อิตฺถี.

จกฺขุ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา ปุริโส.

จกฺขุ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา ชีวิตํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา สุขํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา ทุกฺขํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา โสมนสฺสํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา โทมนสฺสํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อุเปกฺขา.

จกฺขุ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา สทฺธา.

จกฺขุ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา วีริยํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา สติ.

จกฺขุ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา สมาธิ.

จกฺขุ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา ปญฺญา.

จกฺขุ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ.

จกฺขุ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวี.

[๕๑] โสตํ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุ ฯเปฯ อินฺทฺริยา อญฺญาตาวี.

[๕๒] ฆานํ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุ ฯเปฯ อินฺทฺริยา อญฺญาตาวี.

[๕๓] ชิวฺหา อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุ ฯเปฯ อินฺทฺริยา อญฺญาตาวี.

[๕๔] กาโย อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุ ฯเปฯ อินฺทฺริยา อญฺญาตาวี.

[๕๕] มโน อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุ ฯเปฯ อินฺทฺริยา อญฺญาตาวี.

[๕๖] อิตฺถี อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุ ฯเปฯ อินฺทฺริยา อญฺญาตาวี.

[๕๗] ปุริโส อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุ ฯเปฯ อินฺทฺริยา อญฺญาตาวี.

[๕๘] ชีวิตํ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุ ฯเปฯ อินฺทฺริยา อญฺญาตาวี.

[๕๙] สุขํ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุ ฯเปฯ อินฺทฺริยา อญฺญาตาวี.

[๖๐] ทุกฺขํ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุ ฯเปฯ อินฺทฺริยา อญฺญาตาวี.

[๖๑] โสมนสฺสํ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุ ฯเปฯ อินฺทฺริยา อญฺญาตาวี.

[๖๒] โทมนสฺสํ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุ ฯเปฯ อินฺทฺริยา อญฺญาตาวี.

[๖๓] อุเปกฺขา อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุ ฯเปฯ อินฺทฺริยา อญฺญาตาวี.

[๖๔] สทฺธา อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุ ฯเปฯ อินฺทฺริยา อญฺญาตาวี.

[๖๕] วีริยํ อินฺทฺริยํ อินฺทฺริยา จกฺขุ ฯเปฯ อินฺทฺริยา อญฺญาตาวี.

[๖๖] สติ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุ ฯเปฯ อินฺทฺริยา อญฺญาตาวี.

[๖๗] สมาธิ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุ ฯเปฯ อินฺทฺริยา อญฺญาตาวี.

[๖๘] ปญฺญา อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุ ฯเปฯ อินฺทฺริยา อญฺญาตาวี.

[๖๙] อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุ ฯเปฯ อินฺทฺริยา อญฺญาตาวี.

[๗๐] อญฺญํ อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุ ฯเปฯ อินฺทฺริยา อญฺญาตาวี.

[๗๑] อญฺญาตาวี อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา จกฺขุ ฯเปฯ อินฺทฺริยา อญฺญํ.

ปจฺจนีกำ

[๗๒] น จกฺขุ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น โสตำ.
น จกฺขุ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น ฆานำ.
น จกฺขุ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น ชิวฺหา.
น จกฺขุ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น กาโย.
น จกฺขุ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น มโน.
น จกฺขุ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น อิตฺถี.
น จกฺขุ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น ปุริโส.
น จกฺขุ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น ชีวิตำ.
น จกฺขุ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น สุขำ.
น จกฺขุ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น ทุกฺขำ.
น จกฺขุ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น โสมนสฺสำ.
น จกฺขุ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น โทมนสฺสำ.
น จกฺขุ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น อุเปกฺขา.
น จกฺขุ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น สทฺธา.
น จกฺขุ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น วีริยำ.
น จกฺขุ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น สติ.
น จกฺขุ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น สมาธิ.
น จกฺขุ น อินฺทฺริยำ. น อินฺทฺริยา น ปญฺญา.

น จกฺขุ น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ.

น จกฺขุ น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น อญฺญํ.

น จกฺขุ น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี.

[๗๓] น โสตํ น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี.

[๗๔] น ฆานํ น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี.

[๗๕] น ชิวฺหา น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุ. ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี.

[๗๖] น กาโย น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี.

[๗๗] น มโน น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี.

[๗๘] น อิตฺถี น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี.

[๗๙] น ปุริโส น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี.

[๘๐] น ชีวิตํ น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี.

[๘๑] น สุขํ น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี.

[๘๒] น ทุกฺขํ น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี.

[๘๓] น โสมนสฺสํ น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี.

[๘๔] น โทมนสฺสํ น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี.

[๘๕] น อุเปกฺขา น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี.

[๘๖] น สทฺธา น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี.

[๘๗] น วีริยํ น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี.

[๘๘] น สติ น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี.

[๘๙] น สมาธิ น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี.

[๙๐] น ปญฺญา น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี.

[๙๑] น อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี.

[๙๒] น อญฺญํ น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี.

[๙๓] น อญฺญาตาวี น อินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุ ฯเปฯ น อินฺทฺริยา น อญฺญํ.

ปณฺณตฺติอุทฺเทสวาโร.

๑. ปณฺณตฺติวารนิทฺเทโส

๑. ปทโสธนวาโร

อนุโลมำ

[๙๔] จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยำ. จกฺขุนฺทฺริยำ จกฺขุ เจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. จกฺขุนฺทฺริยำ จกฺขูติ. อามนฺตา.

โสตำ โสตินฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพโสตำ ตณฺหาโสตำ โสตำ น โสตินฺทฺริยำ. โสตินฺทฺริยำ โสตญฺเจว โสตินฺทฺริยญฺจ. โสตินฺทฺริยำ โสตนฺติ. อามนฺตา.

ฆานำ ฆานินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. ฆานินฺทฺริยำ ฆานนฺติ. อามนฺตา.

ชิวฺหา ชิวฺหินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. ชิวฺหินฺทฺริยำ ชิวฺหาติ. อามนฺตา.

กาโย กายินฺทฺริยนฺติ. กายินฺทฺริยำ ฐเปตฺวา อวเสสา[๑] กาโย น กายินฺทฺริยำ. กายินฺทฺริยำ กาโย เจว กายินฺทฺริยญฺจ. กายินฺทฺริยำ กาโยติ. อามนฺตา.

มโน มนินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. มนินฺทฺริยำ มโนติ. อามนฺตา.

อิตฺถี อิตฺถินฺทฺริยนฺติ. โน. อิตฺถินฺทฺริยำ อิตฺถีติ. โน.

ปุริโส ปุริสินฺทฺริยนฺติ. โน. ปุริสินฺทฺริยำ ปุริโสติ. โน.

ชีวิตำ ชีวิตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. ชีวิตินฺทฺริยำ ชีวิตนฺติ. อามนฺตา.

สุขำ สุขินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. สุขินฺทฺริยำ สุขนฺติ. อามนฺตา.

---

[๑] ฉ., เท. อวเสโส, เอวมุปริปิ.

ทุกฺขํ ทุกฺขินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. ทุกฺขินฺทฺริยํ ทุกฺขนฺติ. อามนฺตา.

โสมนสฺสํ โสมนสฺสินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. โสมนสฺสินฺทฺริยํ โสมนสฺสนฺติ. อามนฺตา.

โทมนสฺสํ โทมนสฺสินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. โทมนสฺสินฺทฺริยํ โทมนสฺสนฺติ. อามนฺตา.

อุเปกฺขา อุเปกฺขินฺทฺริยนฺติ. อุเปกฺขินฺทฺริยํ ฐเปตฺวา อวเสสา อุเปกฺขา น อุเปกฺขินฺทฺริยํ. อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุเปกฺขา เจว อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ. อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุเปกฺขาติ. อามนฺตา.

สทฺธา สทฺธินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. สทฺธินฺทฺริยํ สทฺธาติ. อามนฺตา.

วีริยํ วีริยินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. วีริยินฺทฺริยํ วีริยนฺติ. อามนฺตา

สติ สตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. สตินฺทฺริยํ สตีติ. อามนฺตา.

สมาธิ สมาธินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. สมาธินฺทฺริยํ สมาธีติ. อามนฺตา.

ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. ปญฺญินฺทฺริยํ ปญฺญาติ. อามนฺตา.

อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ. อามนฺตา.

อญฺญํ อญฺญินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อญฺญินฺทฺริยํ อญฺญนฺติ. อามนฺตา.

อญฺญาตาวี อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อญฺญาตาวินฺทฺริยํ อญฺญาตาวีติ. อามนฺตา.

ปจฺจนีกำ

[๙๕] น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น จกฺขุนฺทฺริยำ น จกฺขูติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยำ จกฺขุ. จกฺขุญฺจ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ ฐเปตฺวา อวเสสา น เจว จกฺขุ น จ จกฺขุนฺทฺริยำ.

น โสตำ น โสตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น โสตินฺทฺริยำ น โสตนฺติ. ทิพฺพโสตำ ตณฺหาโสตำ น โสตินฺทฺริยำ โสตำ. โสตญฺจ โสตินฺทฺริยญฺจ ฐเปตฺวา อวเสสา น เจว โสตำ น จ โสตินฺทฺริยำ.

น ฆานำ น ฆานินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น ฆานินฺทฺริยำ น ฆานนฺติ. อามนฺตา.

น ชิวฺหา น ชิวฺหินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น ชิวฺหินฺทฺริยำ น ชิวฺหาติ. อามนฺตา.

น กาโย น กายินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น กายินฺทฺริยำ น กาโยติ. กายินฺทฺริยำ ฐเปตฺวา อวเสสา น กายินฺทฺริยำ กาโย. กายญฺจ กายินฺทฺริยญฺจ ฐเปตฺวา อวเสสา น เจว กาโย น จ กายินฺทฺริยำ.

น มโน น มนินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น มนินฺทฺริยำ น มโนติ. อามนฺตา.

น อิตฺถี น อิตฺถินฺทฺริยนฺติ. อิตฺถินฺทฺริยำ น อิตฺถี อิตฺถินฺทฺริยำ. อิตฺถิญฺจ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ ฐเปตฺวา อวเสสา น เจว อิตฺถี น จ อิตฺถินฺทฺริยำ. น อิตฺถินฺทฺริยำ น อิตฺถีติ. อิตฺถี น อิตฺถินฺทฺริยำ อิตฺถี. อิตฺถิญฺจ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ ฐเปตฺวา อวเสสา น เจว อิตฺถี น จ อิตฺถินฺทฺริยำ.

น ปุริโส น ปุริสินฺทฺริยนฺติ. ปุริสินฺทฺริยํ น ปุริโส ปุริสินฺทฺริยํ. ปุริสญฺจ ปุริสินฺทฺริยญฺจ ฉเปตฺวา อวเสสา น เจว ปุริโส น จ ปุริสินฺทฺริยํ. น ปุริสินฺทฺริยํ น ปุริโสติ. ปุริโส น ปุริสินฺทฺริยํ ปุริโส. ปุริสญฺจ ปุริสินฺทฺริยญฺจ ฉเปตฺวา อวเสสา น เจว ปุริโส น จ ปุริสินฺทฺริยํ.

น ชีวิตํ น ชีวิตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น ชีวิตินฺทฺริยํ น ชีวิตนฺติ. อามนฺตา.

น สุขํ น สุขินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น สุขินฺทฺริยํ น สุขนฺติ. อามนฺตา.

น ทุกฺขํ น ทุกฺขินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น ทุกฺขินฺทฺริยํ น ทุกฺขนฺติ. อามนฺตา.

น โสมนสฺสํ น โสมนสฺสินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น โสมนสฺสินฺทฺริยํ น โสมนสฺสนฺติ. อามนฺตา.

น โทมนสฺสํ น โทมนสฺสินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น โทมนสฺสินฺทฺริยํ น โทมนสฺสนฺติ. อามนฺตา.

น อุเปกฺขา น อุเปกฺขินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุเปกฺขาติ. อุเปกฺขินฺทฺริยํ ฉเปตฺวา อวเสสา น อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุเปกฺขา. อุเปกฺขญฺจ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ ฉเปตฺวา อวเสสา น เจว อุเปกฺขา น จ อุเปกฺขินฺทฺริยํ.

น สทฺธา น สทฺธินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น สทฺธินฺทฺริยํ น สทฺธาติ. อามนฺตา.

อนุโลมำ

น วีริยำ น วีริยินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น วีริยินฺทฺริยำ น วีริยนฺติ. อามนฺตา.

น สติ น สตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น สตินฺทฺริยำ น สตีติ. อามนฺตา.

น สมาธิ น สมาธินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น สมาธินฺทฺริยำ น สมาธีติ. อามนฺตา.

น ปญฺญา น ปญฺญินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น ปญฺญินฺทฺริยำ น ปญฺญาติ. อามนฺตา.

น อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ น อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ. อามนฺตา.

น อญฺญำ น อญฺญินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อญฺญินฺทฺริยำ น อญฺญนฺติ. อามนฺตา.

น อญฺญาตาวี น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น อญฺญาตาวีติ. อามนฺตา.

๒. ปทโสธนมูลจกฺกวาโร

อนุโลมำ

[๙๖] จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยำ. จกฺขุนฺทฺริยำ จกฺขุ เจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา โสตินฺทฺริยนฺติ. โสตินฺทฺริยำ อินฺทฺริยญฺเจว โสตินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น โสตินฺทฺริยำ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุ เจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา ฆานินฺทฺริยนฺติ. ฆานินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว ฆานินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น ฆานินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุ เจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา ชิวฺหินฺทฺริยนฺติ. ชิวฺหินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว ชิวฺหินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น ชิวฺหินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุ เจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา กายินฺทฺริยนฺติ. กายินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว กายินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น กายินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุ เจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา มนินฺทฺริยนฺติ. มนินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว มนินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น มนินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุ เจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา อิตฺถินฺทฺริยนฺติ. อิตฺถินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อิตฺถินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อิตฺถินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุ เจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา ปุริสินฺทฺริยนฺติ. ปุริสินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว ปุริสินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น

ปุริสินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุ เจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา ชีวิตินฺทฺริยนฺติ. ชีวิตินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว ชีวิตินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น ชีวิตินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุ เจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา สุขินฺทฺริยนฺติ. สุขินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว สุขินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น สุขินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุ เจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา ทุกฺขินฺทฺริยนฺติ. ทุกฺขินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว ทุกฺขินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น ทุกฺขินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุ เจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา โสมนสฺสินฺทฺริยนฺติ. โสมนสฺสินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น โสมนสฺสินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุ เจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา โทมนสฺสินฺทฺริยนฺติ. โทมนสฺสินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น โทมนสฺสินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุ เจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา อุเปกฺขินฺทฺริยนฺติ. อุเปกฺขินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อุเปกฺขินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุ เจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา สทฺธินฺทฺริยนฺติ. สทฺธินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว สทฺธินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น สทฺธินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุ เจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา วีริยินฺทฺริยนฺติ. วีริยินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว วีริยินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น วีริยินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุ เจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา สตินฺทฺริยนฺติ. สตินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว สตินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น สตินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุ เจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา สมาธินฺทฺริยนฺติ. สมาธินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว สมาธินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น สมาธินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุ เจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา ปญฺญินฺทฺริยนฺติ. ปญฺญินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว ปญฺญินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น ปญฺญินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุ เจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา อนญฺญา-ตญฺญสสามีตินฺทฺริยนฺติ. อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว

อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุ เจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา อญฺญินฺทฺริยนฺติ. อญฺญินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญินฺทฺริยํ.

จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพจกฺขุ ปญฺญาจกฺขุ จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ จกฺขุ เจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๙๗] โสตํ โสตินฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพโสตํ ตณฺหาโสตํ โสตํ น โสตินฺทฺริยํ. โสตินฺทฺริยํ โสตญฺเจว โสตินฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. จกฺขุนฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ.

โสตํ โสตินฺทฺริยนฺติ. ทิพฺพโสตํ ตณฺหาโสตํ โสตํ น โสตินฺทฺริยํ. โสตินฺทฺริยํ โสตญฺเจว โสตินฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๙๘] ฆานํ ฆานินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. จกฺขุนฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ

ฆานํ ฆานินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๙๙] ชิวฺหา ชิวฺหินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. จกฺขุนฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ

ชิวฺหา ชิวฺหินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๐๐] กาโย กายินฺทฺริยนฺติ. กายินฺทฺริยํ ฐเปตฺวา อวเสสา กาโย น กายินฺทฺริยํ. กายินฺทฺริยํ กาโย เจว กายินฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. จกฺขุนฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ.

กาโย กายินฺทฺริยนฺติ. กายินฺทฺริยํ ฐเปตฺวา อวเสสา กาโย น กายินฺทฺริยํ. กายินฺทฺริยํ กาโย เจว กายินฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา อญฺญาตา-วินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๐๑] มโน มนินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยนฺติ จกฺขุนฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ

มโน มนินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๐๒] อิตฺถี อิตฺถินฺทฺริยนฺติ. โน. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. จกฺขุนฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ

อิตฺถี อิตฺถินฺทฺริยนฺติ. โน. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๐๓] ปุริโส ปุริสินฺทฺริยนฺติ. โน. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. จกฺขุนฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ.

ปุริโส ปุริสินฺทฺริยนฺติ. โน. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๐๔] ชีวิตํ ชีวิตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. จกฺขุนฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ

ชีวิตํ ชีวิตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ

[๑๐๕] สุขํ สุขินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๑๐๖] ทุกฺขํ ทุกฺขินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๑๐๗] โสมนสฺสํ โสมนสฺสินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๑๐๘] โทมนสฺสํ โทมนสฺสินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๑๐๙] อุเปกฺขา อุเปกฺขินฺทฺริยนฺติ. อุเปกฺขินฺทฺริยํ ฯเปตฺวา อวเสสา อุเปกฺขา น อุเปกฺขินฺทฺริยํ. อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุเปกฺขา เจว อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. จกฺขุนฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ

อุเปกฺขา อุเปกฺขินฺทฺริยนฺติ. อุเปกฺขินฺทฺริยํ ฐเปตฺวา อวเสสา อุเปกฺขา น อุเปกฺขินฺทฺริยํ. อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุเปกฺขา เจว อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๑๐] สทฺธา สทฺธินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๑๑๑] วีริยํ วีริยินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๑๑๒] สติ สตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๑๑๓] สมาธิ สมาธินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๑๑๔] ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๑๑๕] อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๑๑๖] อญฺญํ อญฺญินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๑๑๗] อญฺญาตาวี อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. จกฺขุนฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ.

อญฺญาตาวี อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา อญฺญินฺทฺริยนฺติ. อญฺญินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญินฺทฺริยํ.

ปจฺจนีกำ

[๑๑๘] น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น โสตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น ฆานินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น ชิวฺหินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น กายินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น มนินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อิตฺถินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น ปุริสินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น ชีวิตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น สุขินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น ทุกฺขินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น โสมนสฺสินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น โทมนสฺสินฺทฺริยนฺติ อามนฺตา.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อุเปกฺขินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น สทฺธินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น วีริยินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น สตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น สมาธินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น ปญฺญินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อญฺญินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๑๙] น โสตํ น โสตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น โสตํ น โสตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๒๐] น ฆานํ น ฆานินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น ฆานํ น ฆานินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๒๑] น ชิวฺหา น ชิวฺหินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น ชิวฺหา น ชิวฺหินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๒๒] น กาโย น กายินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น กาโย น กายินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๒๓] น มโน น มนินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น มโน น มนินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๒๔] น อิตฺถี น อิตฺถินฺทฺริยนฺติ. อิตฺถินฺทฺริยํ น อิตฺถี อิตฺถินฺทฺริยํ. อิตฺถิญฺจ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ ฉเปตฺวา อวเสสา น เจว อิตฺถี น จ อิตฺถินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น อิตฺถี น อิตฺถินฺทฺริยนฺติ. อิตฺถินฺทฺริยํ น อิตฺถี อิตฺถินฺทฺริยํ. อิตฺถิญฺจ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ ฉเปตฺวา อวเสสา น เจว อิตฺถี น จ อิตฺถินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๒๕] น ปุริโส น ปุริสินฺทฺริยนฺติ. ปุริสินฺทฺริยํ น ปุริโส ปุริสินฺทฺริยํ. ปุริสญฺจ ปุริสินฺทฺริยญฺจ ฉเปตฺวา อวเสสา น เจว ปุริโส น จ ปุริสินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น ปุริโส น ปุริสินฺทฺริยนฺติ. ปุริสินฺทฺริยํ น ปุริโส ปุริสินฺทฺริยํ. ปุริสญฺจ ปุริสินฺทฺริยญฺจ ฉเปตฺวา อวเสสา น เจว ปุริโส น จ ปุริสินฺทฺริยํ. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๒๖] น ชีวิตํ น ชีวิตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น ชีวิตํ น ชีวิตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๒๗] น สุขํ น สุขินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น สุขํ น สุขินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๒๘] น ทุกฺขํ น ทุกฺขินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น ทุกฺขำ น ทุกฺขินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๒๙] น โสมนสฺสำ น โสมนสฺสินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น โสมนสฺสำ น โสมนสฺสินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๓๐] น โทมนสฺสำ น โทมนสฺสินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น โทมนสฺสำ น โทมนสฺสินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๓๑] น อุเปกฺขา น อุเปกฺขินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น อุเปกฺขา น อุเปกฺขินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๓๒] น สทฺธา น สทฺธินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น สทฺธา น สทฺธินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๓๓] น วีริยำ น วีริยินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น วีริยำ น วีริยินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๓๔] น สติ น สตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น สติ น สตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๓๕] น สมาธิ น สมาธินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น สมาธิ น สมาธินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๓๖] น ปญฺญา น ปญฺญินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น ปญฺญา น ปญฺญินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๓๗] น อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ น อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ น อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๓๘] น อญฺญํ น อญฺญินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น อญฺญํ น อญฺญินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๓๙] น อญฺญาตาวี น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น อญฺญาตาวี น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อญฺญินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

๓. สุทฺธินฺทฺริยวาโร

อนุโลมํ

[๑๔๐] จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. จกฺขุนฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ.

โสตํ อินฺทฺริยนฺติ. ยํ โสตํ อินฺทฺริยํ, ตํ โสตญฺเจว อินฺทฺริยญฺจ. อวเสสํ โสตํ น อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา โสตินฺทฺริยนฺติ. โสตินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว โสตินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น โสตินฺทฺริยํ.

ฆานํ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา ฆานินฺทฺริยนฺติ. ฆานินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว ฆานินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น ฆานินฺทฺริยํ.

ชิวฺหา อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา ชิวฺหินฺทฺริยนฺติ. ชิวฺหินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว ชิวฺหินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น ชิวฺหินฺทฺริยํ.

กาโย อินฺทฺริยนฺติ. โย กาโย อินฺทฺริยํ, โส กาโย เจว อินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา กาโย น อินฺทฺริยา. อินฺทฺริยา กายินฺทฺริยนฺติ. กายินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว กายินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น กายินฺทฺริยํ.

มโน อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา มนินฺทฺริยนฺติ. มนินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว มนินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น มนินฺทฺริยํ.

อิตฺถี อินฺทฺริยนฺติ. โน. อินฺทฺริยา อิตฺถินฺทฺริยนฺติ. อิตฺถินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อิตฺถินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อิตฺถินฺทฺริยํ.

ปุริโส อินฺทฺริยนฺติ. โน. อินฺทฺริยา ปุริสินฺทฺริยนฺติ. ปุริสินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว ปุริสินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น ปุริสินฺทฺริยํ.

ชีวิตํ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา ชีวิตินฺทฺริยนฺติ. ชีวิตินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว ชีวิตินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น ชีวิตินฺทฺริยํ.

สุขํ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา สุขินฺทฺริยนฺติ. สุขินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว สุขินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น สุขินฺทฺริยํ.

ทุกฺขํ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา ทุกฺขินฺทฺริยนฺติ. ทุกฺขินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว ทุกฺขินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น ทุกฺขินฺทฺริยํ.

โสมนสฺสํ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา โสมนสฺสินฺทฺริยนฺติ. โสมนสฺสินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น โสมนสฺสินฺทฺริยํ.

โทมนสฺสํ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา โทมนสฺสินฺทฺริยนฺติ. โทมนสฺสินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น โทมนสฺสินฺทฺริยํ.

อุเปกฺขา อินฺทฺริยนฺติ. ยา อุเปกฺขา อินฺทฺริยํ สา อุเปกฺขา เจว อินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อุเปกฺขา น อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อุเปกฺขินฺทฺริยนฺติ. อุเปกฺขินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อุเปกฺขินฺทฺริยํ.

สทฺธา อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา สทฺธินฺทฺริยนฺติ. สทฺธินฺทฺริยำ อินฺทฺริยญฺเจว สทฺธินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น สทฺธินฺทฺริยำ.

วีริยำ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา วีริยินฺทฺริยนฺติ. วีริยินฺทฺริยำ อินฺทฺริยญฺเจว วีริยินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น วีริยินฺทฺริยำ.

สติ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา สตินฺทฺริยนฺติ. สตินฺทฺริยำ อินฺทฺริยญฺเจว สตินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น สตินฺทฺริยำ.

สมาธิ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา สมาธินฺทฺริยนฺติ. สมาธินฺทฺริยำ อินฺทฺริยญฺเจว สมาธินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น สมาธินฺทฺริยำ.

ปญฺญา อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา ปญฺญินฺทฺริยนฺติ. ปญฺญินฺทฺริยำ อินฺทฺริยญฺเจว ปญฺญินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น ปญฺญินฺทฺริยำ.

อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยนฺติ. อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ อินฺทฺริยญฺเจว อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ.

อญฺญำ อินฺทฺริยนฺติ อามนฺตา. อินฺทฺริยา อญฺญินฺทฺริยนฺติ. อญฺญินฺทฺริยำ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญินฺทฺริยำ.

อญฺญาตาวี อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยำ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยำ.

ปจฺจนีกํ

[๑๔๑] น จกฺขุ น อินฺทฺริยนฺติ. จกฺขุํ ฯเปฯวา อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุ อินฺทฺริยา. จกฺขุญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปฯวา อวเสสา น เจว จกฺขุ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น โสตํ น อินฺทฺริยนฺติ. โสตํ ฯเปฯวา อวเสสา อินฺทฺริยา น โสตํ อินฺทฺริยา. โสตญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปฯวา อวเสสา น เจว โสตํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น โสตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น ฆานํ น อินฺทฺริยนฺติ. ฆานํ ฯเปฯวา อวเสสา อินฺทฺริยา น ฆานํ อินฺทฺริยา. ฆานญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปฯวา อวเสสา น เจว ฆานํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น ฆานินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น ชิวฺหา น อินฺทฺริยนฺติ. ชิวฺหํ ฯเปฯวา อวเสสา อินฺทฺริยา น ชิวฺหา อินฺทฺริยา. ชิวฺหญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปฯวา อวเสสา น เจว ชิวฺหา น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น ชิวฺหินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น กาโย น อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น กายินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น มโน น อินฺทฺริยนฺติ. มนํ ฯเปฯวา อวเสสา อินฺทฺริยา น มโน อินฺทฺริยา. มนญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปฯวา อวเสสา น เจว มโน น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น มนินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น อิตฺถี น อินฺทฺริยนฺติ. อิตฺถึ ฯเปฯวา อวเสสา อินฺทฺริยา น อิตฺถี อินฺทฺริยา. อิตฺถิญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปฯวา อวเสสา น เจว อิตฺถี น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อิตฺถินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น ปุริโส น อินฺทฺริยนฺติ. ปุริสํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น ปุริโส อินฺทฺริยา. ปุริสญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว ปุริโส น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น ปุริสินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น ชีวิตํ น อินฺทฺริยนฺติ. ชีวิตํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น ชีวิตํ อินฺทฺริยา. ชีวิตญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว ชีวิตํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น ชีวิตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น สุขํ น อินฺทฺริยนฺติ. สุขํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น สุขํ อินฺทฺริยา. สุขญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว สุขํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น สุขินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น ทุกฺขํ น อินฺทฺริยนฺติ. ทุกฺขํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น ทุกฺขํ อินฺทฺริยา. ทุกฺขญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว ทุกฺขํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น ทุกฺขินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น โสมนสฺสํ น อินฺทฺริยนฺติ. โสมนสฺสํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น โสมนสฺสํ อินฺทฺริยา. โสมนสฺสญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว โสมนสฺสํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น โสมนสฺสินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น โทมนสฺสํ น อินฺทฺริยนฺติ. โทมนสฺสํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น โทมนสฺสํ อินฺทฺริยา. โทมนสฺสญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว โทมนสฺสํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น โทมนสฺสินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น อุเปกฺขา น อินฺทฺริยนฺติ. อุเปกฺขํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น อุเปกฺขา อินฺทฺริยา. อุเปกฺขญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว อุเปกฺขา น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อุเปกฺขินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น สทฺธา น อินฺทฺริยนฺติ. สทฺธํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น สทฺธา อินฺทฺริยา. สทฺธญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว สทฺธา น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น สทฺธินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น วีริยํ น อินฺทฺริยนฺติ. วีริยํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น วีริยํ อินฺทฺริยา. วีริยญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว วีริยํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น วีริยินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น สติ น อินฺทฺริยนฺติ. สตึ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น สติ อินฺทฺริยา. สติญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว สติ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น สตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น สมาธิ น อินฺทฺริยนฺติ. สมาธึ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น สมาธิ อินฺทฺริยา. สมาธิญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว สมาธิ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น สมาธินฺทฺริยนฺติ อามนฺตา.

น ปญฺญา น อินฺทฺริยนฺติ. ปญฺญํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น ปญฺญา อินฺทฺริยา. ปญฺญญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว ปญฺญา น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น ปญฺญินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ น อินฺทฺริยนฺติ. อนญฺญาตญฺญสฺสามีตึ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ อินฺทฺริยา. อนญฺญาตญฺญสฺสามีติญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น อญฺญํ น อินฺทฺริยนฺติ. อญฺญํ ฯเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญํ อินฺทฺริยา. อญฺญญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปตฺวา อวเสสา น เจว อญฺญํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อญฺญินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น อญฺญาตาวี น อินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวึ ฯเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี อินฺทฺริยา. อญฺญาตาวิญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปตฺวา อวเสสา น เจว อญฺญาตาวี น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

๔. สุทฺธินฺทฺริยมูลจกฺกวาโร

อนุโลมํ

[๑๔๒] จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา โสตินฺทฺริยนฺติ. โสตินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว โสตินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น โสตินฺทฺริยํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา ฆานินฺทฺริยนฺติ. ฆานินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว ฆานินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น ฆานินฺทฺริยํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา ชิวฺหินฺทฺริยนฺติ. ชิวฺหินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว ชิวฺหินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น ชิวฺหินฺทฺริยํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา กายินฺทฺริยนฺติ. กายินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว กายินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น กายินฺทฺริยํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา มนินฺทฺริยนฺติ. มนินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว มนินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น มนินฺทฺริยํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา อิตฺถินฺทฺริยนฺติ. อิตฺถินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อิตฺถินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อิตฺถินฺทฺริยํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา ปุริสินฺทฺริยนฺติ. ปุริสินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว ปุริสินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น ปุริสินฺทฺริยํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา ชีวิตินฺทฺริยนฺติ. ชีวิตินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว ชีวิตินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น ชีวิตินฺทฺริยํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา สุขินฺทฺริยนฺติ. สุขินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว สุขินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น สุขินฺทฺริยํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา ทุกฺขินฺทฺริยนฺติ. ทุกฺขินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว ทุกฺขินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น ทุกฺขินฺทฺริยํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา โสมนสฺสินฺทฺริยนฺติ. โสมนสฺสินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น โสมนสฺสินฺทฺริยํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา โทมนสฺสินฺทฺริยนฺติ. โทมนสฺสินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น โทมนสฺสินฺทฺริยํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา อุเปกฺขินฺทฺริยนฺติ. อุเปกฺขินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อุเปกฺขินฺทฺริยํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา สทฺธินฺทฺริยนฺติ. สทฺธินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว สทฺธินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น สทฺธินฺทฺริยํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา วีริยินฺทฺริยนฺติ. วีริยินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว วีริยินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น วีริยินฺทฺริยํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา สตินฺทฺริยนฺติ. สตินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว สตินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น สตินฺทฺริยํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา สมาธินฺทฺริยนฺติ. สมาธินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว สมาธินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น สมาธินฺทฺริยํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา ปญฺญินฺทฺริยนฺติ. ปญฺญินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว ปญฺญินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น ปญฺญินฺทฺริยํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยนฺติ. อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา อญฺญินฺทฺริยนฺติ. อญฺญินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญินฺทฺริยํ.

จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๔๓] โสตํ อินฺทฺริยนฺติ. ยํ[๑] โสตํ อินฺทฺริยํ, ตํ โสตญฺเจว อินฺทฺริยญฺจ. อวเสสํ โสตํ น อินฺทฺริยํ.[๑] อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. จกฺขุนฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ

โสตํ อินฺทฺริยนฺติ. ยํ โสตํ อินฺทฺริยํ, ตํ โสตญฺเจว อินฺทฺริยญฺจ. อวเสสํ โสตํ น อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๔๔] ฆานํ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. จกฺขุนฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ

ฆานํ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๔๕] ชิวฺหา อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. จกฺขุนฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ

ชิวฺหา อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑-๑] อิ. อามนฺตา, เอวมุปริปิ.

[๑๔๖] กาโย อินฺทฺริยนฺติ. โย[๑] กาโย อินฺทฺริยำ, โส กาโย เจว อินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา กาโย น อินฺทฺริยำ.[๑] อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. จกฺขุนฺทฺริยำ อินฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยำ ฯเปฯ

กาโย อินฺทฺริยนฺติ. โย กาโย อินฺทฺริยำ, โส กาโย เจว อินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา กาโย น อินฺทฺริยำ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยำ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยำ.

[๑๔๗] มโน อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. จกฺขุนฺทฺริยำ อินฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยำ ฯเปฯ

มโน อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยำ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยำ.

[๑๔๘] อิตฺถี อินฺทฺริยนฺติ. โน. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. จกฺขุนฺทฺริยำ อินฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยำ ฯเปฯ

อิตฺถี อินฺทฺริยนฺติ. โน. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยำ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยำ.

[๑-๑] อิ. อามนฺตา, เอวมุปริปิ.

[๑๔๙] ปุริโส อินฺทฺริยนฺติ. โน. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. จกฺขุนฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ

ปุริโส อินฺทฺริยนฺติ. โน. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๕๐] ชีวิตํ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. จกฺขุนฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ

ชีวิตํ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๕๑] สุขํ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. จกฺขุนฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ

สุขํ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๕๒] ทุกฺขํ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๑๕๓] โสมนสฺสํ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๑๕๔] โทมนสฺสํ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๑๕๕] อุเปกฺขา อินฺทฺริยนฺติ. ยา อุเปกฺขา อินฺทฺริยํ, สา อุเปกฺขา เจว อินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อุเปกฺขา น อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา

จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. จกฺขุนฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ

อุเปกฺขา อินฺทฺริยนฺติ. ยา อุเปกฺขา อินฺทฺริยํ, สา อุเปกฺขา เจว อินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อุเปกฺขา น อินฺทฺริยํ. อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๕๖] สทฺธา อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๑๕๗] วีริยํ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๑๕๘] สติ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๑๕๙] สมาธิ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๑๖๐] ปญฺญา อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๑๖๑] อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๑๖๒] อญฺญํ อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. จกฺขุนฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ อินฺทฺริยา อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยํ.

[๑๖๓] อญฺญาตาวี อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. จกฺขุนฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว จกฺขุนฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ

อญฺญาตาวี อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. อินฺทฺริยา อญฺญินฺทฺริยนฺติ. อญฺญินฺทฺริยํ อินฺทฺริยญฺเจว อญฺญินฺทฺริยญฺจ. อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญินฺทฺริยํ.

ปจฺจนีกํ

[๑๖๔] น จกฺขุ น อินฺทฺริยนฺติ. จกฺขุํ ฯเปฯ อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุ อินฺทฺริยา. จกฺขุญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปฯ อวเสสา น เจว จกฺขุ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น โสตินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

น จกฺขุ น อินฺทฺริยนฺติ. จกฺขุํ ฯเปฯ อวเสสา อินฺทฺริยา น จกฺขุ อินฺทฺริยา. จกฺขุญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปฯ อวเสสา น เจว จกฺขุ น จ อินฺทฺริยา น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๖๕] น โสตํ น อินฺทฺริยนฺติ. โสตํ ฯเปฯ อวเสสา อินฺทฺริยา น โสตํ อินฺทฺริยา. โสตญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปฯ อวเสสา น เจว โสตํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น โสตํ น อินฺทฺริยนฺติ. โสตํ ฯเปฯ อวเสสา อินฺทฺริยา น โสตํ อินฺทฺริยา. โสตญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปฯ อวเสสา น เจว โสตํ น จ อินฺทฺริยา.

น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๖๖] น ฆานํ น อินฺทฺริยนฺติ. ฆานํ ฯเปฯ อวเสสา อินฺทฺริยา น ฆานํ อินฺทฺริยา. ฆานญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปฯ อวเสสา น เจว ฆานํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น ฆานำ น อินฺทฺริยนฺติ. ฆานำ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น ฆานำ อินฺทฺริยา. ฆานญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว ฆานำ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๖๗] น ชิวฺหา น อินฺทฺริยนฺติ. ชิวฺหำ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น ชิวฺหา อินฺทฺริยา. ชิวฺหญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว ชิวฺหา น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น ชิวฺหา น อินฺทฺริยนฺติ. ชิวฺหำ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น ชิวฺหา อินฺทฺริยา. ชิวฺหญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว ชิวฺหา น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๖๘] น กาโย น อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น กาโย น อินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๖๙] น มโน น อินฺทฺริยนฺติ. มนำ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น มโน อินฺทฺริยา. มนญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว มโน น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น มโน น อินฺทฺริยนฺติ. มนำ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น มโน อินฺทฺริยา. มนญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว มโน น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๗๐] น อิตฺถี น อินฺทฺริยนฺติ. อิตฺถึ ฯเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น อิตฺถี อินฺทฺริยา. อิตฺถิญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปตฺวา อวเสสา น เจว อิตฺถี น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น อิตฺถี น อินฺทฺริยนฺติ. อิตฺถึ ฯเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น อิตฺถี อินฺทฺริยา. อิตฺถิญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปตฺวา อวเสสา น เจว อิตฺถี น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๗๑] น ปุริโส น อินฺทฺริยนฺติ. ปุริสํ ฯเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น ปุริโส อินฺทฺริยา. ปุริสญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปตฺวา อวเสสา น เจว ปุริโส น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น ปุริโส น อินฺทฺริยนฺติ. ปุริสํ ฯเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น ปุริโส อินฺทฺริยา. ปุริสญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปตฺวา อวเสสา น เจว ปุริโส น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๗๒] น ชีวิตํ น อินฺทฺริยนฺติ. ชีวิตํ ฯเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น ชีวิตํ อินฺทฺริยา. ชีวิตญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปตฺวา อวเสสา น เจว ชีวิตํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น ชีวิตํ น อินฺทฺริยนฺติ. ชีวิตํ ฯเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น ชีวิตํ อินฺทฺริยา. ชีวิตญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปตฺวา อวเสสา น เจว ชีวิตํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๗๓] น สุขํ น อินฺทฺริยนฺติ. สุขํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น สุขํ อินฺทฺริยา. สุขญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว สุขํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น สุขํ น อินฺทฺริยนฺติ. สุขํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น สุขํ อินฺทฺริยา. สุขญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว สุขํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๗๔] น ทุกฺขํ น อินฺทฺริยนฺติ. ทุกฺขํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น ทุกฺขํ อินฺทฺริยา. ทุกฺขญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว ทุกฺขํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น ทุกฺขํ น อินฺทฺริยนฺติ. ทุกฺขํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น ทุกฺขํ อินฺทฺริยา. ทุกฺขญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว ทุกฺขํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๗๕] น โสมนสฺสํ น อินฺทฺริยนฺติ. โสมนสฺสํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น โสมนสฺสํ อินฺทฺริยา. โสมนสฺสญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว โสมนสฺสํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น โสมนสฺสํ น อินฺทฺริยนฺติ. โสมนสฺสํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น โสมนสฺสํ อินฺทฺริยา. โสมนสฺสญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว โสมนสฺสํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๗๖] น โทมนสฺสํ น อินฺทฺริยนฺติ. โทมนสฺสํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น โทมนสฺสํ อินฺทฺริยา. โทมนสฺสญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว โทมนสฺสํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น โทมนสฺสํ น อินฺทฺริยนฺติ. โทมนสฺสํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น โทมนสฺสํ อินฺทฺริยา. โทมนสฺสญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว โทมนสฺสํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๗๗] น อุเปกฺขา น อินฺทฺริยนฺติ. อุเปกฺขํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น อุเปกฺขา อินฺทฺริยา. อุเปกฺขญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว อุเปกฺขา น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น อุเปกฺขา น อินฺทฺริยนฺติ. อุเปกฺขํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น อุเปกฺขา อินฺทฺริยา. อุเปกฺขญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว อุเปกฺขา น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๗๘] น สทฺธา น อินฺทฺริยนฺติ. สทฺธํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น สทฺธา อินฺทฺริยา. สทฺธญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว สทฺธา น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น สทฺธา น อินฺทฺริยนฺติ. สทฺธํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น สทฺธา อินฺทฺริยา. สทฺธญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว สทฺธา น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๗๙] น วีริยํ น อินฺทฺริยนฺติ. วีริยํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น วีริยํ อินฺทฺริยา. วีริยญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว วีริยํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น วีริยํ น อินฺทฺริยนฺติ. วีริยํ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น วีริยํ อินฺทฺริยา. วีริยญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว วีริยํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๘๐] น สติ น อินฺทฺริยนฺติ. สตึ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น สติ อินฺทฺริยา. สติญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว สติ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น สติ น อินฺทฺริยนฺติ. สตึ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น สติ อินฺทฺริยา. สติญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว สติ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๘๑] น สมาธิ น อินฺทฺริยนฺติ. สมาธึ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น สมาธิ อินฺทฺริยา. สมาธิญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว สมาธิ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น สมาธิ น อินฺทฺริยนฺติ. สมาธึ จเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น สมาธิ อินฺทฺริยา. สมาธิญฺจ อินฺทฺริเย จ จเปตฺวา อวเสสา น เจว สมาธิ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๘๒] น ปญฺญา น อินฺทฺริยนฺติ. ปญฺญํ ฯเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น ปญฺญา อินฺทฺริยา. ปญฺญญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปตฺวา อวเสสา น เจว ปญฺญา น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น ปญฺญา น อินฺทฺริยนฺติ. ปญฺญํ ฯเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น ปญฺญา อินฺทฺริยา. ปญฺญญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปตฺวา อวเสสา น เจว ปญฺญา น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๘๓] น อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ น อินฺทฺริยนฺติ. อนญฺญาตญฺญสฺสามีตี ฯเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ อินฺทฺริยา. อนญฺญาตญฺญสฺสามีติญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปตฺวา อวเสสา น เจว อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ น อินฺทฺริยนฺติ. อนญฺญาตญฺญสฺสามีตี ฯเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ อินฺทฺริยา. อนญฺญาตญฺญสฺสามีติญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปตฺวา อวเสสา น เจว อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๘๔] น อญฺญํ น อินฺทฺริยนฺติ. อญฺญํ ฯเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญํ อินฺทฺริยา. อญฺญญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปตฺวา อวเสสา น เจว อญฺญํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น อญฺญํ น อินฺทฺริยนฺติ. อญฺญํ ฯเปตฺวา อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญํ อินฺทฺริยา. อญฺญญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปตฺวา อวเสสา น เจว

อญฺญํ น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

[๑๘๕] น อญฺญาตาวี น อินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวึ ฯเปฯ อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี อินฺทฺริยา. อญฺญาตาวิญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปฯ อวเสสา น เจว อญฺญาตาวี น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา ฯเปฯ

น อญฺญาตาวี น อินฺทฺริยนฺติ. อญฺญาตาวึ ฯเปฯ อวเสสา อินฺทฺริยา น อญฺญาตาวี อินฺทฺริยา. อญฺญาตาวิญฺจ อินฺทฺริเย จ ฯเปฯ อวเสสา น เจว อญฺญาตาวี น จ อินฺทฺริยา. น อินฺทฺริยา น อญฺญินฺทฺริยนฺติ. อามนฺตา.

ปณฺณตฺตินิทฺเทสวาโร.

๒. ปวตฺติ ๑. อุปฺปาทวาโร

๑. ปจฺจุปฺปนฺนวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๑๘๖] ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สจกฺขุกานํ อโสตกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ สโสตกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สโสตกานํ อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สโสตกานํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ โสตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สจกฺขุกานํ อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สฆานกานํ อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สจกฺขุกานํ น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา

ปน อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อิตฺถีนํ อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ โน จ ตาสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สจกฺขุกานํ น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ปุริสานํ อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สจกฺขุกานํ วินา โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สจกฺขุกานํ วินา อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อุเปกฺขาย อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สจกฺขุกานํ อเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สเหตุกานํ อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สจกฺขุกานํ ญาณวิปฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ ญาณสมฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ญาณสมฺปยุตฺตานํ อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ญาณสมฺปยุตฺตานํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สจิตฺตกานํ อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกं)

[๑๘๗] ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สฆานกานํ น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อิตฺถีนํ อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สฆานกานํ น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ปุริสานํ อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานํ สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ

อุปฺปชฺชตีติ. อฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สฆานกานำ วินา โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานำ โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. โสมนสฺเสน อฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน สฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สฆานกานำ วินา อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานำ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. อุเปกฺขาย อฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย สฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สฆานกานำ อเหตุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานำ สเหตุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สเหตุกานำ อฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานำ สฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สฆานกานำ ญาณวิปฺปยุตฺตานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ปญฺญินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานำ ญาณสมฺปยุตฺตานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ปญฺญินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. ญาณสมฺปยุตฺตานำ อฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ปญฺญินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. ญาณสมฺปยุตฺตานำ สฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สจิตฺตกานำ อฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ฆานินฺทฺริยมูลกำ)

[๑๘๘] ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. โน. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. โน.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. น อิตฺถึ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ,

โน จ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อิตฺถีนํ วินา โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. โสมนสฺเสน น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อิตฺถีนํ วินา อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อุเปกฺขาย น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อิตฺถีนํ อเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สเหตุกานํ น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ

อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อิตฺถีนํ ฌาณวิปฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ ฌาณสมฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ฌาณสมฺปยุตฺตานํ น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ฌาณสมฺปยุตฺตานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สจิตฺตกานํ น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (อิตฺถินฺทฺริย-มูลกं)

[๑๘๙] ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ปุริสานํ วินา โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานํ โสมนสฺเสน

อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. โสมนสฺเสน น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ปุริสานํ วินา อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานํ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อุเปกฺขาย น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ปุริสานํ อเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานํ สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สเหตุกานํ น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ปุริสานํ ญาณวิปฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานํ ญาณสมฺปยุตฺตานํ

อุปฺปชฺชนฺตานำ เตสำ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปณฺฑินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ปณฺฑินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. ฌาณสมฺปยุตฺตานำ น ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ปณฺฑินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. ฌาณสมฺปยุตฺตานำ ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ปณฺฑินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สจิตฺตกานำ น ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ปุริสินฺทฺริยมูลกำ)

[๑๙๐] ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. วินา โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต โสมนสฺส-วิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. วินา อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ

อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ญาณวิปฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ญาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ญาณสมฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ญาณสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อจิตฺตกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจิตฺตกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกํ)

[๑๙๑] ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. โน. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. โน.

ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. โสมนสฺเสน[๑] อเหตุกานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ,[๑] ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺต-สทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺตสทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. สเหตุกานํ วินา โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺต-โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตโสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. โสมนสฺเสน ญาณวิปฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต โสมนสฺส-สมฺปยุตฺตญาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ปญฺญินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน ญาณสมฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺตญาณ-สมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ปญฺญินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. ญาณสมฺปยุตฺตานํ วินา โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ญาณสมฺปยุตฺตโสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ปญฺญินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. ญาณสมฺปยุตฺตานํ โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต

---

[๑] สฺยา. โปตฺถเกสุ ทิสฺสติ. ฉ., เท. น ทิสฺสติ.

ฌาณสมฺปยุตฺตโสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สจิตฺตกานํ วินา โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

[๑๙๒] ยสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อุเปกฺขาย อเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขา-สมฺปยุตฺตสทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตสทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺ-ขเณ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สเหตุกานํ วินา อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺต-อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานํ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตอุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อุเปกฺขาย ฌาณวิปฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺต-ฌาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ,

โน จ เตสं ปญฺญินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย ญาณสมฺปยุตฺตานं อุปฺปชฺชนฺตานं, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตญาณสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ปญฺญินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. ญาณสมฺปยุตฺตานं วินา อุเปกฺขาย อุปฺปชฺชนฺตานं, ปวตฺเต ญาณสมฺปยุตฺตอุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ปญฺญินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. ญาณสมฺปยุตฺตานं อุเปกฺขาย อุปฺปชฺชนฺตานं, ปวตฺเต ญาณสมฺปยุตฺตอุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. สจิตฺตกานं วินา อุเปกฺขาย อุปฺปชฺชนฺตานं, ปวตฺเต อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย อุปฺปชฺชนฺตานं, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกं)

[๑๙๓] ยสฺส สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. สเหตุกานं ญาณวิปฺปยุตฺตานं อุปฺปชฺชนฺตานं, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตญาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ปญฺญินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานं ญาณสมฺปยุตฺตานं อุปฺปชฺชนฺตานं, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตญาณ-สมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ปญฺญินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สจิตฺตกานํ อเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (สทฺธินฺทฺริยมูลกํ)

[๑๙๔] ยสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สจิตฺตกานํ ญาณวิปฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ญาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ญาณสมฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ญาณสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกํ)

อนุโลมโอกาโส

[๑๙๕] ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. รูปาวจเร ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยตฺถ วา ปน ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. รูปาวจเร ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยตฺถ วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อสญฺญสตฺเต อรูเป ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปญฺจโวกาเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อรูเป ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปญฺจโวกาเร ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ[๑] มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อรูเป ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปญฺจโวกาเร ตตฺถ

---

[๑] สฺยา. น ทิสฺสติ.

มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

[๑๙๖] ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. รูปาวจเร ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ

อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ฆานินฺทฺริยมูลกं)

[๑๙๗] ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๑๙๘] ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. รูปาวจเร ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยं ฯเปฯ มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร

ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ปุริสินฺทฺริยมูลกํ)

[๑๙๙] ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. จตุโวกาเร, ปญฺจโวกาเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. จตุโวกาเร, ปญฺจโวกาเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๐๐] ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๐๑] ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๐๒] ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ปญฺญินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (สทฺธินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๐๓] ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกำ)

อนุโลมปุคฺคลโลกาโส

[๒๐๔] ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สจกฺขุกานำ อโสตกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานำ สโสตกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สโสตกานำ อจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ โสตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สโสตกานำ สจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ โสตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สจกฺขุกานำ อฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ.

สจกฺขุกานํ สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สฆานกานํ อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สจกฺขุกานํ น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อิตฺถีนํ อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สจกฺขุกานํ น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ปุริสานํ อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สจกฺขุกานำ วินา โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานำ โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ.

สจกฺขุกานำ วินา อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานำ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. อุเปกฺขาย อจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย สจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สจกฺขุกานำ อเหตุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ

จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สเหตุกานํ อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สจกฺขุกานํ ญาณวิปฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ ญาณสมฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ญาณสมฺปยุตฺตานํ อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ญาณสมฺปยุตฺตานํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สจิตฺตกานํ อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

[๒๐๕] ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สฆานกานำ น อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานำ อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. อิตฺถีนำ อฆานกานำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนำ สฆานกานำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สฆานกานำ น ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานำ ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. ปุริสานำ อฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานำ สฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. อฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สฆานกานํ วินา โสมนสฺเสน อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ โสมนสฺเสน อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. โสมนสฺเสน อฆานกานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน สฆานกานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สฆานกานํ วินา อุเปกฺขาย อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ อุเปกฺขาย อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อุเปกฺขาย อฆานกานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย สฆานกานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สฆานกานํ อเหตุกานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ สเหตุกานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ

อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สเหตุกานำ อฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานำ สฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สฆานกานำ ญาณวิปฺปยุตฺตานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานำ ญาณสมฺปยุตฺตานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. ญาณสมฺปยุตฺตานำ อฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. ญาณสมฺปยุตฺตานำ สฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สจิตฺตกานำ อฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ฆานินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๐๖] ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. โน. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. โน.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ,

ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อิตฺถีนํ วินา โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. โสมนสฺเสน น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อิตฺถีนํ วินา อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อุเปกฺขาย น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อิตฺถีนํ อเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ

อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สเหตุกานํ น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อิตฺถีนํ ญาณวิปฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ ญาณสมฺปยุตฺตานํ อุปฺปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ญาณสมฺปยุตฺตานํ น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ญาณสมฺปยุตฺตานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สจิตฺตกานํ น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (อิตฺถินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๐๗] ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ

อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ปุริสานํ วินา โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานํ โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. โสมนสฺเสน น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ปุริสานํ วินา อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานํ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อุเปกฺขาย น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ปุริสานํ อเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ

อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานำ สเหตุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สเหตุกานำ น ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานำ ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. ปุริสานำ ญาณวิปฺปยุตฺตานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานำ ญาณสมฺปยุตฺตานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. ญาณสมฺปยุตฺตานำ น ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. ญาณสมฺปยุตฺตานำ ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สจิตฺตกานำ น ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ปุริสินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๐๘] ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. วินา โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต

โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. วินา อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ญาณวิปฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ญาณวิปฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ญาณสมฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ,

ปวตฺเต ฌาณสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อจิตฺตกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สจิตฺตกานำ อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๐๙] ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. โน. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. โน.

ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺตสทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺตสทฺธา-สมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สเหตุกานำ วินา โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตโสมนสฺสวิปฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตโสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปณฺณินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. โสมนสฺเสน ฌาณวิปฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺตฌาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปณฺณินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน ฌาณสมฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺต-ฌาณสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปณฺณินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปณฺณินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ฌาณสมฺปยุตฺตานํ วินา โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ฌาณสมฺปยุตฺตโสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ปณฺณินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ฌาณสมฺปยุตฺตานํ โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ฌาณสมฺปยุตฺต-โสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ปณฺณินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สจิตฺตกานํ วินา โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๑๐] ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อุเปกฺขาย อเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตสทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ

อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย สเหตุกานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺต-สทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สเหตุกานํ วินา อุเปกฺขาย อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตอุเปกฺขาวิปฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานํ อุเปกฺขาย อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตอุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อุเปกฺขาย ญาณวิปฺปยุตฺตานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตญาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย ญาณสมฺปยุตฺตานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขา-สมฺปยุตฺตญาณสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ญาณสมฺปยุตฺตานํ วินา อุเปกฺขาย อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ญาณ-สมฺปยุตฺตอุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ญาณสมฺปยุตฺตานํ อุเปกฺขาย อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ญาณสมฺปยุตฺต-อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยํ

อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สจิตฺตกานํ วินา อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๑๑] ยสฺส ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สเหตุกานํ ญาณวิปฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตญาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานํ ญาณสมฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺต-ญาณสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สจิตฺตกานํ อเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (สทฺธินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๑๒] ยสฺส ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ

อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สจิตฺตกานํ ฌาณวิปฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ฌาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ฌาณสมฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ฌาณสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกํ)

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๒๑๓] ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อจกฺขุกานํ สโสตกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสं จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं โสตินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสं จวนฺตานं, อจกฺขุกานं อโสตกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน โสตินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. อโสตกานं สจกฺขุกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं โสตินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं จกฺขุนฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสं จวนฺตานं, อโสตกานं อจกฺขุกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं โสตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. อจกฺขุกานं สฆานกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं จกฺขุนฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสं จวนฺตานं, อจกฺขุกานं อฆานกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. อฆานกานं สจกฺขุกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं จกฺขุนฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสं จวนฺตานं,

อฆานกานำ อจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อจกฺขุกานำ อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสำ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อจกฺขุกานำ น อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. น อิตฺถีนำ สจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, น อิตฺถีนำ อจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อจกฺขุกานำ ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อจกฺขุกานำ น ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. น ปุริสานำ สจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, น ปุริสานำ อจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, เตสำ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา โสมนสฺเสน สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, วินา โสมนสฺเสน อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อจกฺขุกานํ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ วินา อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา อุเปกฺขาย สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, วินา อุเปกฺขาย อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อจกฺขุกานํ สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ อเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อเหตุกานํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อเหตุกานํ อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ

จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อจกฺขุกานํ ฌาณสมฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ ฌาณวิปฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ฌาณวิปฺปยุตฺตานํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ ฌาณวิปฺปยุตฺตานํ อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อจกฺขุกานํ สจิตฺตกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจิตฺตกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

[๒๑๔] ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อฆานกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อฆานกานํ น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. น อิตฺถีนํ สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ

ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อฆานกานำ ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อฆานกานำ น ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. น ปุริสานำ สฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, น ปุริสานำ อฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, เตสำ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อฆานกานำ โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อฆานกานำ วินา โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา โสมนสฺเสน สฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, วินา โสมนสฺเสน อฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อฆานกานํ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อฆานกานํ วินา อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา อุเปกฺขาย สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, วินา อุเปกฺขาย อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อฆานกานํ สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อฆานกานํ อเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อเหตุกานํ สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อเหตุกานํ อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อฆานกานํ ญาณสมฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อฆานกานํ ญาณวิปฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส

วา ปน ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ฌาณวิปฺปยุตฺตานํ สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ฌาณวิปฺปยุตฺตานํ อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อฆานกานํ สจิตฺตกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจิตฺตกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (ฆานินฺทฺริยมูลกं)

[๒๑๕] ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น ปุริสานํ น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, เตสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. น อิตฺถีนํ โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ วินา โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา โสมนสฺเสน อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, วินา โสมนสฺเสน น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. น อิตฺถีนํ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ วินา อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา อุเปกฺขาย อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, วินา อุเปกฺขาย น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. น อิตฺถีนํ สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ อเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน

สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. อเหตุกานं อิตฺถีนं อุปปชฺชนฺตีนं ตาสं สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสं อิตฺถินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสं จวนฺตานं, อเหตุกานं น อิตฺถีนं อุปปชฺชนฺตานं เตสं สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. น อิตฺถีนं ฌาณสมฺปยุตฺตานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं อิตฺถินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ปญฺญินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสं จวนฺตานं, น อิตฺถีนं ฌาณวิปฺปยุตฺตานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ปญฺญินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. ฌาณวิปฺปยุตฺตานं อิตฺถีนं อุปปชฺชนฺตีนं ตาสं ปญฺญินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสं อิตฺถินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสं จวนฺตานं, ฌาณวิปฺปยุตฺตานं น อิตฺถีนं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. น อิตฺถีนं สจิตฺตกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं อิตฺถินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสं จวนฺตานं, อจิตฺตกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (อิตฺถินฺทฺริยมูลกं)

[๒๑๖] ยสฺส ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. น ปุริสานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ชีวิตินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสं จวนฺตานं, เตสं ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. น ปุริสานํ โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น ปุริสานํ วินา โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา โสมนสฺเสน ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, วินา โสมนสฺเสน น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. น ปุริสานํ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น ปุริสานํ วินา อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา อุเปกฺขาย ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, วินา อุเปกฺขาย น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. น ปุริสานํ สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น

ปุริสานำ อเหตุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อเหตุกานำ ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อเหตุกานำ น ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. น ปุริสานำ ญาณสมฺปยุตฺตานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, น ปุริสานำ ญาณวิปฺปยุตฺตานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. ญาณวิปฺปยุตฺตานำ ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, ญาณวิปฺปยุตฺตานำ น ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. น ปุริสานำ สจิตฺตกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อจิตฺตกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (ปุริสินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๑๗] ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา โสมนสฺเสน

อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ญาณวิปฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ญาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อจิตฺตกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสำ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๑๘] ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺส-วิปฺปยุตฺตอุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตโสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา โสมนสฺเสน สเหตุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต โสมนสฺส-วิปฺปยุตฺตสทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตสทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ

สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปวตฺเต สทฺธาวิปฺปยุตฺต-โสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, สทฺธาวิปฺปยุตฺตโสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา โสมนสฺเสน ญาณสมฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต โสมนสฺส-วิปฺปยุตฺตญาณสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตญาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ญาณวิปฺปยุตฺตานํ โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ญาณวิปฺปยุตฺตโสมนสฺสสมฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, ญาณวิปฺปยุตฺตโสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา โสมนสฺเสน สจิตฺตกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส

ภงฺคกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๑๙] ยสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา อุเปกฺขาย สเหตุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตสทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตสทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อเหตุกานำ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต สทฺธาวิปฺปยุตฺตอุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, สทฺธาวิปฺปยุตฺตอุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา อุเปกฺขาย ญาณสมฺปยุตฺตานำ อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตญาณสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตญาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ.

ฌาณวิปฺปยุตฺตานํ อุเปกฺขาย อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ฌาณวิปฺปยุตฺต-อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, ฌาณวิปฺปยุตฺตอุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา อุเปกฺขาย สจิตฺตกานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๒๐] ยสฺส สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ฌาณวิปฺปยุตฺตานํ สเหตุกานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ฌาณวิปฺปยุตฺตสทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, ฌาณวิปฺปยุตฺตสทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อเหตุกานํ สจิตฺตกานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ

น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (สทฺธินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๒๑] ยสฺส ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. ญาณวิปฺปยุตฺตานำ สจิตฺตกานำ อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต ญาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกำ)

ปจฺจนีกโอกาโส

[๒๒๒] ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ โสตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน โสตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. รูปาวจเร ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. อสญฺญสตฺเต, อรูเป ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. รูปาวจเร ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ.

อสญฺญสตฺเต, อรูเป ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อุปฺปชฺชติ. ยตฺถ วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. นตฺถิ.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อรูเป ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยตฺถ วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อรูเป ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

[๒๒๓] ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อุปฺปชฺชติ. ยตฺถ วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. นตฺถิ.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. รูปาวจเร ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. อสญฺญสตฺเต, อรูเป ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยตฺถ วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (ฆานินฺทฺริยมูลกं)

[๒๒๔] ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา ฯเปฯ.

[๒๒๕] ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อุปฺปชฺชติ. ยตฺถ วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. นตฺถิ.

ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. รูปาวจเร ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ

โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. อสญฺญสตฺเต, อรูเป ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยตฺถ วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (ปุริสินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๒๖] ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. นตฺถิ. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อุปฺปชฺชติ.

ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. นตฺถิ. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อุปฺปชฺชติ. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๒๗] ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกं)

[๒๒๘] ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกं)

[๒๒๙] ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (สทฺธินฺทฺริยมูลกं)

[๒๓๐] ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกं)

ปจฺจนีกปุคฺคลกาโส

[๒๓๑] ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อจกฺขุกานํ สโสตกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ อโสตกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อโสตกานํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ

น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อโสตกานํ อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อจกฺขุกานํ สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อฆานกานํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อฆานกานํ อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อจกฺขุกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. น อิตฺถีนํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อจกฺขุกานํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ

จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. น ปุริสานํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น ปุริสานํ อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา โสมนสฺเสน สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, วินา โสมนสฺเสน อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อจกฺขุกานํ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ วินา อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ

น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา อุเปกฺขาย สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, วินา อุเปกฺขาย อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อจกฺขุกานํ สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ อเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อเหตุกานํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อเหตุกานํ อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อจกฺขุกานํ ฌาณสมฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ ฌาณวิปฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ฌาณวิปฺปยุตฺตานํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ฌาณวิปฺปยุตฺตานํ อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ

จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อจกฺขุกานำ สจิตฺตกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อจิตฺตกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกำ)

[๒๓๒] ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อฆานกานำ อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อฆานกานำ น อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. น อิตฺถีนำ สฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, น อิตฺถีนำ อฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อฆานกานำ ปุริสานำ[๑] อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อฆานกานำ น ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น

---

[๑] ฉ., เท. อยำ ปาโฐ ทิสฺสติ. สฺยา. น ทิสฺสติ.

อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. น ปุริสานํ สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น ปุริสานํ อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อฆานกานํ โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อฆานกานํ วินา โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา โสมนสฺเสน สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, วินา โสมนสฺเสน อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อฆานกานํ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ

ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อฆานกานำ วินา อุเปกฺขาย อุปฺปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา อุเปกฺขาย สฆานกานำ อุปฺปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, วินา อุเปกฺขาย อฆานกานำ อุปฺปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อฆานกานำ สเหตุกานำ อุปฺปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อฆานกานำ อเหตุกานำ อุปฺปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อเหตุกานำ สฆานกานำ อุปฺปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อเหตุกานำ อฆานกานำ อุปฺปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อฆานกานำ ญาณสมฺปยุตฺตานำ อุปฺปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ อฆานกานำ ญาณวิปฺปยุตฺตานำ อุปฺปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส

ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ฌาณวิปฺปยุตฺตานํ สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ฌาณวิปฺปยุตฺตานํ อฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อฆานกานำ สจิตฺตกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อจิตฺตกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (ฆานินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๓๓] ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, น อิตฺถีนำ น ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, น ปุริสานำ น อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. น อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ

จวนฺตานำ, เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. น อิตฺถีนำ โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, น อิตฺถีนำ วินา โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา โสมนสฺเสน อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, วินา โสมนสฺเสน น อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. น อิตฺถีนำ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, น อิตฺถีนำ วินา อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา อุเปกฺขาย อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, วินา อุเปกฺขาย น อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. น อิตฺถีนํ สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ อเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อเหตุกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อเหตุกานํ น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. น อิตฺถีนํ ฌาณสมฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ ฌาณวิปฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ฌาณวิปฺปยุตฺตานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ฌาณวิปฺปยุตฺตานํ น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. น อิตฺถีนํ สจิตฺตกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจิตฺตกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา

ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (อิตฺถินฺทฺริยมูลกं)

[๒๓๔] ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. น ปุริสานํ โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น ปุริสานํ วินา โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา โสมนสฺเสน ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, วินา โสมนสฺเสน น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. น ปุริสานํ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น ปุริสานํ วินา อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ,

ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา อุเปกฺขาย ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, วินา อุเปกฺขาย น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. น ปุริสานํ สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น ปุริสานํ อเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อเหตุกานํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อเหตุกานํ น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. น ปุริสานํ ญาณสมฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น ปุริสานํ ญาณวิปฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ญาณวิปฺปยุตฺตานํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ญาณวิปฺปยุตฺตานํ น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. น ปุริสานं สจิตฺตกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ตตฺถ มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสं จวนฺตานं, อจิตฺตกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (ปุริสินฺทฺริยมูลกं)

[๒๓๕] ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. วินา โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานं, ปวตฺเต โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสं จวนฺตานं, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. วินา อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานं, ปวตฺเต อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสं จวนฺตานं, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น

อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ญาณวิปฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ญาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อจิตฺตกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๓๖] ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตอุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น

อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตโสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา โสมนสฺเสน สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตสทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตสทฺธา-วิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปวตฺเต สทฺธาวิปฺปยุตฺตโสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, สทฺธาวิปฺปยุตฺตโสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา โสมนสฺเสน ญาณสมฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตญาณสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ

ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตญาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ญาณวิปฺปยุตฺตานํ โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ญาณวิปฺปยุตฺตโสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, ญาณวิปฺปยุตฺตโสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา โสมนสฺเสน สจิตฺตกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๓๗] ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. วินา อุเปกฺขาย สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตสทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตสทฺธา-วิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ

อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. อเหตุกานํ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาวิปฺปยุตฺตอุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสं จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, สทฺธาวิปฺปยุตฺตอุเปกฺขา-วิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. วินา อุเปกฺขาย ญาณสมฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตญาณสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสं จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตญาณ-วิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสं ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. ญาณวิปฺปยุตฺตานํ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ญาณวิปฺปยุตฺตอุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสं จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, ญาณวิปฺปยุตฺตอุเปกฺขา-วิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสं ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. วินา อุเปกฺขาย สจิตฺตกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น

อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๓๘] ยสฺส ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ญาณวิปฺปยุตฺตานํ สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ญาณวิปฺปยุตฺต-สทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, ญาณวิปฺปยุตฺตสทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อเหตุกานํ สจิตฺตกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (สทฺธินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๓๙] ยสฺส ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ญาณวิปฺปยุตฺตานํ สจิตฺตกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ญาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ

น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปญฺจินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺจินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (ปญฺจินฺทฺริยมูลกำ)

๒. อตีตวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๒๔๐] ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

[๒๔๑] ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ ฯเปฯ อิตฺถินฺทฺริยํ... ปุริสินฺทฺริยํ... ชีวิตินฺทฺริยํ... โสมนสฺสินฺทฺริยํ... อุเปกฺขินฺทฺริยํ... สทฺธินฺทฺริยํ... ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

อนุโลมโอกาโส

[๒๔๒] ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจเร ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจเร ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยตฺถ วา ปน ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจเร ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจเร ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยตฺถ วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อสญฺญสตฺเต อรูเป ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. ปญฺจโวกาเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อรูเป ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. ปญฺจโวกาเร ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อรูเป ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. ปญฺจโวกาเร ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกำ)

[๒๔๓] ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจเร ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจเร ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจเร ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจเร ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจเร ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. (ฆานินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๔๔] ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๒๔๕] ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจเร ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจเร ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจเร ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. (ปุริสินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๔๖] ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. จตุโวกาเร, ปญฺจโวกาเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. จตุโวกาเร, ปญฺจโวกาเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๔๗] ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.[๑] (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

---

[๑] อิ. อรูเป ตตฺถ มโนนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ; ปญฺจโวกาเร ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

[๒๔๘] ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๔๙] ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (สทฺธินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๕๐] ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกำ)

อนุโลมปุคฺคโลกาโส

[๒๕๑] ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานำ

เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อสญฺญสตฺตานํ,[๑] อรูปานํ[๑] เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อรูปานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อรูปานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ

[๑-๑] อิ. อรูปานํ อสญฺญสตฺตานํ.

มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกำ)

[๒๔๒] ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.[๑] ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานำ,

---

[๑] สี. เอตฺถ "ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ: ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ อามนฺตาติ.

อรูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. (ฆานินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๕๓] ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๒๕๔] ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. (ปุริสินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๔๕] ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานำ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสำ จตุโวการานำ,[๑] ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ,

---

[๑] อิ. โปตฺถเก น ทิสฺสติ. เอวมุปริปิ.

โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๕๖] ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานํ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานำ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสำ จตุโวการานำ, ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ จ อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๕๗] ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๕๘] ยสฺส ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (สทฺธินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๕๙] ยสฺส ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกำ)

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๒๖๐] ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส โสตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน โสตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

[๒๖๑] ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยํ... ชีวิตินฺทฺริยํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ... อุเปกฺขินฺทฺริยํ... สทฺธินฺทฺริยํ... ปญฺญินฺทฺริยํ... มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ ฯเปฯ

[๒๖๒] ยสฺส ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกำ)

ปจฺจนีกโอกาโส

[๒๖๓] ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ โสตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน โสตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจเร ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. อสญฺญสตฺเต, อรูเป ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจเร ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. อสญฺญสตฺเต, อรูเป ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ. ยตฺถ วา ปน ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อรูเป ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยตฺถ วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อรูเป ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

[๒๖๔] ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ. ยตฺถ วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจเร ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ

ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. อสญฺญสตฺเต, อรูเป ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยตฺถ วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (ฆานินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๖๕] ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๒๖๖] ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ. ยตฺถ วา ปน ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ.

ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจเร ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. อสญฺญสตฺเต, อรูเป ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยตฺถ วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (ปุริสินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๖๗] ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. นตฺถิ. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ.

นตฺถิ. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกं)

[๒๖๘] ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกं)

[๒๖๙] ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกं)

[๒๗๐] ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (สทฺธินฺทฺริยมูลกं)

[๒๗๑] ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกं)

ปจฺจนีกปุคฺคลกาโส

[๒๗๒] ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อรูปานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อรูปานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกำ)

[๒๗๓] ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (ฆานินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๗๔] ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๒๗๕] ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (ปุริสินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๗๖] ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานำ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานำ อุปปตฺติจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานำ อุปปตฺติจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๗๗] ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานำ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน,

เตสๆ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสๆ ตตฺถ มนินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานๆ อุปปชฺชนฺตานๆ, อสญฺญสตฺตานๆ เตสๆ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกๆ)

[๒๗๘] ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยๆ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยๆ ฯเปฯ มนินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกๆ)

[๒๗๙] ยสฺส ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยๆ ฯเปฯ มนินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (สทฺธินฺทฺริยมูลกๆ)

[๒๘๐] ยสฺส ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกๆ)

๓. อนาคตวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๒๘๑] ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยๆ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสตินฺทฺริยๆ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน โสตินฺทฺริยๆ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยๆ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ[๑] จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺส,ติ ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย อรูปี อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ

---

[๑] ฉ., เท. อยํ ปาโฐ ทิสฺสติ, เอวมุปริปิ.

ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย สจกฺขุกา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย สจกฺขุกา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย อรูปี อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย อรูปี อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

[๒๘๒] ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยา อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ เย รูปาวจรๆ, อรูปาวจรๆ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย สฆานกา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรๆ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ

อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย สฆานกา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรํ, อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรํ, อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. (ฆานินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๘๓] ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยา อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน

จ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรํ, อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยา อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยา อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน

อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรำ, อรูปาวจรำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรำ, อรูปาวจรำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ เตสำ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. (อิตฺถินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๘๔] ยสฺส ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรำ, อรูปาวจรำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ

เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรํ, อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรํ อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

อิตเรสं เตสं มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. (ปุริสินฺทฺริยมูลกं)

[๒๘๕] ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตं อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสं ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสं เตสं ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตं อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสं ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสं เตสं ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยं ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยं ฯเปฯ มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกं)

[๒๘๖] ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตं อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสं โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสं เตสं โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ.

ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๘๗] ยสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๘๘] ยสฺส สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (สทฺธินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๘๙] ยสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกํ)

อนุโลมโอกาโส

[๒๙๐] ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจเร ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยตฺถ วา ปน ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจเร ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยตฺถ วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อสญฺญสตฺเต, อรูเป ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อรูเป ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อรูเป ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

[๒๙๑] ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจเร ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. (ฆานินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๙๒] ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

[๑]ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ

---

[๑] ฉ., เท. ฯเปฯ.

อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจเร โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

[๒๙๓] ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจเร ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. (ปุริสินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๙๔] ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. จตุโวกาเร, ปญฺจโวกาเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. จตุโวกาเร, ปญฺจโวกาเร ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกำ)

[๒๙๕] ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๙๖] ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๙๗] ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (สทฺธินฺทฺริยมูลกํ)

[๒๙๘] ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกํ)

อนุโลมปุคฺคโลกาโส

[๒๙๙] ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานำ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานำ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย สจกฺขุกา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย สจกฺขุกา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อรูปานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อรูปานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. (จกฺขุนฺทฺริย-มูลกำ)

[๓๐๐] ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยา อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ

อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย สฆานกา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย สฆานกา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ

อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. (ฆานินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๐๑] ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยา อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยา อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ

โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยา อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. (อิตฺถินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๐๒] ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานำ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ, ยา จ

อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปฺปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตเรสํ กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. (ปุริสินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๐๓] ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อุเปกฺขาสมฺปยุตฺต-ปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ จตุโวการานํ,

ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. จตุโวการานำ, ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๐๔] ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺส-สมฺปยุตฺตปจฺจฺฉิมจิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ จตุโวการานำ, ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺจฺฉิมจิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ จตุโวการานำ, ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ

อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๐๕] ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺต-ปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๐๖] ยสฺส ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (สทฺธินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๐๗] ยสฺส ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกำ)

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๓๐๘] ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน โสตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ เตสำ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานำ, เย จ อรูปำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ[๑] ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานำ, เย จ อรูปำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว

---

[๑] อิ. เตสำ จวนฺตานำ เตสำ, เอวมุปริปิ.

ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภาวิกานํ, เย จ อรูปึ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย อรูปึ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภาวิกานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย สจกฺขุกา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภาวิกานํ, เย จ อรูปึ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย อรูปึ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภาวิกานํ[๑] เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย สจกฺขุกา

---

[๑] อิ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภวิกานํ.

โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं จกฺขุนฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺจิมภวิกานं เตสं อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยं ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยं ฯเปฯ มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย อรูปี อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं จกฺขุนฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺจิมภวิกานं เตสं จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกं)

[๓๐๙] ยสฺส ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อิตฺถินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं อิตฺถินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺจิมภวิกานं, เย จ รูปาวจรๆ อรูปาวจรๆ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยา อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสं ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสं ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺจิมภวิกานं, เย จ รูปาวจรๆ อรูปาวจรๆ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรํ อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺจิมภวิกานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปปชฺชิสฺสติ. ปจฺจิมภวิกานํ, เย จ อรูปึ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย สฆานกา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺจิมภวิกานํ, เย จ อรูปึ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย[๑] รูปาวจรํ อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺจิมภวิกานํ, เย จ โสมนสฺเสน รูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.[๑] ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ,

---

๑-๑ สี., อิ. อามนฺตา.

ตสฺส ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย[๑] สฆานกา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ,[๑] โน จ เตสำ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานำ, เย จ โสมนสฺเสน รูปาวจรำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรำ, อรูปาวจรำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานำ เตสำ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (ฆานินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๑๐] ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานำ, เย จ รูปาวจรำ, อรูปาวจรำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยา อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสำ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสำ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานำ, เย จ รูปาวจรำ, อรูปาวจรำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

๑-๑ สี., อิ. อามนฺตา.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรํ, อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ อรูปึ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยา อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ อรูปึ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรํ, อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ,

โน จ เตสं อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยา อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสं อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสं อิตฺถินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยं ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยं ฯเปฯ มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรํ, อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं อิตฺถินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ เตสं อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (อิตฺถินฺทฺริยมูลกं)

[๓๑๑] ยสฺส ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรํ, อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ชีวิตินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ เตสं ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ อรูปึ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ อรูปึ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรํ, อรูปาวจรา อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ

ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานำ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย รูปาวจรำ, อรูปาวจรำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานำ เตสำ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (ปุริสินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๑๒] ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ[๑] เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ

---

[๑] อิ. ปจฺฉิมภวิกานำ.

เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๑๓] ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๑๔] ยสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสํ

อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีน เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๑๕] ยสฺส สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (สทฺธินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๑๖] ยสฺส ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกำ)

ปจฺจนีกโอกาโส

[๓๑๗] ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ โสตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน โสตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจเร ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อสญฺญสตฺเต,[๑] อรูเป[๑] ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

๑-๑ อิ. อรูเป อสญฺญสตฺเต, เอวมุปริปิ.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจเร ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อสญฺญสตฺเต, อรูเป ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยตฺถ วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. นตฺถิ.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อรูเป ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยตฺถ วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อรูเป ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

[๓๑๘] ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยตฺถ วา ปน ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. นตฺถิ.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจเร ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อสญฺญสตฺเต, อรูเป ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยตฺถ วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยำ น

อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (ฆานินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๑๙] ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา ฯเปฯ

[๓๒๐] ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยตฺถ วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. นตฺถิ.

ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจเร ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อสญฺญสตฺเต, อรูเป ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยตฺถ วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อสญฺญสตฺเต ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ

มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (ปุริสินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๒๑] ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. นตฺถิ. ยตฺถ วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. นตฺถิ. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อุปฺปชฺชิสฺสติ. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๒๒] ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ[๑] ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.[๑] (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๒๓] ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกำ)

[๑-๑] อิ. อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อรูเป ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. โน จ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, อสญฺญสตฺเต ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ ... ยตฺถ วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ... อามนฺตา. ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ... ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อรูเป...

[๓๒๔] ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (สทฺธินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๒๕] ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยตฺถ วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกํ)

ปจฺจนีกปุคฺคลกาโส

[๓๒๖] ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปจฺจุปฺปนฺนานาคตานํ อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ

จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย สจกฺขุกา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ

อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อรูปานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย สจกฺขุกา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อรูปานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

[๓๒๗] ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ

ปฺริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยา อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสं ตตฺถ ปฺริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสं ตตฺถ ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสं ตตฺถ ปฺริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสं ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ เตสं ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ เตสं ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานं เตสं ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย สฆานกา อุเปกฺขาย อุปฺปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ,[๑] อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานं[๑] เตสं ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสं

[๑-๑] อิ. ปจฺจุปฺปนฺนจิตฺตสมงฺคีนं อรูปานं อสญฺญสตฺตานं.

ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย สฆานกา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ,[๑] อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (ฆานินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๒๘] ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยา อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ,

---

[๑] สี. โปตฺถเกสุ น ทิสฺสติ.

โน จ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยา อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญ-สตฺตานํ, อรูปานํ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยา อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (อิตฺถินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๒๙] ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ, ยา จ

อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานं เตสं ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานं, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมภวิกานं, อสญฺญสตฺตานं, อรูปานं, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมภวิกานं, อสญฺญสตฺตานं, อรูปานं, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานं, อรูปาวจรานं, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ

เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. เย ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (ปุริสินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๓๐] ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ,

โน จ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ[๑] เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๓๑] ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น

---

[๑] อิ. จตุโวกาเร ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ.

อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

[๑]ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา.[๑]

[๓๓๒] ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสํ

[๑-๑] ฉ., เท. โปตฺถเกสุ อยํ ปาโจ น ทิสฺสติ.

ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๓๓] ยสฺส ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (สทฺธินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๓๔] ยสฺส ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกำ)

๔. ปจฺจุปฺปนฺนาตีตวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๓๓๕] ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน โสตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ โสตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ โสตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ

ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ ฯเปฯ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ

จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกं)

[๓๓๖] ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ ฯเปฯ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ มนินฺทฺริยญฺจ

อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ฆานนฺทฺริยมูลกำ)

[๓๓๗] ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, น อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, น อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยำ ฯเปฯ อุเปกฺขินฺทฺริยำ ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, น อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (อิตฺถินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๓๘] ยสฺส ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, น ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยं ฯเปฯ อุเปกฺขินฺทฺริยं ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยं ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยं ฯเปฯ มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสं จวนฺตานं, น ปุริสานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. ปุริสานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ปุริสินฺทฺริยมูลกं)

[๓๓๙] ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสं จวนฺตานं, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสं อุปปชฺชนฺตานं, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยं ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยं ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยं ฯเปฯ มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสं จวนฺตานं, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสं อุปปชฺชนฺตานं, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกं)

[๓๔๐] ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสं จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานं, อสญฺญสตฺตานं เตสं อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं โสมนสฺสินฺทฺริยं

อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๔๑] ยสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขา-วิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ

อุปฺปชฺชติ. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกं)

[๓๔๒] ยสฺส สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ปญฺญินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ ตสฺส สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสं จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, สทฺธา-วิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานं, อสญฺญสตฺตานं เตสं ปญฺญินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานं อุปปชฺชนฺตานं, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสं จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, สทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานं, อสญฺญสตฺตานं เตสं มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานं อุปปชฺชนฺตานं, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (สทฺธินฺทฺริยมูลกं)

[๓๔๓] ยสฺส ปญฺญินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสं จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, ฌาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานं, อสญฺญสตฺตานं เตสं มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं ปญฺญินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. ฌาณสมฺปยุตฺตานं อุปปชฺชนฺตานं, ปวตฺเต ฌาณสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกं)

อนุโลมโอกาโส

[๓๔๔] ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. ฯเปฯ

อนุโลมปุคฺคโลกาโส

[๓๔๕] ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ปญฺจโวการา จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. สจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. สจกฺขุกานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานำ, อจกฺขุกานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสำ สจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสำ สจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. ปญฺจโวการา

จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ปญฺจโวการา จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ปญฺจโวการา จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ

ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ปญฺจโวการา จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

[๓๔๖] ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, อฆานกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, อฆานกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อฆานกานํ

อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, อฆานกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, อฆานกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, อฆานกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ฆานินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๔๗] ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานำ, น อิตฺถีนำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานำ, น อิตฺถีนำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานำ, น อิตฺถีนำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, รูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานำ, น อิตฺถีนำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, รูปาวจรานำ,

อรูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานำ, น อิตฺถีนำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (อิตฺถินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๔๘] ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานำ, น ปุริสานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานำ, น ปุริสานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, รูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, น ปุริสานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, น ปุริสานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ปุริสินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๔๙] ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานํ อุปปตฺติจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสํ จตุโวการํ, ปญฺจโวการํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. จตุโวการา, ปญฺจโวการา จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. จตุโวการํ, ปญฺจโวการํ

อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ, อสญฺญสตฺตํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสํ จตุโวการํ, ปญฺจโวการํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. จตุโวการา, ปญฺจโวการา จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. จตุโวการํ, ปญฺจโวการํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ, อสญฺญสตฺตํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสํ จตุโวการํ, ปญฺจโวการํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. จตุโวการา, ปญฺจโวการา จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. จตุโวการํ, ปญฺจโวการํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๕๐] ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๕๑] ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสำ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย

อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสํ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสํ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๕๒] ยสฺส ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสं สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสं จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, สทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสं สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสं จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, สทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (สทฺธินฺทฺริยมูลกं)

[๓๕๓] ยสฺส ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสं ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ.

อิตเรสํ ฌาณสมฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ฌาณสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ปณฺณินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปณฺณินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, ฌาณวิปฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปณฺณินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ฌาณสมฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ฌาณสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปณฺณินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ปณฺณินฺทฺริยมูลกํ)

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๓๕๔] ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน โสตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. นตฺถิ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. นตฺถิ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. นตฺถิ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. นตฺถิ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ ฯเปฯ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. นตฺถิ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. นตฺถิ ฯเปฯ.

[๓๕๕] ยสฺส ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. นตฺถิ.

ปจฺจนีกโอกาโส

[๓๕๖] ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ โสตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. ฯเปฯ

ปจฺจนีกปุคฺคลโลกาโส

[๓๕๗] ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. ปญฺจโวการา จวนฺตานำ, อจกฺขุกานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาเส ปรินิพฺพนฺตานำ, อสญฺญสตฺตานำ, อรูปานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. สุทฺธาวาสำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ โสตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สุทฺธาวาเส ปรินิพฺพนฺตานำ, อสญฺญสตฺตานำ, อรูปานำ เตสำ ตตฺถ โสตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. รูปาวจรา จวนฺตานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. รูปาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. รูปาวจรา จวนฺตานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. รูปาวจรา จวนฺตานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. รูปาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. รูปาวจรา จวนฺตานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาเส ปรินิพฺพนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น

อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สุทฺธาวาเส ปรินิพฺพนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. ปญฺจโวการา จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาเส ปรินิพฺพนฺตานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สุทฺธาวาเส ปรินิพฺพนฺตานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. ปญฺจโวการา จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาเส ปรินิพฺพนฺตานํ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. สุทฺธาวาสำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สุทฺธาวาเส ปรินิพฺพนฺตานำ,

อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. ปญฺจโวการา จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาเส ปรินิพฺพนฺตานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สุทฺธาวาเส ปรินิพฺพนฺตานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

[๓๕๘] ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, อฆานกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ

ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจรา จวนฺตานำ, อฆานกานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, รูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานำ อสญฺญสตฺตานำ, อรูปานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจรา จวนฺตานำ, อฆานกานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานำ อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (ฆานินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๔๙] ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจรา จวนฺตานำ, น อิตฺถีนำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (อิตฺถินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๖๐] ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจรา จวนฺตานำ, น ปุริสานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานำ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจรา จวนฺตานำ, น ปุริสานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, รูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานำ, อสญฺญสตฺตานำ, อรูปานำ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจรา จวนฺตานำ, น ปุริสานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (ปุริสินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๖๑] ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. จตุโวการา, ปญฺจโวการา จวนฺตานำ,

ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ อุปปตฺติจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตา จวนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. สุทฺธาวาสานํ อุปปตฺติจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ อุปปตฺติจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตา จวนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. จตุโวการา, ปญฺจโวการา จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ อุปปตฺติจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตา จวนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ, อสญฺญสตฺตํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สุทฺธาวาสานํ อุปปตฺติจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตา จวนฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๖๒] ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสวิปฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสำ อุปปชฺชนฺตานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อามนฺตา. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๖๓] ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานำ อุปปตฺติจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. สุทฺธาวาสำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สุทฺธาวาสานำ อุปปตฺติจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานำ อุปปตฺติจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ

น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สุทฺธาวาสานํ อุปปตฺติจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๖๔] ยสฺส ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, สทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ อุปปตฺติจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. สุทฺธาวาสานํ อุปปตฺติจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (สทฺธินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๖๕] ยสฺส ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, ญาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ อุปปตฺติจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ.

สุทฺธาวาสำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. สุทฺธาวาสานำ อุปปตฺติจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกำ)

๕. ปจฺจุปฺปนฺนานาคตวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๓๖๖] ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานำ ปญฺจโวการำ อุปปชฺชนฺตานำ, เย จ อรูปำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ โสตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ สจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ โสตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ โสตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานำ ปญฺจโวการำ อุปปชฺชนฺตานำ, เย จ รูปาวจรำ อรูปาวจรำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ สจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ

เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปญฺจโวการํ อุปปชฺชนฺตานํ, เย จ รูปาวจรํ อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. [๑]ปจฺฉิมภวิกานํ ปญฺจโวการํ อุปปชฺชนฺตานํ, เย จ รูปาวจรํ อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ

---

[๑] ฉ., เท. (สทิสํ.)

เตสं ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं จกฺขุนฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.[๑]

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานं ปญฺจโวการๆ อุปปชฺชนฺตานं, เตสं จกฺขุนฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสं สจกฺขุกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสं จวนฺตานं, อจกฺขุกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं จกฺขุนฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานं ปญฺจโวการๆ อุปปชฺชนฺตานं, เย จ สจกฺขุกา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं อุปปชฺชนฺตานं เตสं จกฺขุนฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสं สจกฺขุกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสं จวนฺตานं, อจกฺขุกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं จกฺขุนฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานं ปญฺจโวการๆ อุปปชฺชนฺตานं, เย จ สจกฺขุกา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं อุปปชฺชนฺตานं เตสं จกฺขุนฺทฺริยं

อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ ปญฺจโวการานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

[๓๖๗] ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ กามาวจรานํ อุปปชฺชนฺตานํ, เย จ รูปาวจรา อรูปาวจรา อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ

เตสं ฆานินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. สฆานกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานं กามาวจรं อุปปชฺชนฺตานं, เย จ รูปาวจรं อรูปาวจรं อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ฆานินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสं สฆานกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสं จวนฺตานं, อฆานกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ฆานินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ สฆานกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานं กามาวจรं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ฆานินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสं สฆานกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสं จวนฺตานं, อฆานกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ฆานินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. สฆานกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานं กามาวจรं อุปปชฺชนฺตานं, เย จ สฆานกา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ฆานินฺทฺริยं

อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, เย จ สฆานกา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ

ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจิมภวิกานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ สฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ฆานินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๖๘] ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจิมภวิกานำ อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ, ยา จ อิตฺถิโย รูปาวจรำ อรูปาวจรำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสำ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตราสำ อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, น อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจิมภวิกานำ อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสำ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตราสำ อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส

วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ, ยา จ อิตฺถิโย อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตราสํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ, ยา จ อิตฺถิโย โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตราสํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน

จ ตาสำ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตราสำ อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, น อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจิมภวิกานำ อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสำ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตราสำ อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, น อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (อิตฺถินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๖๙] ยสฺส ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจิมภวิกานำ ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, น ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจิมภวิกานำ ปุริสานำ อุปปชฺชนฺตานำ, เย จ ปุริสา อุเปกฺขาย

อุปฺปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ ปุริสานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น ปุริสานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปุริสานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ, เย จ ปุริสา โสมนสฺเสน อุปฺปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ ปุริสานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น ปุริสานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปุริสานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ ปุริสานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น ปุริสานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ

อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ปุริสินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๗๐] ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสำ อุปปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺส-สมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ

ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สพฺเพสํ อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๗๑] ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ โสมนสฺเสน อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ

อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสं จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานं, อสญฺญสตฺตานं เตสं อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานं, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยं ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยं ฯเปฯ มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. โสมนสฺสสมฺปยุตฺต-ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสं โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานं, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสं จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานं, อสญฺญสตฺตานं เตสं มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานं, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกं)

[๓๗๒] ยสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตเรสं อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานं, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส

อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขา-วิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ อุเปกฺขาย อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขา-วิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๗๓] ยสฺส สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ สเหตุกานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, สทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธ-สมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ

เตสๆ สทฺธินฺทฺริยๆ อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานๆ อุปปชฺชนฺตานๆ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสๆ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (สทฺธินฺทฺริยมูลกๆ)

[๓๗๔] ยสฺส ปญฺญินฺทฺริยๆ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยๆ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสๆ ปญฺญินฺทฺริยๆ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสๆ มนินฺทฺริยๆ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสๆ ญาณสมฺปยุตฺตานๆ อุปปชฺชนฺตานๆ, ปวตฺเต ญาณสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสๆ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยๆ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยๆ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสๆ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, ญาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธ-สมาปนฺนานๆ, อสญฺญสตฺตานๆ เตสๆ มนินฺทฺริยๆ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสๆ ปญฺญินฺทฺริยๆ อุปฺปชฺชติ. ญาณสมฺปยุตฺตานๆ อุปปชฺชนฺตานๆ, ปวตฺเต ญาณสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสๆ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกๆ)

อนุโลมโอกาโส

[๓๗๕] ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยๆ อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ[๑] โสตินฺทฺริยๆ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ.[๑] ฯเปฯ

อนุโลมปุคฺคโลกาโส

[๓๗๖] ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยๆ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสตินฺทฺริยๆ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจิมภวิกานๆ ปญฺจโวการๆ อุปปชฺชนฺตานๆ เตสๆ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยๆ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสๆ ตตฺถ โสตินฺทฺริยๆ

---

[๑] ฉ., เท. อิเม ปาฐา ทิสฺสนฺติ. สฺยา. ... ฯเปฯ

อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ปญฺจโวการา จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ สจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ สจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ.

กามาวจรา จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ อุปปชฺชนฺตีนํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ สจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปญฺจโวการํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ[๑] จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ[๒] อุปปชฺชนฺตานํ[๓] เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ

---

[๑] อิ. กามาวจรา.　　[๒] อิ. อจกฺขุกานํ กามาวจรํ

[๓] อิ. อุปปชฺชนฺตานํ อรูปานํ อสญฺญสตฺตานํ.

อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานำ[๑] อุปปชฺชนฺตานำ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานำ[๒] ปญฺจโวการำ[๒] อุปปชฺชนฺตานำ, เย จ สจกฺขุกา[๓] อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ สจกฺขุกานำ[๔] อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. ปญฺจโวการา จวนฺตานำ, อจกฺขุกานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานำ ปญฺจโวการำ อุปปชฺชนฺตานำ, เย จ สจกฺขุกา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ สจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. ปญฺจโวการา จวนฺตานำ, อจกฺขุกานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ,

---

[๑] อิ. สจกฺขุกานำ ปญฺจโวการำ, เอวมุปริปิ. [๒-๒] อิ. ...ภวิกานำ สจกฺขุกานำ ปญฺจโวการำ.
[๓] อิ. น ทิสฺสติ. [๔] สี. อิ. สจกฺขุกานำ ปญฺจโวการำ.

อรูปานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปญฺจโวการํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ปญฺจโวการา จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปญฺจโวการํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. ปญฺจโวการา จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกं)

[๓๗๗] ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจิมภวิกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, อฆานกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจิมภวิกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ อุปปชฺชนฺตีนํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, อฆานกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจิมภวิกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

อิตเรสํ สฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, เย จ สฆานกา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ สฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานำ, อฆานกานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, รูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, เย จ สฆานกา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ สฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ

อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, อฆานกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, อฆานกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, อฆานกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. สฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ฆานินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๗๘] ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจิมภวิกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตราสํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจิมภวิกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตราสํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจิมภวิกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ, ยา จ อิตฺถิโย อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ

อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตราสํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจิมภวิกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ, ยา จ อิตฺถิโย โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตราสํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจิมภวิกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตราสํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ,

อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจนิมภาวิกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ ตาสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตราสํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (อิตฺถินฺทฺริยมูลกं)

[๓๗๙] ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจนิมภาวิกานํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, น ปุริสานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ, เย จ ปุริสา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, น ปุริสานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ, เย จ ปุริสา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, น ปุริสานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ

เตสं ตตฺถ มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสं ปุริสานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. กามาวจรา จวนฺตานं, น ปุริสานं กามาวจรं อุปปชฺชนฺตานं, รูปาวจรานं, อรูปาวจรานं เตสं ตตฺถ มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. ปุริสานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ปุริสินฺทฺริยมูลกं)

[๓๘๐] ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสं จตุโวการๆ, ปญฺจโวการๆ อุปปชฺชนฺตานं, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. จตุโวการา, ปญฺจโวการา จวนฺตานं, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. จตุโวการๆ, ปญฺจโวการๆ อุปปชฺชนฺตานं, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสं จตุโวการๆ, ปญฺจโวการๆ

อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. จตุโวการา, ปญฺจโวการา จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. จตุโวการํ, ปญฺจโวการํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ จตุโวการํ, ปญฺจโวการํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. จตุโวการา, ปญฺจโวการา จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. จตุโวการํ, ปญฺจโวการํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๘๑] ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ โสมนสฺเสน

อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺส-วิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. โสมนสฺสสมฺปยุตฺต-ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺเสน อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต โสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๘๒] ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ อุเปกฺขาย อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขา-สมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ

สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ อุเปกฺขาย อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาย อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๘๓] ยสฺส ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ สเหตุกานํ อุปฺปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส

ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสं จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, สทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ตตฺถ มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสं สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสं จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, สทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ. สเหตุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต สทฺธา-สมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (สทฺธินฺทฺริยมูลกं)

[๓๘๔] ยสฺส ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ตตฺถ มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสं ญาณสมฺปยุตฺตานํ อุปปชฺชนฺตานํ, ปวตฺเต ญาณสมฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยं อุปฺปชฺชตีติ. สพฺเพสं จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, ญาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยं อุปฺปชฺชติ.

ฌาณสมฺปยุตฺตานำ อุปฺปชฺชนฺตานำ, ปวตฺเต ฌาณสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชติ. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกำ)

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๓๘๕] ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ โสตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานำ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานำ, เย จ อรูปำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ จวนฺตานำ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ โสตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานำ ปญฺจโวการำ อุปปชฺชนฺตานำ, เย จ อรูปำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ โสตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานำ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานำ, เย จ อรูปำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ จวนฺตานำ เตสำ โสตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อจกฺขุกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานำ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานำ, เย จ รูปาวจรำ, อรูปาวจรำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ จวนฺตานำ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานำ ปญฺจโวการำ อุปปชฺชนฺตานำ, เย จ รูปาวจรำ, อรูปาวจรำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ อุปปชฺชนฺตานำ

เตสๆ ฆานินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสๆ จกฺขุนฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานๆ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานๆ, เย จ รูปาวจรๆ, อรูปาวจรๆ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสๆ จวนฺตานๆ เตสๆ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสๆ จวนฺตานๆ, อจกฺขุกานๆ อุปปชฺชนฺตานๆ เตสๆ จกฺขุนฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสๆ อิตฺถินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานๆ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานๆ, เย จ รูปาวจรๆ, อรูปาวจรๆ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสๆ จวนฺตานๆ เตสๆ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อิตฺถินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานๆ ปญฺจโวการๆ อุปปชฺชนฺตานๆ, เย จ รูปาวจรๆ, อรูปาวจรๆ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสๆ อุปปชฺชนฺตานๆ เตสๆ อิตฺถินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ, โน จ เตสๆ จกฺขุนฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานๆ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานๆ, เย จ รูปาวจรๆ, อรูปาวจรๆ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสๆ จวนฺตานๆ เตสๆ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสๆ จวนฺตานๆ, อจกฺขุกานๆ อุปปชฺชนฺตานๆ เตสๆ จกฺขุนฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสๆ ปุริสินฺทฺริยๆ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานๆ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานๆ, เย จ รูปาวจรๆ,

อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปญฺจโวการํ อุปปชฺชนฺตานํ, เย จ รูปาวจรํ, อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานํ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ รูปาวจรํ, อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานํ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปญฺจโวการํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานํ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ

จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานํ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปญฺจโวการํ อุปปชฺชนฺตานํ, เย จ สจกฺขุกา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานํ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานํ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปญฺจโวการํ อุปปชฺชนฺตานํ, เย จ สจกฺขุกา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานํ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานํ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปญฺจโวการํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานํ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานํ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานำ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานำ ปญฺจโวการำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานำ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานำ เตสำ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกำ)

[๓๘๖] ยสฺส ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานำ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานำ, เย จ รูปาวจรำ, อรูปาวจรำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เย จ ปุริสา

เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं จวนฺตานं เตสं ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อิตฺถินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานं กามาวจรं อุปปชฺชนฺตานं, เย จ รูปาวจรं, อรูปาวจรं อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं อุปปชฺชนฺตานं เตสं อิตฺถินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานं, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานं, เย จ รูปาวจรं, อรูปาวจรं อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं จวนฺตานं เตสं อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสं จวนฺตานं, อฆานกานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานं, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานं, เย จ รูปาวจรं, อรูปาวจรं อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं จวนฺตานं เตสं ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานं กามาวจรं อุปปชฺชนฺตานं, เย จ รูปาวจรं, อรูปาวจรं อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานं, รูปาวจเร,

อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ รูปาวจรํ, อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ[๑] จวนฺตานํ[๑] เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, เย จ สฆานกา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ

๑-๑ สฺยา. ตาสํ จวนฺตีนํ.

ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ อุเปกฺขาย อุปฺปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, เย จ สฆานกา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อฆานกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานำ

กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (ฆานินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๘๗] ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ รูปาวจรํ, อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ, ยา จ อิตฺถิโย รูปาวจรํ, อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ รูปาวจรํ, อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ

อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ, เย จ อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ, ยา จ อิตฺถิโย อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ, เย จ อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ, เย จ โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส

วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺจิมภวิกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ, ยา จ อิตฺถิโย โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจิมภวิกานํ, เย จ โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจิมภวิกานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺจิมภวิกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสํ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจิมภวิกานํ เตสํ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (อิตฺถินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๘๘] ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจิมภวิกานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺจิมภวิกานํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ

น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ, เย จ ปุริสา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ, เย จ ปุริสา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ

อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, น ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (ปุริสินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๘๙] ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อุเปกฺขาสมฺปยุตฺต-ปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อุเปกฺขาสมฺปยุตฺต-ปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ.

ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อุเปกฺขาสมฺปยุตฺต-ปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺต-ปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺต-ปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, เตสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๙๐] ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. โสมนสฺสสมฺปยุตฺต-ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺต-สมงฺคีนํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. โสมนสฺสสมฺปยุตฺต-ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขา-

สมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ เตสำ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ เตสำ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๙๑] ยสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ เตสำ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺต-สมงฺคีนํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสสมฺปยุตฺต-ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสํ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๙๒] ยสฺส สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, สทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, สทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ,

โน จ เตสं มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (สทฺธินฺทฺริยมูลกं)

[๓๙๓] ยสฺส ปญฺญินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสं จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, ฌาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, นิโรธสมาปนฺนานं, อสญฺญสตฺตานं เตสं ปญฺญินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ปญฺญินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสं มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกं)

ปจฺจนีกโอกาโส

[๓๙๔] ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตตฺถ โสตินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ฯเปฯ

ปจฺจนีกปุคฺคลโลกาโส

[๓๙๕] ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสตินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปญฺจโวการา จวนฺตานं, อจกฺขุกานं กามาวจรं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, โน

จ เตสํ ตตฺถ โสตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปญฺจโวการํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ โสตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจรา จวนฺตานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจรา จวนฺตานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจรา จวนฺตานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ, เย จ ปุริสา

เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺจิมภวิกานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, รูปาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานำ, รูปาวจรา จวนฺตานำ, อสญฺญสตฺตานำ, อรูปานำ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ จวนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจรา จวนฺตานำ, อจกฺขุกานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานำ, รูปาวจรา จวนฺตานำ, อสญฺญสตฺตานำ, อรูปานำ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสำ จวนฺตีนำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺจิมภวิกานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, รูปาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสำ อุปปชฺชนฺตีนำ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานำ, รูปาวจรา จวนฺตานำ, อสญฺญสตฺตานำ, อรูปานำ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน

กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ จวนฺตีนํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานํ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปญฺจโวการํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานํ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปญฺจโวการา จวนฺตานํ, อจกฺขุกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ, เย จ สจกฺขุกา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปญฺจโวการํ อุปปชฺชนฺตานํ, เย จ สจกฺขุกา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานํ, อสญฺญสตฺตานํ,

อรูปานำ, เย จ สจกฺขุกา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ จวนฺตานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปญฺจโวการา จวนฺตานำ, อจกฺขุกานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, อรูปานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานำ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานำ, อสญฺญสตฺตานำ, เย จ สจกฺขุกา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ จวนฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานำ ปญฺจโวการำ อุปปชฺชนฺตานำ, เย จ สจกฺขุกา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานำ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานำ, อสญฺญสตฺตานำ, เย จ สจกฺขุกา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ จวนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปญฺจโวการา จวนฺตานำ, อจกฺขุกานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, อรูปานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานำ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ.

ปจฺฉิมภวิกานำ ปญฺจโวการำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานำ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปญฺจโวการา จวนฺตานำ, อจกฺขุกานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, อรูปานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานำ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานำ ปญฺจโวการำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานำ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกำ)

[๓๙๖] ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจรา จวนฺตานำ, อฆานกานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานำ รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ จวนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, เย จ

ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานำ, รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ จวนฺตานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจรา จวนฺตานำ, อฆานกานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานำ, รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสำ จวนฺตีนำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสำ อุปปชฺชนฺตีนำ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานำ, รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสำ จวนฺตีนำ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสำ จวนฺตานำ, อฆานกานำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานำ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร

ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, อฆานกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ, เย จ อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, เย จ สฆานกา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ, เย จ อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, อฆานกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น

อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานं, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานं, อสญฺญสตฺตานं, เย จ โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं จวนฺตานं เตสं ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานं กามาวจรं อุปปชฺชนฺตานं, เย จ สฆานกา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานं, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานं, อสญฺญสตฺตานं, เย จ โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं จวนฺตานं เตสं ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจรา จวนฺตานं, อฆานกานं กามาวจรं อุปปชฺชนฺตานं, รูปาวจรานं, อรูปาวจรานं เตสं ตตฺถ ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานं, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานं, อสญฺญสตฺตานं เตสं ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานं กามาวจรं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานं, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานं, อสญฺญสตฺตานं เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ [๑] ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, อฆานกานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ สฆานกานํ[๒] อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (ฆานินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๙๗] ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ จวนฺตีนํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ

---

[๑] ฉ., เท. เอตฺถนฺตเร "สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ อิติ วจนํ ทิสฺสติ, เอวมุปริปิ.

[๒] อิ. กามาวจรํ.

อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ ตตฺถ ปฺริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานำ, รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสำ จวนฺตีนำ เตสำ ตตฺถ ปฺริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจรา จวนฺตานำ, น อิตฺถีนำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานำ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานำ อิตฺถีนำ อุปปชฺชนฺตีนำ ตาสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานำ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจรา จวนฺตานำ, น อิตฺถีนำ กามาวจรำ อุปปชฺชนฺตานำ, รูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานำ, รูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานำ, อสญฺญสตฺตานำ, อรูปานำ, ยา จ อิตฺถิโย อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสำ จวนฺตีนำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ,

ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ, ยา จ อิตฺถิโย อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ, ยา จ อิตฺถิโย อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ จวนฺตีนํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ กามาวจรูปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ, ยา จ อิตฺถิโย โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ จวนฺตีนํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ, ยา จ อิตฺถิโย โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ, ยา จ อิตฺถิโย โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ตาสํ จวนฺตีนํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ กามาวจรูปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น

อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, น อิตฺถีนํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ อิตฺถีนํ อุปปชฺชนฺตีนํ ตาสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ ตาสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (อิตฺถินฺทฺริยมูลกำ)

[๓๙๘] ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, น ปุริสานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น

อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, น ปุริสานํ กามาวจรูปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ, เย จ ปุริสา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ, เย จ ปุริสา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ, เย จ ปุริสา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จวนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, น ปุริสานํ กามาวจรูปปชฺชนฺตานํ

อุปฺปชฺชนฺตานं, รูปาวจรานं, อรูปาวจรานं เตสं ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานं, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานं, อสญฺญสตฺตานं, เย จ ปุริสา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं จวนฺตานं เตสं ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานं ปุริสานं อุปฺปชฺชนฺตานं, เย จ ปุริสา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานं, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานं, อสญฺญสตฺตานं, เย จ ปุริสา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं จวนฺตานं เตสं ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจรา จวนฺตานं, น ปุริสานं กามาวจรं อุปปชฺชนฺตานं, รูปาวจรานं, อรูปาวจรานं เตสं ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานं, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานं, อสญฺญสตฺตานं เตสं ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานं ปุริสานं อุปปชฺชนฺตานं เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานं, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานं, อสญฺญสตฺตานं เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจรา จวนฺตานํ, น ปุริสานํ กามาวจรํ อุปปชฺชนฺตานํ, รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ ปุริสานํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. กามาวจเร ปรินิพฺพนฺตานํ, รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (ปุริสินฺทฺริยมูลกํ)

[๓๙๙] ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. จตุโวการาฯ[๑] ปญฺจโวการา จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส[๒] ภงฺคกฺขเณ,[๒] ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตา[๓] จวนฺตานํ[๓] เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส[๔] อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ,

---

[๑] อิ. โปตฺถเกสุ น ทิสฺสติ. [๒-๒] อิ. จตุโวกาเร ปญฺจโวกาเร ปรินิพฺพนฺตานํ อสญฺญสตฺตา [๓-๓] อิ. โปตฺถเกสุ น ทิสฺสติ. เอวมุปริปิ. [๔] อิ. จตุโวกาเร ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมจิตฺตสฺส.

ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตา จวนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. จตุโวการา, ปญฺจโวการา จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตา จวนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตา จวนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. จตุโวการา, ปญฺจโวการา จวนฺตานํ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ,

อสญฺญสตฺตา จวนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตา จวนฺตานำ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. จตุโวการา, ปญฺจโวการา จวนฺตานำ, ปวตฺเต จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตา จวนฺตานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ, อสญฺญสตฺตำ อุปปชฺชนฺตานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตา จวนฺตานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกำ)

[๔๐๐] ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสำ[๑] จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

---

[๑] อิ. จตุโวการา ปญฺจโวการา จวนฺตานำ ปวตฺเต, เอวมุปริปิ.

โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส[๑] ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิม-จิตฺตสมงฺคีนำ,[๑] ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส[๒] อุปฺปาทกฺขเณ,[๒] ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิม-จิตฺตสมงฺคีนำ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสำ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชตีติ. โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ

[๑-๑] อิ. จตุโวกาเร ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, เอวมุปริปิ.
[๒-๒] อิ. โปตฺถเก น ทิสฺสติ.

น อุปฺปชฺชติ. โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขา-สมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๐๑] ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสสมฺปยุตฺต-ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสสมฺปยุตฺต-ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสสมฺปยุตฺต-ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ

น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, โสมนสฺสสมฺปยุตฺต-ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสं ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกं)

[๔๐๒] ยสฺส ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสं จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, สทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสं ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ.

ยสฺส ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสं จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, สทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสं ตตฺถ มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสं ตตฺถ มนินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสं ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (สทฺธินฺทฺริยมูลกं)

[๔๐๓] ยสฺส ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สพฺเพสํ จิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, ฌาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส อุปฺปาทกฺขเณ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ. ปจฺฉิมจิตฺตสฺส ภงฺคกฺขเณ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชติ. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกํ)

๖. อตีตานาคตวาโร

อนุโลมปุคฺคโล

[๔๐๔] ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ อรูปึ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ โสตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ รูปาวจรึ, อรูปาวจรึ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ

อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานำ, เย จ รูปาวจรำ, อรูปาวจรำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานำ, เย จ รูปาวจรำ, อรูปาวจรำ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานำ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานำ, เย จ อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ เตสำ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ

อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

[๔๐๕] ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ รูปาวจรํ, อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ รูปาวจรํ, อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ.

อิตเรสं เตสं ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานं เตสं ฆานินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสं เตสं ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ.[๑] ปจฺฉิมภวิกานं, เย จ อุเปกฺขาย[๒] อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं ฆานินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสं เตสं ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานं, เย จ โสมนสฺเสน[๓] อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं ฆานินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสं เตสं ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ฆานินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยं ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยं ฯเปฯ มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ.[๔] ปจฺฉิมภวิกานं เตสं

---

[๑] อิ. อุปฺปชฺชติ. [๒] อิ. สฆานกา อุเปกฺขาย. [๓] อิ. สฆานกา โสมนสฺเสน.
[๔] สี. อุปฺปชฺชติ.

ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (ฆานินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๐๖] ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ รูปาวจรํ, อรูปาวจรํ อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจิมภวิกานํ, เย จ โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจิมภวิกานํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (อิตฺถินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๐๗] ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจิมภวิกานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺจิมภวิกานํ, เย จ อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (ปุริสินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๐๘] ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อุเปกฺขา-สมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ, [๑] ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺต-

ปจฺฉิมจิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ[๑] เตสำ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ เตสำ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกำ)

[๔๐๙] ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺส-สมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตำ อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ เตสำ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

[๑-๑] อิ. เย จ โสมนสฺเสน อุปฺปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ.

ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ อามนฺตา. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๑๐] ยสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๑๑] ยสฺส สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสํ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (สทฺธินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๑๒] ยสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ เตสํ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกํ)

อนุโลมโอกาโส

[๔๑๓] ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ฯเปฯ.

อนุโลมปุคฺคโลกาโส

[๔๑๔] ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส[๑] ตตฺถ โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมภวิกานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ โสตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานำ, รูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานำ, รูปาวจรานำ, เย จ ปุริสา[๒] เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ

---

[๑] อิ. เตสำ. [๒] อิ. ยา จ อิตฺถิโย.

อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, รูปาวจรานํ, ยา[๑] จ อิตฺถิโย[๑] เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อสญฺญสตฺตานํ,[๒] อรูปานํ[๒] เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ สจกฺขุกา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ

[๑-๑] อิ. เย จ ปุริสา. [๒-๒] อิ. อรูปานํ อสญฺญสตฺตานํ, เอวมุปริปิ.

จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ สจกฺขุกา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสं ปญฺจโวการานं เตสं ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อรูปานं เตสं ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ. ปญฺจโวการานं เตสं ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมภวิกานं เตสं ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสं ปญฺจโวการานं เตสं ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อรูปานं เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ. ปญฺจโวการานं เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยं ฯเปฯ มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมภวิกานं เตสं ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं ตตฺถ มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสं ปญฺจโวการานं เตสं ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยं อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อรูปานं เตสं ตตฺถ มนินฺทฺริยं อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ

จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

[๔๑๔] ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ

ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานำ, เย จ สฆานกา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานำ, เย จ สฆานกา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ กามาวจรานำ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ

อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. (ฆานินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๑๖] ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อามนฺตา.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ

กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, ยา จ อิตฺถิโย อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, ยา จ อิตฺถิโย โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ

อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. (อิตฺถินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๑๗] ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ

อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ ปุริสา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ ปุริสา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ

อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ เตสं[๑] ตตฺถ[๑] ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. กามาวจรานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. (ปุริสินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๑๘] ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ,[๒] ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ อสญฺญสตฺตานं[๒] เตสं ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสं จตุโวการานं,[๓] ปญฺจโวการานं เตสं ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา

๑-๑ อิ. โปตฺถเกสุ น ทิสฺสติ.

๒ อิ. ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ อสญฺญสตฺตานํ, เย จ อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ. ๓ อิ. โปตฺถเกสุ น ทิสฺสติ.

ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ,[๑] ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺส-สมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ อสญฺญสตฺตานํ[๑] เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสา[๒] อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.[๒]

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ,[๓] อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสา อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน

[๑-๑] อิ. จตุโวกาเร ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ อสญฺญสตฺตานํ, เย จ โสมนสฺเสน อุปฺปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ. [๒-๒] อิ. อามนฺตา. เอวมุปริปิ.

[๓] อิ. จตุโวกาเร ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ, เอวมุปริปิ.

จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๑๙] ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ,[๑] ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ[๑] เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ จตุโวการานํ,[๒] ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานํ[๓] ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน[๓] เตสํ ตตฺถ

๑-๑ อิ. ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เย จ โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ.
๒ อิ. โปตฺถเกสุ น ทิสฺสติ. ๓-๓ จตุโวกาเร ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เย จ อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ.

อุเปกฺขินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสำ จตุโวการานำ,[๑] ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ จตุโวการานำ, ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานำ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสำ จตุโวการานำ, ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ[๒] เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสำ จตุโวการานำ, ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสานำ[๓] ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน[๓] เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสำ[๔] จตุโวการานำ,[๔] ปญฺจโวการานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกำ)

---

[๑] อิ. โปตฺถเก น ทิสฺสติ.
[๒] อิ. ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ.
[๓-๓] อิ. จตุโวการานำ.
[๔-๔] อิ. โปตฺถเก น ทิสฺสติ.

[๔๒๐] ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๒๑] ยสฺส ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. (สทฺธินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๒๒] ยสฺส ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ

อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ. อิตเรสํ จตุโวการานํ, ปญฺจโวการานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิสฺสติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ อุปฺปชฺชิตฺถ. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกํ)

ปจฺจนีกปุคฺคโล

[๔๒๓] ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส โสตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน โสตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ฆานินฺทฺริยํ ฯเปฯ อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ ฯเปฯ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

[๔๒๔] ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ ฯเปฯ อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยํ ฯเปฯ ชีวิตินฺทฺริยํ ฯเปฯ โสมนสฺสินฺทฺริยํ ฯเปฯ อุเปกฺขินฺทฺริยํ ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. นตฺถิ. ยสฺส วา ปน มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ.

ปจฺจนีกโอกาโส

[๔๒๕] ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตตฺถ โสตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. ฯเปฯ

ปจฺจนีกปุคฺคลโอกาโส

[๔๒๖] ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. ปญฺจโวกาเร ปจฺจุปฺปนฺนานาวชฺชนสมงฺคิสฺส ตตฺถ โสตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานญฺจ เตสํ ตตฺถ โสตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนานาวชฺชนสมงฺคิสฺส, รูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานญฺจ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานำ รูปาวจรานำ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานำ, อสญฺญสตฺตานำ, อรูปานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานำ, รูปาวจรานำ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานำ, อสญฺญสตฺตานำ, อรูปานำ เตสำ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อสญฺญสตฺตานำ, อรูปานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. สุทฺธาวาสานำ, อรูเป ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. ปญฺจโวกาเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานำ, อรูเป ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ

น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ สจกฺขุกา[๑] อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อรูปานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. สุทฺธาวาสานํ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ สจกฺขุกา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานํ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อรูปานํ เตสํ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. สุทฺธาวาสานํ, อรูเป

---

[๑] อิ. โปตฺถเกสุ น ทิสฺสติ, เอวมุปริปิ.

ปจฺฉิมภวิกานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมภวิกานำ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานำ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ ฯเปฯ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อรูปานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. สุทฺธาวาสานำ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. ปญฺจโวกาเร ปจฺฉิมภวิกานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ จกฺขุนฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. สุทฺธาวาสานำ, อรูเป ปจฺฉิมภวิกานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกำ)

[๔๒๗] ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานำ, เย จ ปุริสา เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กตีจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ เตสं[๑] ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ เตสं ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ เตสं ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ เตสं ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. รูปาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ,[๒] อรูปานं[๒] เตสं ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ

---

[๑] อิ. สุทฺธาวาสานํ เตสं, เอวมุปริปิ. [๒-๒] อิ. สุทฺธาวาสานํ อรูปานํ อสญฺญสตฺตานํ.

ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, เย จ สฆานกา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. รูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ,[๑] อสญฺญสตฺตานं, อรูปานं เตสं ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานं, อรูปาวจรานं เตสं ตตฺถ ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานं, อสญฺญสตฺตานं เตสं ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานं, เย จ สฆานกา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสं ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิตฺถ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานं, อสญฺญสตฺตานं เตสं ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานं, อรูปาวจรานं เตสं ตตฺถ ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานं, อสญฺญสตฺตานं เตสं ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานं เตสं ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสं ตตฺถ ฆานินฺทฺริยं น อุปฺปชฺชิตฺถ.

---

[๑] อิ. ปจฺฉิมภวิกานं สุทฺธาวาสานं.

รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ[๑] เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ[๒] ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ฆานินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. (ฆานินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๒๘] ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อามนฺตา. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานํ, ยา จ อิตฺถิโย เอเตเนว ภาเวน กติจิ ภเว ทสฺเสตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

---

[๑] อิ. สุทฺธาวาสานํ. [๒] ฉ., เท. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานำ เตสำ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. รูปาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานำ, อสญฺญสตฺตานำ, อรูปานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานำ, ยา จ อิตฺถิโย อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. รูปาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานำ, อสญฺญสตฺตานำ, อรูปานำ เตสำ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานำ, อรูปาวจรานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสำ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานำ, อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนภวิกานำ, ยา จ

อิตฺถิโย โสมนสฺเสน อุปฺปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนา, อนาคตา จ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อนาคตา จ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนา, อนาคตา จ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนา, อนาคตา จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนา, อนาคตา จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อิตฺถินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. (อิตฺถินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๒๙] ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนา, อนาคตา จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนา, อนาคตา จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจุปฺปนฺนา, อนาคตา จ เตสํ ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยญฺจ น

อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. รูปาวจเร ปจฺจิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจเร ปจฺจิมภวิกานํ, เย จ ปุริสา อุเปกฺขาย อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. รูปาวจเร ปจฺจิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ, อรูปานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจเร ปจฺจิมภวิกานํ, เย จ ปุริสา โสมนสฺเสน อุปปชฺชิตฺวา ปรินิพฺพายิสฺสนฺติ, เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺจิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. รูปาวจรานํ, อรูปาวจรานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. กามาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. รูปาวจเร, อรูปาวจเร ปจฺฉิมภวิกานํ, อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ปุริสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. (ปุริสินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๓๐] ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ ฯเปฯ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. อุปฺปชฺชิตฺถ. (ชีวิตินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๓๑] ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สุทฺธาวาสานํ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ.

ยสฺส วา ปน ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ, ยสฺส จิตฺตสฺส อนนฺตรา โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสติ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สุทฺธาวาสานํ ทุติเย จิตฺเต วตฺตมาเน เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ โสมนสฺสินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. (โสมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๓๒] ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ

อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ.

ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ อุเปกฺขินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. (อุเปกฺขินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๓๓] ยสฺส ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ ฯเปฯ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสํ ตตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ. อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ สทฺธินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. (สทฺธินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๓๔] ยสฺส ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, ตสฺส ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ. สุทฺธาวาสํ อุปปชฺชนฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ, โน จ เตสํ ตตฺถ มนินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. อสญฺญสตฺตานํ เตสํ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ. ยสฺส วา ปน ยตฺถ มนินฺทฺริยํ น

อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตสฺส ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ. ปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิสฺสติ, โน จ เตสำ ตตฺถ ปญฺญินฺทฺริยำ น อุปฺปชฺชิตฺถ. อสญฺญสตฺตานำ เตสำ ตตฺถ มนินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิสฺสติ ปญฺญินฺทฺริยญฺจ น อุปฺปชฺชิตฺถ. (ปญฺญินฺทฺริยมูลกำ) ฯเปฯ.

ปวตฺติวาโร นิฏฺฐิโต.

---

๓. ปริญฺญาวาโร

๑. ปจฺจุปฺปนฺนวาโร

อนุโลมำ

[๔๓๕] โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานาติ, โส โสตินฺทฺริยำ ปริชานาตีติ. อามนฺตา. โย วา ปน โสตินฺทฺริยำ ปริชานาติ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานาตีติ. อามนฺตา.

โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานาติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหตีติ. โน. โย วา ปน โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหติ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานาตีติ. โน.

โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานาติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวตีติ. โน. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวติ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานาตีติ. โน.

โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานาติ, โส อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวตีติ. อามนฺตา. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวติ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานาตีติ. อามนฺตา. [๑]

---

[๑] ฉ., เท. เทฺว ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวนฺติ, โน จ จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานานฺติ. อคฺคมคฺค-สมงฺคี อญฺญินฺทฺริยญฺจ ภาเวติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ ปริชานานฺติ.

โย จกฺขุนฺทฺริยํ ปริชานาติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกโรตีติ. โน. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกโรติ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ ปริชานาตีติ. โน. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

[๔๓๖] โย โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาเวตีติ. โน. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาเวติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหตีติ. โน.

โย โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหติ, โส อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวตีติ. อามนฺตา. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหตีติ. เทฺว ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวนฺติ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหนฺติ. อนาคามิมคฺคสมงฺคี อญฺญินฺทฺริยญฺจ ภาเวติ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ ปชหติ.

โย โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกโรตีติ. โน. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกโรติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหตีติ. โน. (โทมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๓๗] โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาเวติ, โส อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวตีติ. โน. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาเวตีติ. โน.

โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาเวติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกโรตีติ. โน. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกโรติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาเวตีติ. โน. (อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๓๘] โย อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกโรตีติ. โน. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกโรติ, โส อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวตีติ. โน. (อญฺญินฺทฺริยมูลกํ)

ปจฺจนีกं

[๔๓๙] โย จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหตีติ. อนาคามิมคฺคสมงฺคี จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหติ. เทฺว มคฺคสมงฺคิโน ฐเปตฺวา อวเสสา ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานนฺติ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหนฺติ. โย วา ปน โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหติ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคี โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหติ, โน จ จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ. เทฺว มคฺคสมงฺคิโน ฐเปตฺวา อวเสสา ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหนฺติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานนฺติ.

โย จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวตีติ. อฏฺฐมโก จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวติ. เทฺว มคฺคสมงฺคิโน ฐเปตฺวา อวเสสา ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานนฺติ อนญฺญาตญฺญสฺสามี-ตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวติ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคี อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวติ, โน จ จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ. เทฺว มคฺคสมงฺคิโน ฐเปตฺวา อวเสสา ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานนฺติ.

โย จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ, โส อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวตีติ. อามนฺตา.[๑] โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวติ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาตีติ. อามนฺตา.

---

[๑] ฉ., เท. เทฺว ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานนฺติ, โน จ อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวนฺติ. ตโย มคฺคสมงฺคิโน ฐเปตฺวา อวเสสา ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานนฺติ อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ.

โย จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกโรตีติ. โย อคฺคผลํ สจฺฉิกโรติ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกโรติ. อคฺคมคฺคสมงฺคิญฺจ อรหนฺตญฺจ ฐเปตฺวา อวเสสา ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานนฺติ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกโรนฺติ. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกโรติ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคี อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกโรติ, โน จ จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ. อคฺคมคฺคสมงฺคิญฺจ อรหนฺตญฺจ ฐเปตฺวา อวเสสา ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกโรนฺติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานนฺติ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

[๔๔๐] โย โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวตีติ. อฏฺฐมโก โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหติ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวติ. เทฺว มคฺคสมงฺคิโน ฐเปตฺวา อวเสสา ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหนฺติ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหตีติ. อนาคามิมคฺคสมงฺคี อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวติ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหติ. เทฺว มคฺคสมงฺคิโน ฐเปตฺวา อวเสสา ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหนฺติ.

โย โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหติ, โส อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวตีติ. เทฺว ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหนฺติ, โน จ อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวนฺติ. ตโย มคฺคสมงฺคิโน ฐเปตฺวา อวเสสา ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหนฺติ อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหตีติ. อามนฺตา.

โย โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกโรตีติ. โย อคฺคผลำ สจฺฉิกโรติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหติ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกโรติ. อนาคามิมคฺคสมงฺคิญฺจ อรหนฺตญฺจ ฐเปตฺวา อวเสสา ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหนฺติ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกโรนฺติ. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกโรติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหตีติ. อนาคามิมคฺคสมงฺคี อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกโรติ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหติ. อนาคามิมคฺคสมงฺคิญฺจ อรหนฺตญฺจ ฐเปตฺวา อวเสสา ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกโรนฺติ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหนฺติ. (โทมนสฺสินฺทฺริยมูลกำ)

[๔๔๑] โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาเวติ, โส อญฺญินฺทฺริยำ น ภาเวตีติ. ตโย มคฺคสมงฺคิโน[๑] อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาเวนฺติ, โน จ อญฺญินฺทฺริยำ น ภาเวนฺติ. จตฺตาโร มคฺคสมงฺคิโน[๒] ฐเปตฺวา อวเสสา ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยำ น ภาเวติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาเวตีติ. อฏฺฐมโก อญฺญินฺทฺริยำ น ภาเวติ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาเวติ. จตฺตาโร มคฺคสมงฺคิโน ฐเปตฺวา อวเสสา ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ.

โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาเวติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกโรตีติ. โย อคฺคผลำ สจฺฉิกโรติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาเวติ โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกโรติ. อฏฺฐมกญฺจ อรหนฺตญฺจ ฐเปตฺวา อวเสสา ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกโรนฺติ. โย

---

[๑] อิ. ตโย ปุคฺคลา. [๒] อิ. อฏฺฐมกญฺจ.

วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกโรติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามี-ตินฺทฺริยํ น ภาเวตีติ. อฏฺฐมโก อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกโรติ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวติ. อฏฺฐมกญฺจ อรหนฺตญฺจ ฐเปตฺวา อวเสสา ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกโรนฺติ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ. (อนญฺญาตญฺญสฺสามี-ตินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๔๒] โย อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกโรตีติ. โย อคฺคผลํ สจฺฉิกโรติ, โส อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวติ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกโรติ. ตโย มคฺคสมงฺคิโน จ อรหนฺตญฺจ ฐเปตฺวา อวเสสา ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกโรนฺติ. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกโรติ, โส อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวตีติ. ตโย มคฺคสมงฺคิโน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกโรนฺติ, โน จ อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวนฺติ. ตโย มคฺคสมงฺคิโน จ อรหนฺตญฺจ ฐเปตฺวา อวเสสา ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกโรนฺติ อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ. (อญฺญินฺทฺริยมูลกํ)

๒. อตีตวาโร

อนุโลมํ

[๔๔๓] โย จกฺขุนฺทฺริยํ ปริชานิตฺถ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหิตฺถาติ อามนฺตา. โย วา ปน โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหิตฺถ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ ปริชานิตฺถาติ. เทฺว ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหิตฺถ, โน จ จกฺขุนฺทฺริยํ ปริชานิตฺถ. อรหา โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ ปชหิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ ปริชานิตฺถ.

โย จกฺขุนฺทฺริยํ ปริชานิตฺถ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาวิตฺถาติ. อามนฺตา. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ

ภาวิตฺถ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิตฺถาติ. ฉ ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาวิตฺถ, โน จ จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิตฺถ. อรหา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ ภาวิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ ปริชานิตฺถ.

โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิตฺถ, โส อญฺญินฺทฺริยำ ภาวิตฺถาติ. อามนฺตา. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยำ ภาวิตฺถ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิตฺถาติ. อามนฺตา.

โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิตฺถ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริตฺถาติ. โย อคฺคผลำ สจฺฉิกโรติ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิตฺถ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริตฺถ. โย อคฺคผลำ สจฺฉากาสิ, โส จกฺขุนฺทฺริยญฺจ ปริชานิตฺถ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ สจฺฉิกริตฺถ. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริตฺถ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิตฺถาติ. อามนฺตา. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกำ)

[๔๔๔] โย โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิตฺถ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาวิตฺถาติ. อามนฺตา. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาวิตฺถ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิตฺถาติ. จตฺตาโร ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาวิตฺถ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิตฺถ. ตโย ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ ภาวิตฺถ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ ปชหิตฺถ.

โย โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิตฺถ, โส อญฺญินฺทฺริยำ ภาวิตฺถาติ. เทฺว ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิตฺถ, โน จ อญฺญินฺทฺริยำ ภาวิตฺถ. อรหา โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ ปชหิตฺถ อญฺญินฺทฺริยญฺจ ภาวิตฺถ. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยำ ภาวิตฺถ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิตฺถาติ. อามนฺตา.

โย โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิตฺถ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริตฺถาติ. ตโย ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิตฺถ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยำ

สจฺฉิกริตฺถ. อรหา โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ ปชหิตฺถ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ สจฺฉิกริตฺถ. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริตฺถ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหิตฺถาติ. อามนฺตา. (โทมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๔๕] โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาวิตฺถ, โส อญฺญินฺทฺริยํ ภาวิตฺถาติ. ฉ ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาวิตฺถ, โน จ อญฺญินฺทฺริยํ ภาวิตฺถ. อรหา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ ภาวิตฺถ อญฺญินฺทฺริยญฺจ ภาวิตฺถ. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยํ ภาวิตฺถ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาวิตฺถาติ. อามนฺตา.

โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาวิตฺถ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริตฺถาติ. สตฺต[๑] ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาวิตฺถ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริตฺถ. อรหา อนญฺญาตญฺญสฺ-สามีตินฺทฺริยญฺจ ภาวิตฺถ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ สจฺฉิกริตฺถ. โย[๒] วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริตฺถ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาวิตฺถาติ. อามนฺตา. (อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๔๖] โย อญฺญินฺทฺริยํ ภาวิตฺถ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริตฺถาติ. โย อคฺคผลํ สจฺฉิกโรติ โส อญฺญินฺทฺริยํ ภาวิตฺถ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริตฺถ. โย อคฺคผลํ สจฺฉากาสิ, โส อญฺญินฺทฺริยญฺจ ภาวิตฺถ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ สจฺฉิกริตฺถ. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริตฺถ, โส อญฺญินฺทฺริยํ ภาวิตฺถาติ. อามนฺตา. (อญฺญินฺทฺริยมูลกํ)[๒]

ปจฺจนีกํ

[๔๔๗] โย จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิตฺถ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหิตฺถาติ. เทฺว ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิตฺถ, โน จ

---

[๑] สฺยา. สี. ฉ. [๒-๒] อิ. โปตฺถเก น ทิสฺสติ.

โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิตฺถ. ฉ ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานิตฺถ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหิตฺถ. โย วา ปน โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิตฺถ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ น ปริชานิตฺถาติ. อามนฺตา.

โย จกฺขุนฺทฺริยำ น ปริชานิตฺถ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาวิตฺถาติ. ฉ ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยำ น ปริชานิตฺถ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาวิตฺถ. เทฺว ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานิตฺถ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาวิตฺถ. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาวิตฺถ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ น ปริชานิตฺถาติ. อามนฺตา.

โย จกฺขุนฺทฺริยำ น ปริชานิตฺถ, โส อญฺญินฺทฺริยำ น ภาวิตฺถาติ. อามนฺตา. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยำ น ภาวิตฺถ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ น ปริชานิตฺถาติ. อามนฺตา.

โย จกฺขุนฺทฺริยำ น ปริชานิตฺถ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริตฺถาติ. อามนฺตา. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริตฺถ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ น ปริชานิตฺถาติ. โย อคฺคผลำ สจฺฉิกโรติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริตฺถ, โน จ จกฺขุนฺทฺริยำ น ปริชานิตฺถ. อฏฺฐ ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานิตฺถ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกำ)

[๔๔๘] โย โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิตฺถ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามี-ตินฺทฺริยำ น ภาวิตฺถาติ. จตฺตาโร ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิตฺถ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาวิตฺถ. เทฺว ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหิตฺถ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาวิตฺถ. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาวิตฺถ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิตฺถาติ. อามนฺตา.

โย โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหิตฺถ, โส อญฺญินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถาติ. อามนฺตา. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหิตฺถาติ. เทฺว ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหิตฺถ. ฉ ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาวิตฺถ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหิตฺถ.

โย โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหิตฺถ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริตฺถาติ. อามนฺตา. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริตฺถ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหิตฺถาติ. ตโย ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริตฺถ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหิตฺถ. ฉ ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริตฺถ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหิตฺถ. (โทมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๔๙] โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ, โส อญฺญินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถาติ. อามนฺตา. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถาติ. ฉ ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ. เทฺว ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาวิตฺถ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาวิตฺถ.

โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริตฺถาติ. อามนฺตา. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริตฺถ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถาติ. สตฺต ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริตฺถ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ. เทฺว ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริตฺถ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาวิตฺถ. (อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๕๐] โย อญฺญินฺทฺริยำ น ภาวิตฺถ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริตฺถาติ. อามนฺตา. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริตฺถ, โส อญฺญินฺทฺริยำ น ภาวิตฺถาติ. โย อคฺคผลำ สจฺฉิกโรติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริตฺถ, โน จ อญฺญินฺทฺริยำ น ภาวิตฺถ. อฏฺฐ ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริตฺถ อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาวิตฺถ. (อญฺญินฺทฺริยมูลกำ)

๓. อนาคตวาโร

อนุโลมำ

[๔๕๑] โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิสฺสติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิสฺสตีติ. เทฺว ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิสฺสนฺติ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิสฺสนฺติ. ปญฺจ ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยญฺจ ปริชานิสฺสนฺติ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ ปชหิสฺสนฺติ. โย วา ปน โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิสฺสตีติ. อามนฺตา.

โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิสฺสติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวสฺสตีติ. ฉ ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิสฺสนฺติ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวสฺสนฺติ. เย ปุถุชฺชนา มคฺคำ ปฏิลภิสฺสนฺติ, เต จกฺขุนฺทฺริยญฺจ ปริชานิสฺสนฺติ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ ภาเวสฺสนฺติ. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิสฺสตีติ. อามนฺตา.

โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิสฺสติ, โส อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวสฺสตีติ. อามนฺตา. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิสฺสตีติ. อามนฺตา.[๑]

---

[๑] เท. เทฺว ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิสฺสนฺติ โน จ อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวสฺสนฺติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ ปริชานิสฺสนฺติ. อญฺญินฺทฺริยญฺจ ภาเวสฺสนฺติ.

โย จกฺขุนฺทฺริยํ ปริชานิสฺสติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริสฺสตีติ. อามนฺตา. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ ปริชานิสฺสตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคี อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริสฺสติ, โน จ จกฺขุนฺทฺริยํ ปริชานิสฺสติ. สตฺต ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ สจฺฉิกริสฺสนฺติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ ปริชานิสฺสนฺติ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

[๔๕๒] โย โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหิสฺสติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาเวสฺสตีติ. จตฺตาโร ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหิสฺสนฺติ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาเวสฺสนฺติ. เย ปุถุชฺชนา มคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, เต โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ ปชหิสฺสนฺติ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ ภาเวสฺสนฺติ. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาเวสฺสติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหิสฺสตีติ. อามนฺตา.

โย โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหิสฺสติ, โส อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวสฺสตีติ. อามนฺตา.[๑] โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวสฺสติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหิสฺสตีติ. เทฺว[๒] ปุคฺคลา[๒] อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวสฺสนฺติ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหิสฺสนฺติ. ปญฺจ ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยญฺจ ภาเวสฺสนฺติ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ ปชหิสฺสนฺติ.

โย โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหิสฺสติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริสฺสตีติ. อามนฺตา. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริสฺสติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหิสฺสตีติ. ตโย ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริสฺสนฺติ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหิสฺสนฺติ. ปญฺจ[๓] ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ สจฺฉิกริสฺสนฺติ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ ปชหิสฺสนฺติ. (โทมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

---

[๑] ฉ.,เท. สกทาคามิมคฺคสมงฺคี โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหิสฺสติ โน จ อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวสฺสติ. จตฺตาโร ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ ปชหิสฺสนฺติ อญฺญินฺทฺริยญฺจ ภาเวสฺสนฺติ.

[๒-๒] ฉ., เท. อนาคามี. [๓] ฉ.,เท. จตฺตาโร.

[๔๕๓] โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวสฺสติ, โส อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวสฺสตีติ. อามนฺตา. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวสฺสติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวสฺสตีติ. ฉ[๑] ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวสฺสนฺติ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวสฺสนฺติ. เย ปุถุชฺชนา มคฺคำ ปฏิลภิสฺสนฺติ เต อญฺญินฺทฺริยญฺจ ภาเวสฺสนฺติ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ ภาเวสฺสนฺติ.

โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวสฺสติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริสฺสตีติ. อามนฺตา. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริสฺสติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวสฺสตีติ. สตฺต ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริสฺสนฺติ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวสฺสนฺติ. เย ปุถุชฺชนา มคฺคำ ปฏิลภิสฺสนฺติ, เต อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ สจฺฉิกริสฺสนฺติ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ ภาเวสฺสนฺติ. (อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยมูลกำ)

[๔๕๔] โย อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวสฺสติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริสฺสตีติ อามนฺตา. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริสฺสติ, โส อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวสฺสตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคี[๒] อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริสฺสติ,[๓] โน จ อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวสฺสติ.[๔] สตฺต[๕] ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ สจฺฉิกริสฺสนฺติ อญฺญินฺทฺริยญฺจ ภาเวสฺสนฺติ. (อญฺญินฺทฺริยมูลกำ)

---

[๑] ฉ., เท. จตฺตาโร. [๒] ฉ., เท. ตโย ปุคฺคลา. [๓] ฉ.,เท. สจฺฉิกริสฺสนฺติ.
[๔] ฉ., เท. ภาเวสฺสนฺติ [๕] ฉ.,เท. ปญฺจ.

ปจฺจนีกํ

[๔๔๔] โย จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิสฺสติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหิสฺสตีติ. อามนฺตา. โย วา ปน โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหิสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิสฺสตีติ. เทฺว ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหิสฺสนฺติ, โน จ จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิสฺสนฺติ. ตโย ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหิสฺสนฺติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานิสฺสนฺติ.

โย จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิสฺสติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสตีติ. อามนฺตา. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิสฺสตีติ. ฉ ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสนฺติ, โน จ จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิสฺสนฺติ. ตโย ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานิสฺสนฺติ.

โย จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิสฺสติ, โส อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสตีติ. อามนฺตา. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิสฺสตีติ. อามนฺตา.[๑]

โย จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิสฺสติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคี จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิสฺสติ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสติ. เทฺว ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานิสฺสนฺติ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิสฺสตีติ. อามนฺตา. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

---

[๑] ฉ., เท. เทฺว ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสนฺติ โน จ จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิสฺสนฺติ. ตโย ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานิสฺสนฺติ.

[๔๕๖] โย โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิสฺสติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาเวสฺสตีติ. อามนฺตา. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาเวสฺสติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิสฺสตีติ. จตฺตาโร ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาเวสฺสนฺติ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิสฺสนฺติ. ปญฺจ ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหิสฺสนฺติ.

โย โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิสฺสติ, โส อญฺญินฺทฺริยำ น ภาเวสฺสตีติ. เทฺว [๑] ปุคฺคลา [๑] โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิสฺสนฺติ, โน จ อญฺญินฺทฺริยำ น ภาเวสฺสนฺติ. ตโย [๒] ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหิสฺสนฺติ อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยำ น ภาเวสฺสติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิสฺสตีติ. อามนฺตา. [๓]

โย โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิสฺสติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริสฺสตีติ. ตโย ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิสฺสนฺติ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ. เทฺว ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหิสฺสนฺติ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริสฺสติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิสฺสตีติ. อามนฺตา. (โทมนสฺสินฺทฺริยมูลกำ)

[๔๕๗] โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาเวสฺสติ, โส อญฺญินฺทฺริยำ น ภาเวสฺสตีติ. ฉ [๔] ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาเวสฺสนฺติ, โน จ อญฺญินฺทฺริยำ น ภาเวสฺสนฺติ. ตโย [๕] ปุคฺคลา

[๑-๑] ฉ.,เท. อนาคามี. [๒] ฉ.,เท. จตฺตาโร.

[๓] ฉ.,เท. สกทาคามิมคฺคสมงฺคี อญฺญินฺทฺริยำ น ภาเวสฺสติ โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิสฺสติ. จตฺตาโร ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหิสฺสนฺติ. [๔] ฉ.,เท. จตฺตาโร. [๕] ฉ.,เท. ปญฺจ.

อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสตีติ. อามนฺตา.

โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสตีติ. สตฺต ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสนฺติ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ. เทฺว ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสตีติ. อามนฺตา. (อนญฺญาตญฺญสฺสามี-ตินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๕๘] โย อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคี[๑] อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสติ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสติ. เทฺว ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสติ, โส อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสตีติ. อามนฺตา. (อญฺญินฺทฺริยมูลกํ)

๔. ปจฺจุปฺปนฺนาตีตวาโร

อนุโลมํ

[๔๕๙] โย จกฺขุนฺทฺริยํ ปริชานาติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหิตฺถาติ. อามนฺตา. โย วา ปน โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหิตฺถ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ ปริชานาตีติ. เทฺว ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหิตฺถ, โน จ จกฺขุนฺทฺริยํ ปริชานนฺติ. อคฺคมคฺคสมงฺคี โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ ปชหิตฺถ

---

[๑] ฉ., เท. ตโย ปุคฺคลา.

จกฺขุนฺทฺริยญฺจ ปริชานาติ.[๑]

โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานาติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาวิตฺถาติ. อามนฺตา. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาวิตฺถ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานาตีติ. ฉ[๒] ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาวิตฺถ, โน จ จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานนฺติ. อคฺคมคฺคสมงฺคี อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ ภาวิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ ปริชานาติ.

โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานาติ, โส อญฺญินฺทฺริยำ ภาวิตฺถาติ. โน.[๓] โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยำ ภาวิตฺถ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานาตีติ. โน.

โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานาติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริตฺถาติ. โน. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริตฺถ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานาตีติ. โน. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกำ)

[๔๖๐] โย โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาวิตฺถาติ. อามนฺตา. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาวิตฺถ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหตีติ. ฉ[๔] ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาวิตฺถ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหนฺติ. อนาคามิมคฺคสมงฺคี อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ ภาวิตฺถ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ ปชหติ.

โย โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหติ, โส อญฺญินฺทฺริยำ ภาวิตฺถาติ. โน. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยำ ภาวิตฺถ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหตีติ. โน.

โย โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริตฺถาติ. โน. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริตฺถ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ

---

[๑] ฉ., เท. ปริชานนฺติ. เอวมุปริปิ.
[๒] อิ. ปญฺจ. เอวมุปริปิ.
[๓] อิ. อามนฺตา.
[๔] อิ. ตโย.

ปชหตีติ. โน. (โทมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๖๑] โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาเวติ, โส อญฺญินฺทฺริยํ ภาวิตฺถาติ. โน. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยํ ภาวิตฺถ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาเวตีติ. โน.

โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาเวติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริตฺถาติ. โน. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริตฺถ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาเวตีติ. โน. (อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๖๒] โย อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริตฺถาติ. โน. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริตฺถ, โส อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวตีติ. โน. (อญฺญินฺทฺริยมูลกํ)

ปจฺจนีกํ

[๔๖๓] โย จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหิตฺถาติ. เทฺว[๑] ปุคฺคลา[๑] จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานนฺติ,[๒] โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหิตฺถ. ฉ[๓] ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานนฺติ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหิตฺถ. โย วา ปน โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหิตฺถ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาตีติ. อามนฺตา.

โย จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถาติ. ฉ ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานนฺติ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ. เทฺว ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานนฺติ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาวิตฺถ. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาตีติ. อามนฺตา.

๑-๑ อิ. อนาคามี. ๒ อิ. ปริชานาติ. ๓ อิ. ปญฺจ, เอวมุปริปิ.

โย จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ, โส อญฺญินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถาติ. อรหา[๑] จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ, โน จ อญฺญินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ. สตฺต ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานนฺติ อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาวิตฺถ.[๑] โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคี[๒] อญฺญินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ, โน จ จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ. สตฺต ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาวิตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานนฺติ.[๒]

โย จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริตฺถาติ. อรหา จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริตฺถ. อฏฺฐ ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานนฺติ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริตฺถ. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริตฺถ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคี อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริตฺถ, โน จ จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ. อฏฺฐ ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริตฺถ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานนฺติ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกำ)

[๔๖๔] โย โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาวิตฺถาติ. ฉ ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหนฺติ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาวิตฺถ. เทฺว ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหนฺติ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาวิตฺถ. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาวิตฺถ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหตีติ. อามนฺตา.

โย โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหติ, โส อญฺญินฺทฺริยำ น ภาวิตฺถาติ. อรหา โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหติ, โน จ อญฺญินฺทฺริยำ น ภาวิตฺถ. สตฺต ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหนฺติ อญฺญินฺทฺริยญฺจ น

๑, ๑ อิ. อามนฺตา. ๒, ๒ อิ. อามนฺตา.

ภาวิตฺถ. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหตีติ. อนาคามิมคฺคสมงฺคี อญฺญินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหติ. สตฺต ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาวิตฺถ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหนฺติ.

โย โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริตฺถาติ. อรหา โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหติ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริตฺถ. อฏฺฐ ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหนฺติ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริตฺถ. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริตฺถ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหตีติ. อนาคามิมคฺคสมงฺคี อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริตฺถ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหติ. อฏฺฐ ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริตฺถ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหนฺติ. (โทมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๖๕] โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวติ, โส อญฺญินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถาติ. อรหา[๑] อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น[๒] ภาเวติ,[๓] โน จ อญฺญินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ. สตฺต ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาวิตฺถ. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวตีติ. อฏฺฐมโก อญฺญินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวติ. สตฺต ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาวิตฺถ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ.

โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริตฺถาติ. อรหา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวติ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริตฺถ. สตฺต[๔] ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺ-

---

[๑] อิ. เทฺว ปุคฺคลา.
[๒] สี. โปตฺถเก น ทิสฺสติ.
[๓] อิ. ภาเวนฺติ.
[๔] ฉ., เท. อฏฺฐ.

สามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริตฺถ. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริตฺถ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาเวตีติ. อฏฺฐมโก อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริตฺถ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาเวติ. อฏฺฐ[๑] ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริตฺถ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ. (อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยมูลกำ)

[๔๖๖] โย อญฺญินฺทฺริยำ น ภาเวติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริตฺถาติ. อรหา อญฺญินฺทฺริยำ น ภาเวติ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริตฺถ. ฉ[๒] ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริตฺถ. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริตฺถ, โส อญฺญินฺทฺริยำ น ภาเวตีติ. ตโย อคฺคมคฺคสมงฺคิโน[๓] อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริตฺถ, โน จ อญฺญินฺทฺริยำ น ภาเวนฺติ. ฉ[๔] ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริตฺถ อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ. (อญฺญินฺทฺริยมูลกำ)

๕. ปจฺจุปฺปนฺนานาคตวาโร

อนุโลมำ

[๔๖๗] โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานาติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิสฺสตีติ. โน. โย วา ปน โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานาตีติ. โน.

โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานาติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวสฺสตีติ. โน. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวสฺสติ,

---

[๑] สฺยา. สตฺต.
[๒] สฺยา. ปญฺจ.
[๓] ฉ.,เท. มคฺคสมงฺคิโน.
[๔] สฺยา. ปญฺจ.

โส จกฺขุนฺทฺริยํ ปริชานาตีติ. โน.

โย จกฺขุนฺทฺริยํ ปริชานาติ, โส อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวสฺสตีติ. โน. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ ปริชานาตีติ. โน.

โย จกฺขุนฺทฺริยํ ปริชานาติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริสฺสตีติ. อามนฺตา. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ ปริชานาตีติ. สตฺต ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริสฺสนฺติ, โน จ จกฺขุนฺทฺริยํ ปริชานนฺติ. อคฺคมคฺคสมงฺคี อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ สจฺฉิกริสฺสติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ ปริชานาติ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

[๔๖๘] โย โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาเวสฺสตีติ. โน. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาเวสฺสติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหตีติ. โน.

โย โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหติ, โส อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวสฺสตีติ. อามนฺตา.[๑] โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวสฺสติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหตีติ. ฉ[๒] ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวสฺสนฺติ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหนฺติ. อนาคามิมคฺคสมงฺคี อญฺญินฺทฺริยญฺจ ภาเวสฺสติ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ ปชหติ.[๒]

โย โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริสฺสตีติ. อามนฺตา. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริสฺสติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหตีติ. สตฺต ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริสฺสนฺติ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหนฺติ. อนาคามิมคฺคสมงฺคี อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ สจฺฉิกริสฺสติ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ ปชหติ. (โทมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

---

[๑] ฉ., เท. โน. [๒, ๒] ฉ., เท. โน.

[๔๖๙] โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวติ, โส อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวสฺสตีติ. อามนฺตา. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวสฺสติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวตีติ. ฉ[๑] ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวสฺสนฺติ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวนฺติ. อฏฺฐมโก อญฺญินฺทฺริยญฺจ ภาเวสฺสติ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ ภาเวติ.

โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริสฺสตีติ. อามนฺตา. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริย[๒] สจฺฉิกริสฺสติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวตีติ. สตฺต[๓] ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริสฺสนฺติ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวนฺติ. อฏฺฐมโก อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ สจฺฉิกริสฺสติ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ ภาเวติ. (อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยมูลกำ)

[๔๗๐] โย อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริสฺสตีติ. อามนฺตา. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริสฺสติ, โส อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวตีติ. ปญฺจ[๔] ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริสฺสนฺติ, โน จ อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวนฺติ. ตโย อคฺคมคฺคสมงฺคิโน[๕] อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ สจฺฉิกริสฺสนฺติ อญฺญินฺทฺริยญฺจ ภาเวนฺติ. (อญฺญินฺทฺริยมูลกำ)

ปจฺจนีกำ

[๔๗๑] โย จกฺขุนฺทฺริยำ น ปริชานาติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิสฺสตีติ. ปญฺจ ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยำ น ปริชานนฺติ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิสฺสนฺติ. จตฺตาโร ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานนฺติ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหิสฺสนฺติ. โย วา ปน

---

[๑] ฉ., เท. จตฺตาโร. [๒] อิ. อญฺญินฺทฺริยำ. [๓] อิ. อฏฺฐ.
[๔] อิ. สตฺต. [๕] ฉ., เท. มคฺคสมงฺคิโน, อิ. อคฺคมคฺคสมงฺคี.

โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหิสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคี[๑] โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหิสฺสติ, โน จ จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ. จตฺตาโร ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหิสฺสนฺติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานนฺติ.[๑]

โย จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสตีติ. เย ปุถุชฺชนา มคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, เต จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานนฺติ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสนฺติ. อฏฺฐ ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานนฺติ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคี อนญฺญาตญฺญสฺสามี-ตินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสติ, โน จ จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ. อฏฺฐ ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานนฺติ.

โย จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ, โส อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสตีติ. สตฺต[๒] ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานนฺติ, โน จ อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสนฺติ. เทฺว[๓] ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานนฺติ อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาตีติ. อคฺคมคฺคสมงฺคี อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสติ, โน จ จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ. เทฺว ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานนฺติ.

โย จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสตีติ. สตฺต ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานนฺติ, โน จ

๑-๑ อิ. อามนฺตา. ๒ ฉ., เท. ปญฺจ. ๓ ฉ.,เท. จตฺตาโร.

อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ. เทฺว ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานนฺติ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานาตีติ. อามนฺตา. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกำ)

[๔๗๒] โย โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสตีติ. เย ปุถุชฺชนา มคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, เต โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหนฺติ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสนฺติ. อฏฺฐ ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหนฺติ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหตีติ. อนาคามิมคฺคสมงฺคี อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสติ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหติ. อฏฺฐ ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหนฺติ.

โย โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหติ, โส อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสตีติ. ฉ[๑] ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหนฺติ, โน จ อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสนฺติ. ตโย[๒] ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหนฺติ อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหตีติ. อามนฺตา.[๓]

โย โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสตีติ. สตฺต ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหนฺติ, โน จ

---

[๑] ฉ., เท. ปญฺจ. [๒] ฉ., เท. จตฺตาโร.

[๓] ฉ.,เท. อนาคามิมคฺคสมงฺคี อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสติ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหติ จตฺตาโร ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหนฺติ.

อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ. เทฺว ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหนฺติ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสติ โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหตีติ. อามนฺตา. (โทมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๗๓] โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวติ, โส อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสตีติ. ฉ[๑] ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวนฺติ, โน จ อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสนฺติ. ตโย ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวตีติ. อามนฺตา.

โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสตีติ. สตฺต ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวนฺติ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ. เทฺว ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวตีติ. อามนฺตา. (อนญฺญาตญฺญสฺสามี-ตินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๗๔] โย อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวติ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสตีติ. ปญฺจ[๒] ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวนฺติ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ. เทฺว ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวนฺติ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสติ, โส อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวตีติ. อามนฺตา. (อญฺญินฺทฺริยมูลกํ)

---

[๑] ฉ., เท. จตฺตาโร. [๒] อิ. สตฺต.

๖. อดีตานาคตวาโร

อนุโลมำ

[๔๗๕] โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิตฺถ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิสฺสตีติ. โน. โย วา ปน โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิตฺถาติ. โน.

โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิตฺถ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวสฺสตีติ. โน. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิตฺถาติ. โน.

โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิตฺถ, โส อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวสฺสตีติ. โน. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิตฺถาติ. โน.

โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิตฺถ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริสฺสตีติ. โน. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิตฺถาติ. โน. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกำ)

[๔๗๖] โย โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิตฺถ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ[๑] ภาเวสฺสตีติ. โน. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวสฺสติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิตฺถาติ. โน.

โย โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิตฺถ, โส อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวสฺสตีติ. เทฺว ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิตฺถ, โน จ อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวสฺสนฺติ.[๒] อนาคามี โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ ปชหิตฺถ อญฺญินฺทฺริยญฺจ ภาเวสฺสติ. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวสฺสติ,[๓] โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ

---

[๑] อิ. อญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ. [๒] อิ. ภาวิสฺสตีติ. [๓] ฉ.,เท. สี. ภาเวติ. ภาวิสฺสนฺติ.

ปชหิตฺถาติ. ฉ[๑] ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวสฺสนฺติ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหิตฺถ. อนาคามี อญฺญินฺทฺริยญฺจ ภาเวสฺสติ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ ปชหิตฺถ.

โย โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหิตฺถ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริสฺสตีติ. อรหา[๒] โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหิตฺถ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริสฺสติ. เทฺว ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ ปชหิตฺถ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ สจฺฉิกริสฺสนฺติ.[๒] โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริสฺสติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหิตฺถาติ. ฉ ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริสฺสนฺติ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยํ ปชหิตฺถ. เทฺว ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ สจฺฉิกริสฺสนฺติ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ ปชหิตฺถ. (โทมนสฺสินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๗๗] โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาวิตฺถ, โส อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวสฺสตีติ. เทฺว[*๓] ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาวิตฺถ, โน จ อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวสฺสนฺติ. ปญฺจ[๔] ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ ภาวิตฺถ อญฺญินฺทฺริยญฺจ ภาเวสฺสนฺติ.[*] โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวสฺสติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาวิตฺถาติ. เทฺว[๕] ปุคฺคลา[๕] อญฺญินฺทฺริยํ ภาเวสฺสนฺติ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาวิตฺถ. ปญฺจ[๖] ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยญฺจ ภาเวสฺสนฺติ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ ภาวิตฺถ.

โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาวิตฺถ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริสฺสตีติ. อรหา[๗] อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ ภาวิตฺถ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยํ สจฺฉิกริสฺสติ. ฉ ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ ภาวิตฺถ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ สจฺฉิกริสฺสนฺติ.[๗] โย วา

---

๑ ฉ., เท. จตฺตาโร.
๒-๒ อิ. อามนฺตา.
๓ ฉ.,เท. จตฺตาโร.
๔ ฉ., เท. ตโย.
- อิ. อามนฺตา.
๕-๕ อิ. อฏฺฐมโก.
๖ ฉ., เท. ตโย.
๗-๗ อิ. อามนฺตา.

ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริสฺสติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาวิตฺถาติ. เทฺว ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริสฺสนฺติ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาวิตฺถ. ฉ ปุคฺคลา อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ สจฺฉิกริสฺสนฺติ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ ภาวิตฺถ. (อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยมูลกำ)

[๔๗๘] โย อญฺญินฺทฺริยำ ภาวิตฺถ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริสฺสตีติ. โน.[๑] โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริสฺสติ, โส อญฺญินฺทฺริยำ ภาวิตฺถาติ. โน. (อญฺญินฺทฺริยมูลกำ)

ปจฺจนีกำ

[๔๗๙] โย จกฺขุนฺทฺริยำ น ปริชานิตฺถ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิสฺสตีติ. ปญฺจ ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยำ น ปริชานิตฺถ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิสฺสนฺติ. จตฺตาโร[๒] ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานิตฺถ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหิสฺสนฺติ. โย วา ปน โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยำ น ปริชานิตฺถาติ. อรหา โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิสฺสติ, โน จ จกฺขุนฺทฺริยำ น ปริชานิตฺถ. จตฺตาโร ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหิสฺสนฺติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานิตฺถ.

โย จกฺขุนฺทฺริยำ น ปริชานิตฺถ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาเวสฺสตีติ. เย ปุถุชฺชนา มคฺคำ ปฏิลภิสฺสนฺติ, เต จกฺขุนฺทฺริยำ น ปริชานิตฺถ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาเวสฺสนฺติ. อฏฺฐ ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานิตฺถ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ

---

[๑] อิ. อามนฺตา. [๒] สฺยา. ตโย.

น ภาเวสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิตฺถาติ. อรหา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสติ, โน จ จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิตฺถ. อฏฺฐ ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานิตฺถ.

โย จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิตฺถ, โส อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสตีติ. สตฺต[๑] ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิตฺถ, โน จ อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสนฺติ. เทฺว[๒] ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานิตฺถ อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิตฺถาติ. อรหา อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสติ, โน จ จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิตฺถ. เทฺว[๓] ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานิตฺถ.

โย จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิตฺถ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสตีติ. อฏฺฐ ปุคฺคลา จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิตฺถ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น[๔] สจฺฉิกริสฺสนฺติ. เย ปุถุชฺชนา มคฺคํ น ปฏิลภิสฺสนฺติ, เต จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานิตฺถ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสติ, โส จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิตฺถาติ. อรหา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสติ, โน จ จกฺขุนฺทฺริยํ น ปริชานิตฺถ. เย ปุถุชฺชนา มคฺคํ น ปฏิลภิสฺสนฺติ, เต อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ จกฺขุนฺทฺริยญฺจ น ปริชานิตฺถ. (จกฺขุนฺทฺริยมูลกํ)

[๔๘๐] โย โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหิตฺถ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสตีติ. เย ปุถุชฺชนา มคฺคํ ปฏิลภิสฺสนฺติ, เต โทมนสฺสินฺทฺริยํ นปฺปชหิตฺถ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น

---

[๑] ฉ., เท. ปญฺจ. [๒] ฉ., เท. จตฺตาโร. [๓] อิ. ฉ. [๔] อิ. จ น.

ภาเวสฺสนฺติ. ฉ ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหิตฺถ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ. โย วา ปน อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาเวสฺสติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิตฺถาติ. ตโย[๑] ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาเวสฺสนฺติ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิตฺถ. ฉ ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหิตฺถ.

โย โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิตฺถ, โส อญฺญินฺทฺริยำ น ภาเวสฺสตีติ. ฉ[๒] ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิตฺถ, โน จ อญฺญินฺทฺริยำ น ภาเวสฺสนฺติ. เย ปุถุชฺชนา มคฺคำ น ปฏิลภิสฺสนฺติ, เต โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหิตฺถ อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยำ น ภาเวสฺสติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิตฺถาติ. เทฺว ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยำ น ภาเวสฺสนฺติ น จ โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิตฺถ. เย ปุถุชฺชนา มคฺคำ น ปฏิลภิสฺสนฺติ, เต อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหิตฺถ.

โย โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิตฺถ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริสฺสตีติ. ฉ ปุคฺคลา โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิตฺถ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ. เย ปุถุชฺชนา มคฺคำ น ปฏิลภิสฺสนฺติ, เต โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหิตฺถ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริสฺสติ, โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิตฺถาติ. อรหา อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริสฺสติ, โน จ โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิตฺถ. เย ปุถุชฺชนา มคฺคำ น ปฏิลภิสฺสนฺติ, เต อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ โทมนสฺสินฺทฺริยญฺจ นปฺปชหิตฺถ. (โทมนสฺสินฺทฺริยมูลกำ)

---

[๑] อิ. เทฺว. [๒] ฉ., เท. จตุตาโร.

[๔๘๑] โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ, โส อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสตีติ. เทฺว ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ, โน จ อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสนฺติ. เย ปุถุชฺชนา มคฺคํ น ปฏิลภิสฺสนฺติ, เต อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาวิตฺถ อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ. โย วา ปน อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถาติ. เทฺว[๑] ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสนฺติ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ. เย ปุถุชฺชนา มคฺคํ น ปฏิลภิสฺสนฺติ, เต อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาเวสฺสนฺติ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาวิตฺถ.

โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น[๒] ภาวิตฺถ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสตีติ. เทฺว ปุคฺคลา อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ. เย ปุถุชฺชนา มคฺคํ น ปฏิลภิสฺสนฺติ, เต อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาวิตฺถ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสติ, โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถาติ. อรหา อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสติ, โน จ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ. เย ปุถุชฺชนา มคฺคํ น ปฏิลภิสฺสนฺติ, เต อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยญฺจ น ภาวิตฺถ. (อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยมูลกํ)

[๔๘๒] โย อญฺญินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ, โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกริสฺสตีติ. อฏฺฐ ปุคฺคลา อญฺญินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ, โน จ อญฺญาตาวินฺทฺริยํ[๓] น สจฺฉิกริสฺสนฺติ. เย ปุถุชฺชนา มคฺคํ น

---

[๑] ฉ., เท. จตฺตาโร. [๒] อิ. โน. [๓] อญฺญินฺทฺริยํ.

ปฏิลภิสฺสนฺติ, เต อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาวิตฺถ อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ. โย วา ปน อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริสฺสติ, โส อญฺญินฺทฺริยำ น ภาวิตฺถาติ. อรหา อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริสฺสติ, โน จ อญฺญินฺทฺริยำ น ภาวิตฺถ. เย ปุถุชฺชนา มคฺคำ น ปฏิลภิสฺสนฺติ, เต อญฺญาตาวินฺทฺริยญฺจ น สจฺฉิกริสฺสนฺติ อญฺญินฺทฺริยญฺจ น ภาวิตฺถาติ.[๑] (อญฺญินฺทฺริยมูลกำ).

ปริญฺญาวาโร นิฏฺฐิโต.

อินฺทฺริยยมกปาลิ ทสมา

นิฏฺฐิตา.

ยมกปกรณำ ปจฺฉิมำ

นิฏฺฐิตำ.

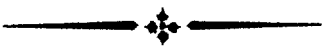

[๑] ฉ., เท. ภาวิตฺถ.

อภิธมฺมปิฏกเ ยมกปาลิยา ทุติยภาเค

ปทานุกฺกโม

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
(อ)	
อกุสลวิปฺปยุตฺตกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส	๓๙/๕๒
อกุสลวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส	๓๔/๔๙
อคฺคผลํ	๔๓๙/๔๘๒
อญฺญํ	๒/๑๓๖
อญฺญาตาวินฺทฺริยํ	๑/๑๓๕
อญฺญาตาวี	๒/๑๓๖
อญฺญินฺทฺริยํ	๒/๑๓๖
อติกฺกนฺตกาลํ	๒๐/๖
อตีตานาคตํ	๘๑/๒๕
อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ	๓/๑๓๗
อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ	๑/๑๓๕
อนุตฺตรํ	๖๑/๑๖
อมหคฺคตํ	๖๑/๑๖
อรณํ	๖๒/๑๗
อวิมุตฺตํ	๖๑/๑๖
อสมาหิตํ	๖๑/๑๖
(อิ)	
อิตฺถินฺทฺริยํ	๑/๑๓๕
อิตฺถี	๒/๑๓๕
อินฺทฺริยา	๔/๑๓๘
(อุ)	
อุปปตฺติจิตฺตสฺส	๒๗๖/๒๙๐
อุเปกฺขา	๒/๑๓๖
อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส	๑๙๐/๒๐๓
อุเปกฺขาวิปฺปยุตฺตญาณวิปฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส	๒๑๙/๒๔๓
อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส	๑๙๐/๒๐๓
อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ	๒๘๕/๒๙๙
อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ	๓๙๐/๔๑๘
อุเปกฺขาสมฺปยุตฺตสทฺธาวิปฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส	๒๑๐/๒๖๖
อุเปกฺขินฺทฺริยํ	๑/๑๓๕

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
(ก)	
กายินฺทฺริยํ	๑/๑๓๕
กุสลวิปฺปยุตฺตอกุสลวิปฺปยุตฺต-	
จิตฺตสฺส	๓๙/๕๑
(ข)	
ขณํ	๒๐/๖
(ฆ)	
ฆานินฺทฺริยํ	๑/๑๓๕
(จ)	
จกฺขุนฺทฺริยํ	๑/๑๓๕
จิตฺตสมงฺคีนํ	๗๙/๒๔
(ช)	
ชิวฺหินฺทฺริยํ	๑/๑๓๕
ชีวิตํ	๒/๑๓๖
ชีวิตินฺทฺริยํ	๑/๑๓๕
(ฌ)	
ฌาณวิปฺปยุตฺตานํ	๑๘๖/๑๙๖
ฌาณวิปฺปยุตฺตอุเปกฺขาวิปฺปยุตฺต-	
จิตฺตสฺส	๒๑๙/๒๔๔
ฌาณวิปฺปยุตฺตอุเปกฺขาสมฺปยุตฺต-	
จิตฺตสฺส	๒๓๗/๒๖๕
ฌาณวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส	๑๙๐/๒๐๔
ฌาณวิปฺปยุตฺตสทฺธาวิปฺปยุตฺต-	
จิตฺตสฺส	๒๓๘/๒๖๖
ฌาณวิปฺปยุตฺตสทฺธาสมฺปยุตฺต-	
จิตฺตสฺส	๒๒๐/๒๔๔
ฌาณวิปฺปยุตฺตโสมนสฺสวิปฺปยุตฺต-	
จิตฺตสฺส	๒๑๗/๒๔๒
ฌาณวิปฺปยุตฺตโสมนสฺสสมฺปยุตฺต-	
จิตฺตสฺส	๒๓๖/๒๖๔
ฌาณสมฺปยุตฺตานํ	๑๘๖/๑๙๖
ฌาณสมฺปยุตฺตอุเปกฺขาวิปฺปยุตฺต-	
จิตฺตสฺส	๑๙๒/๒๐๗
ฌาณสมฺปยุตฺตอุเปกฺขาสมฺปยุตฺต-	
จิตฺตสฺส	๑๙๒/๒๐๗
ฌาณสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส	๑๙๒/๒๐๗
ฌาณสมฺปยุตฺตโสมนสฺสวิปฺปยุตฺต-	
จิตฺตสฺส	๒๐๙/๒๒๖
ฌาณสมฺปยุตฺตโสมนสฺสสมฺปยุตฺต-	
จิตฺตสฺส	๑๙๑/๒๐๖
(ท)	
ทุกฺขินฺทฺริยํ	๑/๑๓๕
โทมนสฺสํ	๑/๑๓๕
โทมนสฺสินฺทฺริยํ	๑/๑๓๕

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
(น)	
นิรุชฺฌมานํ	๑๕/๔
นิรุทฺธํ	๑๙/๕
(ป)	
ปญฺญา	๒/๑๓๖
ปญฺญาจกฺขุ	๙๔/๑๕๕
ปญฺญินฺทฺริยํ	๑/๑๓๕
ปุริโส	๒/๑๓๖
ปุริสินฺทฺริยํ	๑/๑๓๕
(ภ)	
ภเว	๒๑๘/๒๙๒
ภาเวน	๒๑๘/๒๙๒
ภาวิตฺถ	๔๔๓/๔๘๔
ภาเวติ	๔๓๕/๔๗๙
ภาเวสฺสติ	๔๕๑/๔๘๙
(ม)	
มนินฺทฺริยํ	๑/๑๓๕
มหคฺคตํ	๒/๑๖
(ว)	
วิกฺขิตฺตํ	๖๑/๑๖
วิมุตฺตํ	๖๑/๑๖
วีริยํ	๒/๑๓๕
วีริยินฺทฺริยํ	๑/๑๓๕
วีตโทสํ	๖๑/๑๖
วีตโมหํ	๖๑/๑๖
วีตราคํ	๖๑/๑๖
วีติกฺกนฺตํ	๖๐/๑๖
(ส)	
สอุตฺตรํ	๖๑/๑๖
สติ	๒๐/๑๔๐
สตินฺทฺริยํ	๒๐/๑๔๐
สโทสํ	๖๑/๑๖
สมาธิ	๒/๑๓๖
สมาธินฺทฺริยํ	๒๑/๑๔๑
สมาหิตํ	๖๑/๑๖
สโมหํ	๖๑/๑๖
สราคํ	๖๑/๑๖
สงฺขิตฺตํ	๖๑/๑๖
สจฺฉากาสิ	๔๔๓/๔๘๕
สจฺฉิกริตฺถ	๔๔๓/๔๘๕
สจฺฉิกริสฺสติ	๔๕๑/๔๙๐
สจฺฉิกโรติ	๔๓๕/๔๘๐
สทฺธา	๒/๑๓๖
สทฺธาวิปฺปยุตฺตอุเปกฺขาวิปฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส	๒๑๙/๒๔๓
สทฺธาวิปฺปยุตฺตอุเปกฺขาสมฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส	๒๑๙/๒๔๓

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
สทฺธาวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส	๑๙๐/๒๐๔
สทฺธาวิปฺปยุตฺตโสมนสฺสวิปฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส	๒๓๖/๒๖๓
สทฺธาวิปฺปยุตฺตโสมนสฺสสมฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส	๒๓๖/๒๖๓
สทฺธาสมฺปยุตฺตอุเปกฺขาวิปฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส	๑๙๒/๒๐๖
สทฺธาสมฺปยุตฺตอุเปกฺขาสมฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส	๑๙๒/๒๐๖
สทฺธาสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส	๑๙๐/๒๐๔
สทฺธาสมฺปยุตฺตญาณวิปฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส	๑๙๒/๒๐๗
สทฺธาสมฺปยุตฺตญาณสมฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส	๑๙๓/๒๐๗
สทฺธาสมฺปยุตฺตโสมนสฺสวิปฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส	๑๙๑/๒๐๕
สทฺธาสมฺปยุตฺตโสมนสฺสสมฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส	๑๙๑/๒๐๕
สทฺธินฺทฺริยํ	๑๙๐/๒๐๔
สมฺปยุตฺตํ	๖๒/๑๗
สุขํ	๒/๑๓๖
สุขาย เวทนาย	๖๒/๑๗๐
สุขินฺทฺริยํ	๑/๑๓๕
โสตินฺทฺริยํ	๑/๑๓๕
โสมนสฺสํ	๒/๑๓๖
โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตอุเปกฺขาวิปฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส	๒๓๖/๒๖๒
โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตจิตฺตสฺส	๑๙๑/๒๐๕
โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตญาณวิปฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส	๒๓๖/๒๖๔
โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตญาณสมฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส	๒๓๖/๒๖๓
โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตสทฺธาวิปฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส	๒๑๘/๒๔๑
โสมนสฺสวิปฺปยุตฺตสทฺธาสมฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส	๒๓๖/๒๖๓
โสมนสฺสสมฺปยุตฺตจิตฺตสฺส	๑๙๑/๒๐๕
โสมนสฺสสมฺปยุตฺตญาณวิปฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส	๒๐๙/๒๒๖
โสมนสฺสสมฺปยุตฺตญาณสมฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส	๒๐๙/๒๒๖
โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตํ	๒๘๕/๒๙๙
โสมนสฺสสมฺปยุตฺตปจฺฉิมจิตฺตสมงฺคีนํ	๓๙๑/๔๑๙
โสมนสฺสสมฺปยุตฺตสทฺธาวิปฺปยุตฺต-จิตฺตสฺส	๒๐๙/๒๒๕

อภิธมฺมปิฏเก จิตฺตยมกปาลิยา

ลกฺขิตพฺพปทานํ อนุกฺกมณิกา

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
(อุ)		ตํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนนฺติ	๘๕/๒๗
อุปฺปนฺนํ อุปฺปชฺชมานนฺติ	๘๑/๒๕	ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ	๘๕/๒๘
		ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิตฺถาติ	๙๐/๒๙
(ข)		ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสตีติ	๙๑/๒๙
ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ นิรุชฺฌมานํ	๘๓/๒๖	ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌมานนฺติ	๙๘/๓๒
ขณํ ขณํ วีติกฺกนฺตํ อติกฺกนฺตกาลํ น นิรุชฺฌมานํ	๘๓/๒๖	ตํ จิตฺตํ น อุปฺปชฺชิตฺถาติ	๙๙/๓๒
		(น)	
(ต)		น นิรุทฺธํ น นิรุชฺฌมานนฺติ	๑๐๓/๓๔
ตสฺส กุสลํ จิตฺตํ	๑๑๕/๓๙	นิรุทฺธํ นิรุชฺฌมานนฺติ	๑๐๓/๓๔
ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิสฺสติ น อุปฺปชฺชิสฺสตีติ	๘๔/๒๖	**(ย)**	
ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนนฺติ	๑๐๖/๓๕	ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ น นิรุชฺฌติ	๑/๑
ตสฺส ตํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ	๑๐๘/๓๖	ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ	๑/๑
ตสฺส ตํ จิตฺตํ นิรุชฺฌิตฺถาติ	๑๑๑/๓๗	ยสฺส จิตฺตํ น นิรุชฺฌติ	๓/๒
ตสฺส สราคํ จิตฺตํ	๑๑๔/๓๙	ยสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌติ ตสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌิตฺถาติ	๖๙/๒๐

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ ตสฺส จิตฺตํ อุปชฺชิตฺถาติ	๖๖/๑๙
ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ ตสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌิตฺถาติ	๗๒/๒๑
ยสฺส จิตฺตํ น อุปฺปชฺชติ ตสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌตีติ	๗๕/๒๑
ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชมานํ	๑๔/๔
ยสฺส จิตฺตํ นิรุชฺฌมานํ	๗๗/๒๓
ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ	๑๖/๔
ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ ตสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ	๗๙/๒๔
ยสฺส จิตฺตํ อุปฺปชฺชิตฺถ	๑๗/๕
ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ	๘๔/๒๖
ยํ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ ตํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนนฺติ	๘๕/๒๗

อภิธมฺมปิฏเก ธมฺมยมกปาลิยา

ลกฺขิตพฺพปทานำ อนุกฺกมณิกา

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
(อ)		ตสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ	๑๑๑/๘๔
อกุสลา อกุสลา ธมฺมาติ	๑๗/๔๓	ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ	๑๑๗/๘๖
อกุสลา ธมฺมาติ	๑๗/๔๓	ตสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ	๑๒๓/๘๘
อพฺยากตา อพฺยากตา ธมฺมาติ	๒๑/๔๔	ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ	๑๒๘/๙๐
อพฺยากตา ธมฺมาติ	๑๙/๔๔	ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ	๑๓๗/๙๔
(ก)		ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ	๑๔๒/๙๖
กุสลา กุสลา ธมฺมาติ	๑๗/๔๓	ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ	๑๓๖/๙๓
กุสลา ธมฺมาติ	๒๔/๔๕	ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถาติ	๑๐๙/๘๒
(ต)		ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ	๑๔๖/๙๗
ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ	๑๐๑/๗๘	ตสฺส ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา น	
ตตฺถ อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถาติ	๑๑๓/๘๔		
ตสฺส อกุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺตีติ	๙๙/๗๗		
ตสฺส อกุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺตีติ	๑๐๕/๘๐		

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
นิรุชฺฌิสฺสนฺตีติ	๑๕๑/๑๐๐
(ธ)	
ธมฺมา อกุสลา ธมฺมาติ	๑๙/๔๔
ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ	๑๗๕/๑๑๑
ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ	๑๘๑/๑๑๓
ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ	๑๘๗/๑๑๕
ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ	๑๙๓/๑๑๘
ยสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ	๙๙/๗๗
ยสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ	๑๐๕/๘๐
ยสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ	๑๑๑/๘๔
ยสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ	๑๑๗/๘๖
ยสฺส กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ	๑๒๓/๘๘
ยสฺส กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ	๑๒๘/๙๐
ยสฺส ยตฺถ อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ	๑๖๘/๑๐๗
ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ	๑๖๗/๑๐๗
ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ	๑๗๓/๑๐๙
ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิตฺถ	๑๗๙/๑๑๒
ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิตฺถ	๑๘๕/๑๑๔
ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ	๑๙๑/๑๑๗
ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชิสฺสนฺติ	๑๙๗/๑๑๙
ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌนฺติ	๑๐๓/๗๙
ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌนฺติ	๑๐๓/๗๙
ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิตฺถ	๑๑๕/๘๕
ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิตฺถ	๑๒๑/๘๗
ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา นิรุชฺฌิสฺสนฺติ	๑๒๖/๘๙

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
ยสฺส ยตฺถ กุสลา ธมฺมา น นิรุชฺฌิสฺสนฺติ	๑๓๑/๙๑
(ส)	
โส อกุสลํ ธมฺมํ ปชหตีติ	๒๒๙/๑๓๔
โส อกุสลํ ธมฺมํ นปฺปชหตีติ	๒๒๙/๑๓๔
ธมฺมา อพฺยากตา ธมฺมาติ	๑๙/๔๔
ธมฺมา กุสลา ธมฺมาติ	๒๙/๔๗
(น)	
น อกุสลา น ธมฺมาติ	๓๑/๔๗
น อพฺยากตา น ธมฺมาติ	๓๒/๔๘
น กุสลา น กุสลา ธมฺมาติ	๑๘/๔๓
น กุสลา น ธมฺมา	๒๖/๔๖
(ย)	
ยสฺส อกุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ	๓๔/๔๙
ยสฺส กุสลา ธมฺมา อุปฺปชฺชนฺติ	๖๙/๖๔
ยสฺส กุสลา ธมฺมา น อุปฺปชฺชนฺติ	๗๔/๖๖

อภิธมฺมปิฏเก อินฺทฺริยยมกปาลิยา

ฉกฺขิตฺตพฺพปทานํ อนุกฺกมณิกา

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
(อ)	
อญฺญาตาวี	๑๑๗/๑๖๖
อญฺญาตาวี อินฺทฺริยนฺติ	๑๔๐/๑๗๕
อญฺญํ อินฺทฺริยนฺติ	๑๔๐/๑๗๕
อนญฺญาตญฺญสฺสามีติ	๑๔๐/๑๗๕
อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยนฺติ	๑๔๐/๑๗๕
(อิ)	
อิตฺถี อิตฺถินฺทฺริยนฺติ	๙๔/๑๔๕
อิตฺถี อินฺทฺริยนฺติ	๑๔๐/๑๗๔
อินฺทฺริยา อิตฺถินฺทฺริยนฺติ	๑๔๐/๑๗๔
อินฺทฺริยา อุเปกฺขินฺทฺริยนฺติ	๙๖/๑๖๑
อินฺทฺริยา กายินฺทฺริยนฺติ	๙๖/๑๖๐
อินฺทฺริยา ฆานินฺทฺริยนฺติ	๙๖/๑๖๐
อินฺทฺริยา ชิวฺหินฺทฺริยนฺติ	๙๖/๑๖๐
อินฺทฺริยา ชีวิตินฺทฺริยนฺติ	๙๖/๑๖๑
อินฺทฺริยา ทุกฺขินฺทฺริยนฺติ	๙๖/๑๖๑
อินฺทฺริยา โทมนสฺสินฺทฺริยนฺติ	๙๖/๑๖๑
อินฺทฺริยา ปญฺญินฺทฺริยนฺติ	๙๖/๑๖๒
อินฺทฺริยา ปุริสินฺทฺริยนฺติ	๙๖/๑๖๐
อินฺทฺริยา มนินฺทฺริยนฺติ	๙๖/๑๖๐
อินฺทฺริยา วีริยินฺทฺริยนฺติ	๙๖/๑๖๒
อินฺทฺริยา สทฺธินฺทฺริยนฺติ	๙๖/๑๖๒
อินฺทฺริยา สตินฺทฺริยนฺติ	๙๖/๑๖๒
อินฺทฺริยา สมาธินฺทฺริยนฺติ	๙๖/๑๖๒
อินฺทฺริยา สุขินฺทฺริยนฺติ	๙๖/๑๖๑
อินฺทฺริยา โสมนสฺสินฺทฺริยนฺติ	๙๖/๑๖๑
อินฺทฺริยา โสตินฺทฺริยนฺติ	๙๖/๑๔๙
(อุ)	
อุเปกฺขา อุเปกฺขินฺทฺริยนฺติ	๑๐๙/๑๖๕
อุเปกฺขา อินฺทฺริยนฺติ	๑๔๐/๑๗๔
(ก)	
กาโย อินฺทฺริยนฺติ	๑๔๐/๑๗๓
กาโย กายินฺทฺริยนฺติ	๙๔/๑๔๕

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
(ฆ)	
ฆานํ อินฺทฺริยนฺติ	๑๔๐/๑๗๓
ฆานํ ฆานินฺทฺริยนฺติ	๙๔/๑๕๕
(จ)	
จกฺขุ อินฺทฺริยนฺติ	๑๔๐/๑๗๓
จกฺขุ จกฺขุนฺทฺริยนฺติ	๙๔/๑๕๕
(ช)	
ชิวฺหา อินฺทฺริยนฺติ	๑๔๐/๑๗๓
ชิวฺหา ชิวฺหินฺทฺริยนฺติ	๙๔/๑๕๕
ชีวิตํ อินฺทฺริยนฺติ	๑๔๐/๑๗๔
ชีวิตํ ชีวิตินฺทฺริยนฺติ	๙๔/๑๕๕
(ต)	
ตสฺส ตตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ	๒๕๑/๒๗๓
ตสฺส ตตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ	๒๕๒/๒๗๕
ตสฺส ตตฺถ โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ	๓๔๕/๓๕๐
ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ	๒๔๐/๒๖๗
ตสฺส โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถาติ	๒๔๐/๒๖๗
(ท)	
ทุกฺขํ อินฺทฺริยนฺติ	๑๕๒/๑๘๔
ทุกฺขํ ทุกฺขินฺทฺริยนฺติ	๑๐๖/๑๖๕
โทมนสฺสํ โทมนสฺสินฺทฺริยนฺติ	๙๔/๑๕๖
(น)	
น อญฺญาตาวี น อินฺทฺริยนฺติ	๑๔๑/๑๗๙
น จกฺขุ น อินฺทฺริยนฺติ	๑๔๑/๑๗๖
น จกฺขุ น จกฺขุนฺทฺริยนฺติ	๙๕/๑๕๗
น มโน น อินฺทฺริยนฺติ	๑๔๑/๑๗๖
น โสตํ น อินฺทฺริยนฺติ	๑๖๕/๑๘๖
(ป)	
ปญฺญา อินฺทฺริยนฺติ	๑๖๐/๑๘๕
ปุริโส อินฺทฺริยนฺติ	๑๔๙/๑๘๔
ปุริโส ปุริสินฺทฺริยนฺติ	๑๐๓/๑๖๕
(พ)	
พาวีสตินฺทฺริยานิ	๑/๑๓๕
(ม)	
มโน อินฺทฺริยนฺติ	๑๔๗/๑๘๓
มโน มนินฺทฺริยนฺติ	๑๐๑/๑๖๔

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
(ย)	
ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ	๑๘๘/๑๙๙
ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ	๒๑๕/๒๓๕
ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ	๒๘๓/๒๙๕
ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ	๓๑๐/๓๒๑
ยสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ ตสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ	๔๐๖/๔๔๖
ยสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ	๑๙๒/๒๐๖
ยสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ	๒๑๙/๒๔๓
ยสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ	๒๘๗/๓๐๐
ยสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ	๓๑๔/๓๒๖
ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ	๑๘๗/๑๙๗
ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ	๒๑๔/๒๓๒

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ	๒๘๒/๒๙๔
ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ	๓๐๙/๓๑๙
ยสฺส ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ ตสฺส อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ	๔๐๕/๔๔๔
ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ	๑๘๖/๑๙๔
ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ	๒๑๓/๒๒๙
ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ	๒๔๐/๒๖๗
ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ	๒๖๐/๒๗๙
ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ	๒๘๑/๒๙๑
ยสฺส จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ	๓๐๘/๓๑๗
ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ	๓๓๙/๓๔๗
ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ	๓๘๙/๔๑๖
ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ	๒๘๕/๒๙๙

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ	๓๑๒/๓๒๕
ยสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ ตสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ	๔๐๘/๔๔๘
ยสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ	๓๔๓/๓๔๙
ยสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ	๓๕๕/๓๖๓
ยสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ	๒๘๙/๓๐๐
ยสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ	๓๑๖/๓๒๗
ยสฺส ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ ตสฺส มนินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ	๔๑๒/๔๕๐
ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ	๑๘๙/๒๐๓
ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ	๓๘๘/๔๑๔
ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ	๒๘๔/๒๙๗
ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ	๓๑๑/๓๒๓
ยสฺส ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ ตสฺส ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ	๔๐๗/๔๔๗
ยสฺส สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ	๑๙๓/๒๐๗
ยสฺส สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ	๒๒๐/๒๔๔
ยสฺส สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ	๒๘๘/๓๐๐
ยสฺส สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ	๓๑๕/๓๒๗
ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ	๑๙๑/๒๐๔
ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ	๒๑๘/๒๔๑
ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ	๒๘๖/๒๙๙
ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ	๓๑๓/๓๒๖
ยสฺส โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ ตสฺส อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ	๔๐๙/๔๔๙
ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ	๒๐๖/๒๑๙

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ	๒๓๓/๒๕๖
ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ	๒๕๓/๒๗๖
ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ	๒๗๔/๒๘๙
ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ	๒๘๓/๒๙๕
ยสฺส ยตฺถ อิตฺถินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ	๓๒๘/๓๓๖
ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ	๒๑๐/๒๒๖
ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ	๒๓๗/๒๖๔
ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ	๒๕๗/๒๗๙
ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ	๒๗๘/๒๙๑
ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ	๓๐๕/๓๑๖
ยสฺส ยตฺถ อุเปกฺขินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ	๓๓๑/๓๔๒
ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ	๒๐๕/๒๑๗
ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ	๒๓๒/๒๕๓
ยสฺส ยตฺถ ฆานินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ	๒๗๓/๒๘๗
ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ	๒๐๔/๒๑๓
ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ	๒๓๑/๒๔๙
ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ	๒๕๑/๒๗๓
ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ	๒๗๒/๒๘๖
ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ	๒๙๙/๓๐๗
ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ	๓๒๖/๓๓๒
ยสฺส ยตฺถ จกฺขุนฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ	
ตสฺส ตตฺถ โสตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสตีติ	๔๒๖/๔๖๖
ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ	๒๐๘/๒๒๓
ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ	๒๓๕/๒๖๑
ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ	๒๕๕/๒๗๗

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ	๒๗๖/๒๙๐
ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ	๓๐๓/๓๑๔
ยสฺส ยตฺถ ชีวิตินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ	๓๓๐/๓๔๐
ยสฺส ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ	๒๑๒/๒๒๘
ยสฺส ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ	๒๓๙/๒๖๖
ยสฺส ยตฺถ ปญฺญินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ	๓๓๔/๓๔๓
ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ	๒๐๗/๒๒๑
ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ	๒๓๔/๒๔๙
ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ	๒๕๔/๒๗๖
ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิตฺถ	๒๗๕/๒๘๙
ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ อุปปชฺชิสฺสติ	๓๐๒/๓๑๓
ยสฺส ยตฺถ ปุริสินฺทฺริยํ น อุปปชฺชิสฺสติ	๓๒๙/๓๓๘
ยสฺส ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ	๒๑๑/๒๒๘
ยสฺส ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ	๒๓๘/๒๖๖
ยสฺส ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ	๓๐๖/๓๑๖
ยสฺส ยตฺถ สทฺธินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ	๓๓๓/๓๔๓
ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชติ	๓๕๐/๓๕๙
ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชติ	๓๖๒/๓๗๑
ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิตฺถ	๔๑๙/๔๖๒
ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ อุปฺปชฺชิสฺสติ	๓๐๔/๓๑๕
ยสฺส ยตฺถ โสมนสฺสินฺทฺริยํ น อุปฺปชฺชิสฺสติ	๓๓๑/๓๔๑
โย อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวติ โส อญฺญาตาวินฺทฺริยํ น สจฺฉิกโรตีติ	๔๔๒/๔๘๔
โย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ น ภาวิตฺถ โส อญฺญินฺทฺริยํ น ภาเวสฺสตีติ	๔๘๑/๕๑๐

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
โย อญฺญินฺทฺริยำ น ภาวิตฺถ โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริสฺสตีติ	๔๘๒/๕๑๐	โย จกฺขุนฺทฺริยำ น ปริชานาติ โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิตฺถาติ	๔๖๓/๔๙๖
โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานาติ โส โสตินฺทฺริยำ ปริชานาตีติ	๔๓๕/๔๗๙	โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานาติ โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิสฺสตีติ	๔๖๗/๔๙๙
โย จกฺขุนฺทฺริยำ น ปริชานาติ โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหตีติ	๔๓๙/๔๘๑	โย จกฺขุนฺทฺริยำ น ปริชานาติ โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิสฺสตีติ	๔๗๑/๕๐๑
โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิตฺถ โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิตฺถาติ	๔๔๓/๔๘๔	โย โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหติ โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ ภาเวตีติ	๔๓๖/๔๘๐
โย จกฺขุนฺทฺริยำ น ปริชานิตฺถ โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิตฺถาติ	๔๔๗/๔๘๖	โย โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหติ โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาเวตีติ	๔๔๐/๔๘๒
โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานิสฺสติ โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิสฺสตีติ	๔๕๑/๔๘๙	โย โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหติ โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาวิตฺถาติ	๔๖๔/๔๙๗
โย จกฺขุนฺทฺริยำ น ปริชานิสฺสติ โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิสฺสตีติ	๔๕๔/๔๙๒	โย โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหติ โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริสฺสตีติ	๔๖๘/๕๐๐
โย จกฺขุนฺทฺริยำ ปริชานาติ โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิตฺถาติ	๔๕๙/๔๙๔	โย โทมนสฺสินฺทฺริยำ นปฺปชหิตฺถ โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริสฺสตีติ	๔๘๐/๕๐๙

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
(ว)	
วีริยำ อินฺทฺริยนฺติ	๑๕๗/๑๘๕
(ส)	
สติ อินฺทฺริยนฺติ	๑๕๘/๑๘๕
สทฺธา อินฺทฺริยนฺติ	๑๕๖/๑๘๕
สมาธิ อินฺทฺริยนฺติ	๑๕๙/๑๘๕
สุขำ อินฺทฺริยนฺติ	๑๔๐/๑๗๔
สุขำ สุขินฺทฺริยนฺติ	๙๔/๑๕๕
โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ น สจฺฉิกริสฺสตีติ	๔๗๔/๕๐๔
โส อญฺญาตาวินฺทฺริยำ สจฺฉิกริสฺสตีติ	๔๗๕/๕๐๕
โส อญฺญินฺทฺริยำ น ภาเวสฺสตีติ	๔๗๙/๕๐๘
โส อญฺญินฺทฺริยำ ภาเวสฺสตีติ	๔๕๑/๔๘๙
โส อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ น ภาเวสฺสตีติ	๔๘๐/๕๐๘
โสตำ อินฺทฺริยนฺติ	๑๔๐/๑๗๓
โสตำ โสตินฺทฺริยนฺติ	๙๔/๑๕๕
โส โทมนสฺสินฺทฺริยำ ปชหิสฺสตีติ	๔๕๑/๔๘๙
โสมนสฺสำ อินฺทฺริยนฺติ	๑๔๐/๑๗๔
โสมนสฺสำ โสมนสฺสินฺทฺริยนฺติ	๙๔/๑๕๖

คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ*

๑.	สมเด็จพระพุฒาจารย์	วัดสระเกศ	ประธานกรรมการ
๒.	พระพรหมมุนี	วัดบวรนิเวศวิหาร	รองประธานกรรมการ
๓.	พระพรหมเวที	วัดไตรมิตรวิทยาราม	รองประธานกรรมการ
๔.	พระพรหมเมธาจารย์	วัดบุรณศิริมาตยาราม	กรรมการ
๕.	พระพรหมโมลี	วัดพิชยญาติการาม	กรรมการ
๖.	พระวิสุทธิวงศาจารย์	วัดปากน้ำ	กรรมการ
๗.	พระธรรมกิตติวงศ์	วัดราชโอรสาราม	กรรมการ
๘.	พระธรรมเจดีย์	วัดกัลยาณมิตร	กรรมการ
๙.	พระธรรมปัญญาภรณ์	วัดปากน้ำ	กรรมการ
๑๐.	พระธรรมคุณาภรณ์	วัดสามพระยา	กรรมการ
๑๑.	พระธรรมไตรโลกาจารย์	วัดราชประดิษฐ์ฯ	กรรมการ
๑๒.	พระธรรมรัตนดิลก	วัดสุทัศนเทพวราราม	กรรมการ
๑๓.	พระเทพปริยัติสุธี	วัดบพิตรพิมุข	กรรมการ
๑๔.	พระเทพปริยัติเมธี	วัดชลประทานรังสฤษฎ์	กรรมการ
๑๕.	พระเทพเวที	วัดอนงคาราม	กรรมการ
๑๖.	พระเทพปริยัติมุนี	วัดทองนพคุณ	กรรมการ
๑๗.	พระเทพมุนี	วัดไตรมิตรวิทยาราม	กรรมการ
๑๘.	พระเทพรัตนโมลี	วัดหงส์รัตนาราม	กรรมการ
๑๙.	พระเทพเมธี	วัดอรุณราชวราราม	กรรมการ
๒๐.	พระเทพโสภณ	วัดราชบุรณะ	กรรมการ

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๗/๒๕๔๘** มติที่ ๕๐๙/๒๕๔๘ เรื่อง ขอความเห็นชอบรายนามคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย เพื่อร่วมงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี และ **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๖/๒๕๔๙** มติที่ ๓๕๗/๒๕๔๙ เรื่อง แต่งตั้งกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ แทนกรรมการที่พ้นจากตำแหน่ง

๒๑. พระราชวชิราภรณ์ วัดพระเชตุพนฯ กรรมการ
๒๒. พระราชวชิรโมลี วัดสวนพลู กรรมการ
๒๓. พระราชปริยัติวิลก วัดประยุรวงศาวาส กรรมการ
๒๔. พระราชเมธี วัดราชนัดดาราม กรรมการ
๒๕. พระราชโมลี วัดจักรวรรดิราชาวาส กรรมการ
๒๖. พระราชวรมุนี วัดดุสิดาราม กรรมการ
๒๗. พระราชวิสุทธิโมลี วัดมหาธาตุฯ กรรมการ
๒๘. พระราชวรเมธี วัดเทพธิดาราม กรรมการ
๒๙. พระราชสุธี วัดเทวราชกุญชร กรรมการและเลขานุการ
๓๐. พระราชกิตติโสภณ วัดเบญจมบพิตรฯ กรรมการ
๓๑. พระราชปฏิภาณโสภณ วัดราชโอรสาราม กรรมการ
๓๒. พระศรีวิสุทธิมุนี วัดสุทัศนเทพวราราม กรรมการ
๓๓. พระศรีรัชมงคลเมธี วัดอาวุธวิกสิตาราม กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๔. พระปริยัติกวี วัดปากน้ำ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๕. พระเมธีวราลงกรณ์ วัดชนะสงคราม กรรมการ
๓๖. พระศรีวิสุทธาภรณ์ วัดบรมนิวาส กรรมการ
๓๗. พระมหานายก วัดบวรนิเวศวิหาร กรรมการ
๓๘. พระอมรโมลี วัดปทุมวนาราม กรรมการ
๓๙. พระมหาไฉน จิตฺตสุทฺโธ ป.ธ. ๙ วัดบวรนิเวศวิหาร กรรมการ
๔๐. พระมหารังษี เขมวีโร ป.ธ. ๙ วัดพระศรีมหาธาตุ กรรมการ
๔๑. พระมหาวินัย ถิรวินโย ป.ธ. ๙ วัดราชาธิวาสวิหาร กรรมการ
๔๒. นายวิชัย ธรรมเจริญ ป.ธ. ๙ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๓. นายบุญสืบ อินสาร ป.ธ. ๙ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๔. นายบุญเชิด กิตติธรางกูร ป.ธ. ๙ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๕. นายแก้ว ชิดตะขบ ป.ธ. ๙ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะอนุกรรมการประจำศูนย์ประสานงานกลาง พิจารณาตรวจต้นฉบับพระไตรปิฎกฯ*

๑.	พระธรรมกิตติวงศ์	วัดราชโอรสาราม	ประธานอนุกรรมการ
๒.	พระเทพมุนี	วัดไตรมิตรวิทยาราม	อนุกรรมการ
๓.	พระราชวชิราภรณ์	วัดพระเชตุพนฯ	อนุกรรมการ
๔.	พระราชวชิรโมลี	วัดสวนพลู	อนุกรรมการ
๕.	พระราชโมลี	วัดจักรวรรดิราชาวาส	อนุกรรมการ
๖.	พระราชกิตติโสภณ	วัดเบญจมบพิตรฯ	อนุกรรมการ
๗.	พระศรีวิสุทธิมุนี	วัดสุทัศนเทพวราราม	อนุกรรมการ
๘.	พระศรีวิสุทธาภรณ์	วัดบรมนิวาส	อนุกรรมการ
๙.	พระมหานายก	วัดบวรนิเวศวิหาร	อนุกรรมการ
๑๐.	พระอมรโมลี	วัดปทุมวนาราม	อนุกรรมการ
๑๑.	พระมหารังษี เขมวีโร	ป.ธ. ๙ วัดพระศรีมหาธาตุ	อนุกรรมการ
๑๒.	พระมหาวินัย ถิรวินโย	ป.ธ. ๙ วัดราชาธิวาสวิหาร	อนุกรรมการ
๑๓.	พระมหาไฉน จิตฺตสุทฺโธ	ป.ธ. ๙ วัดบวรนิเวศวิหาร	อนุกรรมการ

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๕** มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระวินัยปิฎก*

๑.	พระพรหมเมธาจารย์	วัดบุรณศิริมาตยาราม	ที่ปรึกษา
๒.	พระธรรมคุณาภรณ์	วัดสามพระยา	ประธานคณะทำงาน
๓.	พระธรรมปริยัติเวที	วัดพระปฐมเจดีย์	รองประธานคณะทำงาน
๔.	พระธรรมรัตนดิลก	วัดสุทัศนเทพวราราม	รองประธานคณะทำงาน
๕.	พระเทพปริยัติสุธี	วัดบพิตรพิมุข	รองประธานคณะทำงาน
๖.	พระเทพปริยัติเมธี	วัดชลประทานรังสฤษฎ์	รองประธานคณะทำงาน
๗.	พระเทพปริยัติมุนี	วัดทองนพคุณ	คณะทำงาน
๘.	พระราชเมธี	วัดราชนัดดาราม	คณะทำงาน
๙.	พระราชวรมุนี	วัดดุสิดาราม	คณะทำงาน
๑๐.	พระราชวิสุทธิโมลี	วัดมหาธาตุฯ	คณะทำงาน
๑๑.	พระราชวรเมธี	วัดเทพธิดาราม	คณะทำงาน
๑๒.	พระราชวิสุทธิดิลก	วัดสามพระยา	คณะทำงาน
๑๓.	พระเมธีธรรมานันท์	วัดไร่ขิง	คณะทำงาน
๑๔.	พระเมธีปริยัติวิบูล	วัดสามพระยา	คณะทำงาน
๑๕.	พระเมธีวราลงกรณ์	วัดชนะสงคราม	คณะทำงาน
๑๖.	พระสุธีรัตนาภรณ์	วัดสุทัศนเทพวราราม	คณะทำงาน
๑๗.	พระศรีปริยัติโมลี	วัดราชนัดดาราม	คณะทำงาน
๑๘.	พระกิตติสารเมธี	วัดดาวดึงษาราม	คณะทำงานและเลขานุการ

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๕** มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

๑๙. พระมหาอิทธิยาวุธ ธีรวโร ป.ธ. ๙ วัดสามพระยา คณะทำงาน
และผู้ช่วยเลขานุการ
๒๐. พระมหาวัชระ จิตวณฺโณ ป.ธ. ๙ วัดสามพระยา คณะทำงาน
และผู้ช่วยเลขานุการ
๒๑. พระมหาชลอ ปิยาจาโร ป.ธ. ๙ วัดชนะสงคราม คณะทำงาน
๒๒. พระมหาปราโมทย์ วิริยธมฺโม ป.ธ. ๙ วัดดุสิดาราม คณะทำงาน
๒๓. พระมหาอุดม สารเมธี ป.ธ. ๙ วัดทองนพคุณ คณะทำงาน
๒๔. นายประสิทธิ์ แสงทับ นักวิชาการภาษาโบราณ ๘ คณะทำงาน
๒๕. นายสำรวย นักการเรียน นักวรรณศิลป์ ๗ คณะทำงาน

คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระสุตตันตปิฎก*

๑.	พระวิสุทธิวงศาจารย์			วัดปากน้ำ	ประธานคณะทำงาน
๒.	พระธรรมปัญญาภรณ์			วัดปากน้ำ	รองประธานคณะทำงาน
๓.	พระราชวิริยาลังการ			วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๔.	พระราชสุตาภรณ์			วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๕.	พระปริยัติกวี			วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๖.	พระปิฎกโกศล			วัดปากน้ำ	คณะทำงานและเลขานุการ
๗.	พระวิเชียรกวี			วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๘.	พระมหามนตรี	ขนฺติสาโร	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๙.	พระมหาประนอม	กิตฺติปณฺโฌ	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๐.	พระมหาสมจินต์	สมฺมาปณฺโฌ	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๑.	พระมหาบุญชู	กิตฺติโชติโก	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๒.	พระมหาจรัญ	วิจารณเมธี	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๓.	พระมหาทองดี	ปณฺฑาวชิโร	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๔.	พระมหาเสนาะ	กิตฺติเสโน	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๕.	พระมหาครรชิต	สุชิตคนฺโธ	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๖.	พระมหาวัฒน์พร	อภิวฑฺฒโน	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๗.	พระมหาชำนาญ	มหาชาโน	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๘.	พระมหาหวน	ยสาโส	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๙.	พระมหาสมาน	มโนพนฺโธ	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่** ๑๗/๒๕๔๕ มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระอภิธรรมปิฎก*

๑.	พระพรหมโมลี	วัดพิชยญาติการาม	ประธานคณะทำงาน
๒.	พระธรรมเจดีย์	วัดกัลยาณมิตร	รองประธานคณะทำงาน
๓.	พระเทพเวที	วัดอนงคาราม	รองประธานคณะทำงาน
๔.	พระธรรมไตรโลกาจารย์	วัดราชประดิษฐ์ฯ	คณะทำงาน
๕.	พระเทพรัตนโมลี	วัดหงส์รัตนาราม	คณะทำงาน
๖.	พระเทพโสภณ	วัดราชบุรณะ	คณะทำงาน
๗.	พระเทพเมธี	วัดอรุณราชวราราม	คณะทำงาน
๘.	พระราชปริยัติวิลาส	วัดประยุรวงศาวาส	คณะทำงาน
๙.	พระราชเวที	วัดพระเชตุพนฯ	คณะทำงาน
๑๐.	พระราชปฏิภาณโสภณ	วัดราชโอรสาราม	คณะทำงานและเลขานุการ
๑๑.	พระราชสิทธิมุนี	วัดมหาธาตุฯ	คณะทำงาน
๑๒.	พระสุธีธรรมนุวัตร	วัดพระเชตุพนฯ	คณะทำงาน
๑๓.	พระศรีวิสุทธิโกศล	วัดเพชรสมุทร	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๔.	พระวิสุทธิธีรพงศ์	วัดพิชยญาติการาม	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๕.	พระศรีศาสนวงศ์	วัดอรุณราชวราราม	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๖.	พระมหาบุญเทียม ญาณินฺโท ป.ธ. ๘	วัดพิชยญาติการาม	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๗.	พระมหาสมลักษณ์ คนฺธสาโร ป.ธ. ๘	วัดท่ามะโอ	คณะทำงาน
๑๘.	พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร ป.ธ. ๖	วัดจากแดง	คณะทำงาน
๑๙.	พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก	วัดจากแดง	คณะทำงาน
๒๐.	นายนิมิตร โพธิพัฒน์		คณะทำงาน
๒๑.	ผศ. เวทย์ บรรณกรกุล		คณะทำงาน

---

* มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๕ มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

พระไตรปิฎกฉบับเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี
พุทธศักราช ๒๕๔๙

เจ้าของ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ผู้จัดทำ คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์
คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระวินัยปิฎก
คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระสุตตันตปิฎก
คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระอภิธรรมปิฎก
คณะอนุกรรมการประจำศูนย์ประสานงานกลาง

ที่ปรึกษา
พระพรหมสุธี วัดสระเกศ
พระธรรมกิตติเมธี วัดสัมพันธวงศาราม
พระธรรมวรเมธี วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

บรรณาธิการ พระราชสุธี (โสภณ โสภณจิตฺโต ป.ธ. ๙)

คณะบรรณาธิการ/ประสานงาน
พระศรีรัชมงคลเมธี (ประนต กิตฺติวฑฺฒโน ป.ธ. ๙)
พระปริยัติกวี (สุบิน ธีรวโส ป.ธ. ๙)
นายวิชัย ธรรมเจริญ ป.ธ. ๙
นายบุญสืบ อินสาร ป.ธ. ๙
นายบุญเชิด กิตติธรางกูร ป.ธ. ๙
นายแก้ว ชิดตะขบ ป.ธ. ๙

พิมพ์ที่ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
๖๕/๑๖ ถนนชัยพฤกษ์ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐
โทร. ๐-๒๔๒๒-๙๐๐๐
โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๗๔๒, ๐-๒๔๓๔-๑๓๘๕